

Рафиг ЈУСИФОВЛУ

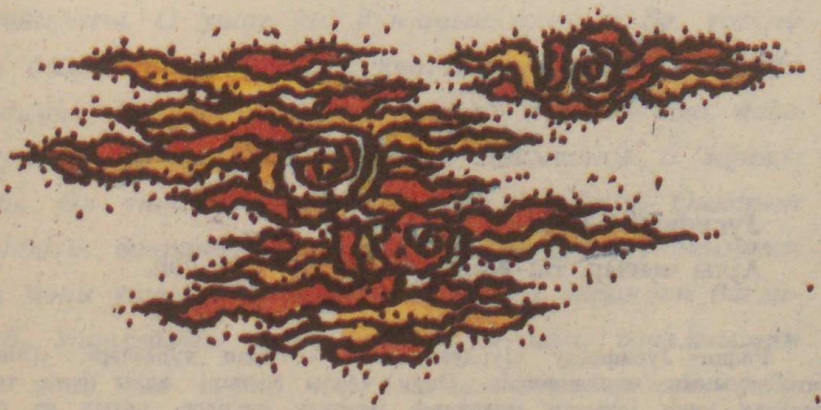
Ајави
ЏЫЗЫР

Рафиг ЈУСИФОВЛУ

Ајлы ыызыр

Редактору Мәммәд Намаз

Јусифоғлу Рафиг.

Ајлы чығыр. Б.: Кәнчлик, 1992. 256 сәһ.

Рафиг Јусифоғлу «Јурдум-јувам», «Әтирли дүјмәләр», «Очаг јери» китабларынын мүәллифидир. Онун «Ајлы чығыр» адлы јени топлусуна ушаглар үчүн јазылан мүхтәлиф мөвзулу ше'рләр, нағыл вә поемалар дахил едилмишдир. Азәрбајчанын әсрарәнкиз көзәлликләрини, онун зән-кин тарихи кечмишини, бу күнүнү вә сабаһыны мәнәббәтлә тәрәннум едән шаир балача охучуларын гәлбинә илк поетик ғығылчымлар сәпир, ушаг дүн-јасынын марағлы бәди лөвһәләрини јаратмаға наил олур. Ше'рләрин әксә-ријјәти өз јығчамлығы образлығы, ајдын дили илә дигтәти чәлб едир.

4803060202
М 653[07]—92 42—91

ISBN 5-0820-0545-9

Аз 2

ЈЕНИ КӨРҮШ

Һәмишә чидди әдәбијјат һаггында дүшүнмүшәм. Мәнә елә кәлиб ки, ушаг әдәбијјаты ушаг-мушаг әдәбијјатыдыр. Сонра көрмүшәм ки, нә бөјүк, нә кичик әдәбијјаты, әдәбијјат елә әдәбијјатды. Көрмүшәм ки, ушаглар бөјүкләрдән һәм тәмиздирләр, һәм дә чәсарәтли, сөзү үзә дејән. Вә бундан сонра мәнәдә белә гәнаәт јараныб ки, әсл әдәбијјат елә ушаг әдәбијјатыдыр. Ушаглар үчүн әдәбијјат јох, ушаг әдәбијјаты. О ушаг ки, дүнјанын алтыны да, үстүнү дә билир. Өзү дә бөјүдүкчә, һәјаты дәриндән дәрк етдикчә дујмушам ки, мәнән өз ушаглығыма даһа дәриндән бағлыјам. Һәсрәтини чәкмишәм о күнләрин. Өз ушагларым дүнјаја көз ачыблар. Онларын сөһбәти, давраһышы, гәрибә һәрәкәт вә мүһакимәләри мәни ушаг әдәбијјатына бир даһа дәриндән бағлајыб. Ушагларым бөјүдүкчә бөјүмүшәм, гочалмышам вә мәнә елә кәлиб ки, јашлашдыгча онлара даһа јахын, даһа доғма олурам.

Бир тәрәфдән педагожи фәалијјәтим, о бири тәрәфдән ушаг әдәбијјаты тәнгидчиләринин үч үмум-иттифаг семинарында [1982,1985,1988] иштиракым, дикәр тәрәфдән исә балаларымызын севимли журналы «Көјәрчин»дә ишләмәјим мәни ушаг әдәбијјаты илә даһа чидди мәшғул олмаға сөвг етмишидир.

1988-чи илдә «Детскаја литература» журналы ше'рләримдән бә'зи нүмунәләрә, портретимә, әдәбијат һаггында дүшүнчәләримә вә һаггында јазылан мәгаләјә сәхавәтлә јер ајырды. 1989-чу илдә исә «Әтирли дүјмәләр» китабым Азәрбајчан Дөвләт Мәтбуат Комитәсинин, республика кәнчләр иттифагынын мәркәзи комитәсинин вә Азәрбајчан Јазычылар Иттифагынын мукафатына лајиг көрүлдү. Бүтүн бунлар мәни даһа да һөвәсләндирди.

Әзиз охучу, инди сәнин көрүшүнә јени ше'рләр китабымла кәлмишәм.

Мүәллиф

Тарихимдән
кәләң сәсләр,

Мәнә догма
олан кәсләр

ЈАНАР Д АҒ

Јана-јана јашајар
Абшеронда Јанардағ.
Дәрди бөјүк оlanda
Јанар торпаг, јанар дағ.

Һеч кәс тутдуғу јолдан
Бу дағы дөндәрәммәз.
Көјдән лејсан әләнсә
Одуну сөндүрәммәз.

Бу әбәди мәш'әли
Јандырыб торпаг өзү.
Бу алов Короғлунун,
Хәтаинин сон сөзү.

Јанардағын шө'ләси
Гәлбимизи исидир.
О, бизим јурдумузун
Јанар абидәсидир.

1988

БУ ГОБУ, Д АШЛЫ ГОБУ

Јајда истијә, гышда
Синә кәриб сазаға.
Сығыначаг олубдур
Инсана «Ана заға».

Бу «Овчулар зағасы»,
О «Кәнизә», «Дашалты»...
Овун ганлы, ај овчу,
Заған нијә бош галды?

Һа јана үз тутурам
Дашлар кәсир гаршымы.
Бу дашларын һәрәси
Донан бир көз јашымы?

Бу гобу, дашлы гобу,
Һәр дашдан бир аһ гопур.
Гајаларын чанына
Инсан һәнири һопуб.

Һәсрәтини, дәрдини
Бу дашлара бәләјиб,
Ади бир гајалығы
Инсан тарих еләјиб.

Узаг илләрдән кәлир
Әчдадымын сорағы.
Гобустан бир китабды,
Һәр гаја бир варағы.

Үстүндө жазы олан
Нечә мүгәддәс даш вар.
Әманәтә хәјанәт
Еләмәјиб бу дашлар.

Синәсиндә сахлајыб
Бабаларын изини.
Амансыз зәлзәләләр
Бүкәммәјиб дизини.

Бу дашын үстүндәки
Шәкил мәнә танышды.
Бир ону дилә тутун,
Бәлкә диниб-данышды?

Кечмишинә күвәнир
Бүтүн елләр, обалар.
Сәсимлә бир ғышгырдым:
— Салам, улу бабалар!

Һәр гајанын үстүндән
Бир интизар бојланды.
Гавалдашы бәрк чалын,
Бәлкә тарих ојанды.

Бу гобу, дашлы гобу,
Һәр дашдан бир аһ гопур.
Бу дашларын чанына
Инсан һәнири һопуб.

ЛАЈЛАЈ, ГӘБӘЛӘМ, ЛАЈЛАЈ

Торпағын ичиндәки
Шәһәри көрмүрсән бәс?
Ајағынын алтында
Тарих јатыр, јаваш кәз.

Итириб-ахтармасаг,
Күсәр Гәбәлә бирдән.
Газыб үзә чыхартдыг
Гәбәләни гәбирдән.

Гәбәлә, бир јүјрүкдү
Ону заман тәрпәдир.
Гарачај, Гочаланчај
Санки јүјрүк ипиди.

Гарачај, Гочаланчај
Һәзин-Һәзин охујар.
Бу јүјрүјүн ичиндә
Тарих кедиб јухуја

Евинин, һасарынын
Кәрпичи учуб лај-лај.
Лајлај, көзүмүн нуру,
Лајлај, Гәбәләм, лајлај!

Лајлај, улу шәһәри
Салан ме'мар әлләри.
Лајлај, евим-ешијим,
Лајлај, өтән илләрим.

Лајлај, дүшмән охуна
Сипәр олан синәләр.
Лајлај, улу бабалар,
Лајлај, улу нәнәләр.

Биз сизи унутмарыг,
Дүшмәнә удузмарыг,
Јатын, архајын јатын,
Јериниздә биз варыг.

1985

ӨРЭНГАЛА

Зэлзэлэjlэ чарпышмада
Торпаглара кирэн гала.
Гэдим Беjlэган елиндэн
Бизэ сораг верэн гала,
Өрэнгала.

Дашларына һопубдур ган,
Өвладларын кедиб гурбан,
Көзлэриjlэ нечэ туфан,
Нечэ janғын көрэн гала,
Өрэнгала.

Кэч бахмаjыб гоншусуна,
Јахшы деjиб jахшысына.
Дүшмәнлэрин гаршысына
Синэсини көрэн гала,
Өрэнгала.

Тарихэ бэзэкдир ады,
Сындырыб дүшмэни, jады.
Јурдумузун мэрд өвлады —
Икид гала, эрэн гала,
Өрэнгала!

1990

КӘМИГАЈА

Нахчыванда бир «кәми» вар,
Јахын кет, көр сөзү нәди?
Көксүнэ баш гоjуб jатан
Һәр шәкил бир хәзинәди.

Өкеj көзлә бахсан әкәр,
Даш инчиjир, даш jадлашыр.
Кәмигаја — әчдадымын
Һеjкәлләшән даш jаддашы.

Кәмигаја — бабаларын
Нәвәләрә даш кағызы.
Кәмигаја — бизим улу
Халгымызын jаш кағызы.

Кәмигаја синәсинә
Тарихими дүзүб кәлиб.
Кәмигаја әсрлэрин
Јаддашындан үзүб кәлиб.

1990

ХОЧАМСАХЛЫ ГАЛАСЫ

Унудулуб бу гала,
Бир адыны чәкән jох.
Даш үстә даш гоjan аз,
Учуран чох, сөкән чох.

Сылдырыма сөjкәниб
Һөркүлэрин һамысы.
Бахырсан,
Көзә дәjмир
Пәнчәрәси, гапысы.

Чох гәдимди бу гала,
Чох учады бу гала.
Бабаларын вердиjи
Тапмачады бу гала.

Нәвәләр, нәтичәләр
Кәрәкдир баш ишләдә.
Үрәкдә жанғы олса,
Гәдим дәжирманлары
Көздәки јаш ишләдәр.

Биздә ки, бу гејрәт вар,
Дүшмәнләр шад олачаг.
Бу тапмача өмүрлүк
Ачылмамыш галачаг...

1989

УЗАГДАН КӘЛӘН НӘГМӘ

Ханәндәнин һарајы
Көтүрүб дағы, дүзү.
Бир гәдим халг маһнысы
Көврәлдиб гәлбимизи.

О нәгмә хәјалымы
Апарыб лап узаға.
Бир додагдан учанда
Гонуб башга додаға.

Дүз әсрин о башындан
Сел кими дашыб кәлиб.
Илләри ашыб кәлиб,
Ајлары ашыб кәлиб.

О нәгмә нечә-нечә
Үрәји шад едәчәк.
Баламын додағында
Кәләчәјә кедәчәк.

1988

ДӘДӘ-БАБА ТОРПАҒЫНД АН ДИД ӘРКИН ДҮШӘНЛӘРӘ

Дәдә-баба торпағыны
Өвлад кими севирдиниз.
Үстүнүзү булуд алды,
Сиз ондан үз чевирдиниз.

Үрәк дәррдән партламазмы
Дост чеврилиб јағы олса?
Сизә гошулуб кедәрди
Торпағын ајағы олса.

Дурна кими чәркәләниб,
Гуш үрәкли инсан көчүр.
Бабаларын үрәјиндән
Дирилмәк арзусу кечир.

1988

ДАШ ҺАСАР

Бу су ахар даша сары,
Кечә билмәз даш һасары.
Даш һасарын о үзүндә
Чичәк солғун, јарпаг сары.

Асфалт күчә дәнизиндә
Торпаг галыб ада-ада,
Торпаг галыб дибчәк-дибчәк.
Бу аданын, бу дибчәјин
Һәрәсиндә беш-он чичәк.

Ја бир ағач, ја да бир кол
Бојланыр о адалардан.

Имдад дилэр күскүн-күскүн
Кедиб-кэлэн адамлардан.

Һәр эл бојда чичәклијин
Дөврәсиндә бир даш һасар.
Күн гыздымы, чичәкләри
Бу асфалтын оду гарсар.

Бу су ахар даша сары,
Кечә билмәз даш һасары.
Даш һасарын о үзүндә
Чичәк солғун, јарпаг сары...

1988

ГОРГУД БАБА

Үрәкләри овсунлајан
Бир гопузу — сазы олуб.

Ағсаггал бир киши имиш,
Һамы ондан разы олуб.

Мәчлисләрдә саз чаланда
Динләмәкдән ким дојармыш?

Әрәнләрә, икидләрә
Горгуд баба ад гојармыш.

Ады илә фәхр еләјир
Бу ел-оба.

Бабаларын бабасыдыр
Горгуд баба.

ФАЈТОН

Атлары һарајлајан
Гоча фәјтончуја бах.
Чухасы вәзнәлидир,
Башда бухара папаг.

Сахла фәјтону минәк,
Бир аз да бизи кәздир.
Кечмишин јадикары
Һамымыза әзиздир.

Машыналарын јанында
Бәзәкли фәјтон кәлир.
Гырмызыја бүрүнүб,
Елә бил тојдан кәлир.

БУ ЈОЛЛАР, ТӘЗӘ ЈОЛЛАР

Бу јол галхыр һәртизә,
Күл сәпилиб һәр дүзә.
Әјри јүз тәлә гурса,
Завал јохду әр дүзә.

Бу јол енир Көјјала,
Пәрдә чәкиб көј јала.
Јада өтән күн дүшүб,
Далмышам хош хәјала.

Бу јол кедир Фәрчана,
Дашлар бәнзәр мәрчана.
Туршсунун һәр гуртуму
Шәфа верәр һәр чана.

Дағлар даныш, дин дејир,
Тәпәмизә күн дөјүр.
Бәс нијә тәзә јолда
Көһнә јолчу тәнтијир?

Ел бир јерә олар чәм,
Хатирчәм ол, хатирчәм.
Бу јолларла шүтүјүб
Кечәр нәвәм, нәтичәм.

Јолдашды бизә јоллар,
Јол өмрә бәзәк олар.
Бу јерләр, улу јерләр,
Бу јоллар тәзә јоллар...

ТУТАР

Көјләр јағыш, гар әләјәр,
Јолуму, изими тутар.
Јағышы чөлү, чәмәни
Гарғышы бизими тутар?

Оху итидир шимшәјин,
Көзләри кордур күләјин,
Човғунла күлүн, чичәјин
Сөһбәти, сөзүмү тутар?

Мәни мәнән аралајар,
Чичәјими јаралајар,
Үрәјими паралајар,
Күнаһкар өзүмү тутар.

Өз јери вар һәр кушәнин,
Пөһрәлијин, сых мешәнин,
Чәмәнзара өјрәшәнин
Сәһраны көзүмү тутар?

Сирр ачсам јолдан өтәнә,
Көнүл версәм һәр јетәнә,
Хәјанәт етсәм Вәтәнә,
Чөрәји көзүмү тутар.

1990

ГАВАЛ ДАШ

Чинкиз чалды «Гавал дашы»,
Гобустана дүшдү һарај.
Даш үстүндә мүркүләјән
Нечә шәкил вурду һалај.

Бурлахатун ода дүшдү,
Салур Газан јада дүшдү.
Гавал даш динди, елә бил
Әсрләрә сәда дүшдү.

1983

БУ САЗ

Ичиндән бир сел күкрәди,
Фарағат дурмады бу саз.
Санки ганады гырылмыш
Бир гәриб дурнады бу саз.

Һүнәрин вар ајаға дур,
Ганадыны гајтар она;
Өзү уча билмәсә дә,
Көксүндән гопан һавалар
Дөнсүн дурна гатарына.

Сән чалдығын сазын сәси,
Елә билмә, симдән кәлир.
Сән бу күнүн ушағысан,
О сәда гәдимдән кәлир...

1991

Шуша нәгмәләри

ВУРУЛМУШАМ ШУШАЈА

Диндирсән охујачаг,
Галалар һимә бәндди.
Вурулмушам Шушаја,
һәм шәһәрди, һәм кәндди.

Дөрд тәрәфи сылдырым,
Сылдырым боју чичәк.
Оғланлары шириндил,
Гызлары көзәл-көјчәк.

Ашағыдан бахырсан,
Дағда ишыг сајрышыр.
Шушанын ишыглары
Улдузлара гарышыр.

Гапыбир гоншудурлар
Гарталларла адамлар.
Гызыл-гызыл күлләрин
Ләчәјиндән од дамлар.

Чичәкләр дә олубдур
Бу шәһәрин сакини,
Күчәјә даш дөшәниб,
Ди дур кәз даш сәкини.

Ән гәдим евләр илә
Тәзәләр јан-јанады,
Шуша һәм кәнч, һәм гоча,
Һәм өвлад, һәм анады.

Һара бахсан тарихди,
Һара бахсан музејди.
Бир тәрәфи күнејди.
Бир тәрәфди гүзејди.

Бир тәрәфиндә Гырхгыз,
Бир тәрәфиндә Кирсди.
Галхыб кетдим Туршсуја
Иса булағы күсдү.

Һеч бир шәһәрдә јохду
Белә һава бәлкә дә;
Күн алтында јанырсан,
Үшүјүрсән көлкәдә.

Биналар аддымлајыр
Кедир үзү сабаһа.
Гала диварларына
Бу шәһәр сығмыр даһа.

Көзәл күнү өндәди,
Һәлә гөнчәди Шуша.
Дағларын әлләриндә
Санки хончады Шуша.

1986

ЗӘНКУЛӘ

Тәки дүјмағы бачар,
Динир от да, јарпаг да.

Дилә кәлиб охујур
Бурда даш да, торпаг да.

Тәбиәт јаддашында
Нечә шух сәс јашадыр.
Гарабағ торпағынын
Зәнкуләси Шушадыр.

БУРДА СӘС-СӘСӘ СӨЈКӘНИР

Бурда сәс-сәсә сөјкәнир,
Зил учалыб бир дағ олур.
Јамачларын әтәјиндә
Бәм әријиб булаг олур.

О кимди бајаты чәкән? —
Ачыб дәрдини сөјләсин.
Оту, чичәји охујан
Јерин адамы нејләсин?!

1986

ХАРЫ БҮЛБҮЛ

Сары бүлбүл, сары бүлбүл,
Сөјлә, нә тез көздән итдин?
О гәдәр күл дәрди чәкдин,
Өзүн дә күл олуб битдин.

Ај чичәјә сығынан гуш,
Чыхарт ләчәк дону, бары.
Күлә гонуб бал јығмаға,
Сәни көрүб, донуб ары.

Белә чичәк көрмәмишдим,
Ләчәјиндә ары, бүлбүл.
Үч чанлынын нејрәтинә
Нејкәл олуб Хары бүлбүл.

ШУШАДА БИТӘН ЧИЧӘК

Чыханда Үчмых дағына
Севинчдән гартала дөндүм.
Хары бүлбүлү көрәндә
Нејрәтимдән лала дөндүм.

Дејирәм, тәбиәт нечә
Әлван чәләнк тохујурмуш?!
Шушада битән чичәк дә
Бүлбүл олуб охујурмуш...

1986

ЧЫДЫР ДҮЗҮ

Чыдыр дүзүнүн гојнунда
Улдузлар саны күл-чичәк.
Бу дүздән ашағы бахсан
Гаргар лент тәк көрүнәчәк.

Саначагсан, тәјјарәдән
Бојланырсан ашағы сән.
Нә билирсән бу јер һагда,
Сән дүнәнин ушағысан.

Әл чатмајан зирвә олуб
Чыдыр дүзү јадлар үчүн.
Анчаг бу күн гәрибсәјиб
Шаһә галхан атлар үчүн.

Тәбиәтин јаратдығы
Әсрарәнкиз бир әсәрди.
Дүз олса да, һүндүрлүкдә
Дағлар илә бәрабәрди.

1986

ГОТУР СУ

Сылдырымын дибиндә
Бир буз булаг чағлајыр.
Һәр ким сујундан ичсә
Ону күмраһ сахлајыр.

Һамы ора чан атыр,
Јолу дүшсә дә узаг.
Сујунда чимән, олу
Азар-безардан ираг.

Она готур дејәнләр
Фәс-фарағат отурсун.
Готурлары сағалдыб,
Ады галыб Готур су.

1986

БУ ДӘРӘД ӘН БАХЫБ КӨРДҮМ

Хошбәхтләрин хошбәхтијәм,
Күзарым бу јерә дүшүб.
Ики дағын арасына
Бир инсафсыз дәрә дүшүб.

Бу дәрәнин синәсиндән
Бүллур сулу Гаргар ахыр.
Лајла чалыб овундурур,
Та нејләсин Гаргар, ахы?!

Бу дәрәдән бахыб көрдүм,
Чыдыр дүзү бир дағ имиш.
Ајры дүшмүш ики дағын
Һәр көзү бир булаг имиш...

1986

НАТӘВАН БАҒЫНДА

Биз Натәван нәнәнин
Әјләшмишик бағында.
Кимдән утаныр, онун
Јашмаг вар додағында?

Күлләри, чичәкләри
Пај көндәриб јамачлар.
Јашыл фәвварәләрди
Елә бил ки, ағачлар.

25

Бүллүр атылганларын
Сачлары вар, упузун.
Онлар нәғмә охујур
Ичиндә чарховузун.

Бирдән сулар кәсилди,
Көзәл нәғмә јох олду.
Орхан деди: — фәвварә
Чарховуза јыхылды.

1986

МЕШӘЈӘ ГАЈЫДАН АҒАЧЛАР

Машынымыз шүтүјүр
Мешәдән евә сары.
Сејр едирик јол боју
Дүзүлән ағачлары.

Архада галыр дағлар,
Күл-чичәкли јамачлар.
Адама елә кәлир
Кери гачыр ағачлар.

Орхан дејир, башыны
Сөјкәјәрәк шүшәјә:
Биз Шушаја дөнүрүк,
Ағачларса мешәјә.

1986

ЧӨПҮ ГАЛАН ШИР

Пүләјибди бурнундан,
Пүләјибди ағзындан,
Чөпчү чијид чыхардыб
Ушағын боғазындан.

Шушада бабасыјла
Кәзир, динчәлир Тофиг.
Ахшам шир һејкәлинин
Јанына кәлир Тофиг.

Ширин ири бурнуну
Бахын, ағзына салыб,
Үфүрүр ки, бунун да
Боғазында чөп галыб.

ТӘРӘКӘМӘ

Ән сонунчу чәркәдә
Дуруб рәгсә бахырдым.
Ән биринчи сырадан
Достум мәни чағырды.

Ениб кетдим ашағы,
Биз әјләшдик јанашы.
Рәгсә дә'вәт еләди
Чамал мәнә јанашыб.

Чох үзр истәдим ондан,
Достум бир аз алынды.
Үч-дөрд һавадан сонра
«Тәрәкәмә» чалынды.

27

Ојнамаг истәмирдим,
Утанырдым дүзү мән.
Бир дә көрдүм мејданда
Гол көтүрүб сүзүрәм.

Бу нә иш иди дүшдүм,
Јанагларым јанырды.
Рәгс гуртаранда, Шуша
Башыма фырланырды...

1986

Һавам, сујум
торпағым,

Отум, күлүм,
јарпағым

БИР АЈ, БИР ДӘ ЧАЈ

Кедиб мүркүжә
Дағлар, јамачлар.
Јатыб мешәдә
Коллар, ағачлар.

Јухуја далыб
Дәрәләр, дүзләр.
Тәнһа үшүјүр
Чығырлар, изләр.

Јатыб Чајзәми,
Јатыб Атризи.
Гарышыг јуху
Көрүр Вәлдүзү.

Бахырам јери
Шумланан јурда...
Бир ај, бир дә чај
Ојагды бурда: —

Бири чағлајыр,
Елә һеј ахыр.
Бири дә көјдән
Сақитчә бахыр.

1988

БУЛАҒЫН ЕВИ

Булағын евинә бах,
Јарашыглы, гәшәнкди.
Балача гапысы вар,
Елә бил ки, пәтәкди.

Кимсә кирмәјиб һәлә
О гапыдан ичәри.
Ордан чыхан бол судан
Биз дојунча ичәрик.

Булағын сәхавәти
Каш ки, һамыда ола.
Гапысына кәләни
Әлибош салмаз јола.

Ич, нә гәдәр ичирсән,
Габларыны да долдур.
Гәлби ачыг оланын
Вары, дөвләти болдур.

Булағын дамы үстә
Гар јағар, долу дүшәр.
Анчаг евинә тәкчә
Јағышын јолу дүшәр.

Кечә-күндүз ишләјир,
Јох көзүнүн јухусу.
Ары күлдән бал чәкир,
О, јағышдан сәрин су.

ХОЧАМСАХЛЫ ШƏЛАЛƏСИ

Јекə нагга балығы
Чај ашағы үзүрмүш.
Өзүнə дəрин, раһат,
Ири бир көл кəзирмиш.

Илишиб дар кечиддə,
Горхудан дөнүб даша.
Бир шəлалə јараныб,
Шəлалə јох, тамаша.

Дашдан төкүлэн суја
Намы һејрəтлə бахыр.
Шəлалəјə чеврилиб
О балығын һәр бығы.

1989

ДƏЈИРМАНЫН НƏҒМƏСИ

Мэн өпдүм, охшадым архы,
Дедим: — Бојун узун олсун!
Көјнəјимдэн кечиртдим ки,
Дөнүб мəним гызым олсун.

Севдим, əзизлəдим ону,
Һеч мəни салмады саја.
Ахыб кетди, ашағыда
Говушду анасы чаја.

1988

ГАРА КӨЛ

Баханда саһилиндэн
Əскик олмајан гара,
Сəнин бұллур тək шəффаф
Сујун көрүнүр гара.

Она көрə адыны
Гара көл гојуб еллэр.
Ағ-ағ дашлары сənə
Гонаг кəтириб селлэр.

О ағ дашлар дағларын
Донмуш көз јашыдымы?
Ај гара көл, гаралыг
Писдими, јахшыдымы?

Бу тəпəлэр, бу дағлар
Нə үчүн адсыз галыб?
Сəнин адын, онларын
Адына көлкə салыб.

1987

МЕШƏД Ə ЈАРЫШ

Бу мешəнин гојнунда
Көр нə гэдэр ағач вар.
Бир-биријлə јарышыр
Елə бил бу ағачлар.

О галхдыгча бу галхыр.
Бу галхдыгча о галхыр.
«Гоншу гоншуја бахыб
Өзүнү ода јахыр.»

Мешәдәки бу жарыш,
Бил ки, дејил һавајы.
Ағач тез бој атмаса
Әлдән чыхар нур пајы.

Һәр бири чалышыр ки,
Олсун бир аз да уча.
Күнәшин ишығыды
Кәл-кәл! дејән ағача.

1987

БӘРКҮШАД

Саһилләрин јахасына
Әлван күлләр тахыб кедир.
Һәм јолду, һәм дә јолчуду,
Кечә-күндүз ахыб кедир.

Нечә кәндин ортасындан
Өтәсиди, кечәсиди.
Кәндимиздән Аразачан
Узанан су күчәсиди.

1988

ДАҒ ЧАЈЫНЫН НӘҒМӘЛӘРИ

Көрпә бир булаг идим,
Сујум артды, болландым.
Дупдуру бир чај идим,
Бөјүдүкчә буландым.

Дәрә кечдим, дүз кечдим,
Чырпылдым даға, даша.
Гәзәбләндим, һөнкүрдүм,
Күкрәдим даша-даша.

Дурулуғу итирдим,
Һирсимдән көзүм долду.
Сујуму буландыран
Кечдијим јоллар олду.

ЧАЈ АШАҒЫ

Ағ јаыдан енирәм,
Кедирәм чај ашағы.
Үрәјимә нур сачыр
Һејрәтимин ишығы.

Бәркүшадым өзүнә
Доғру јол сечиб кедир.
Арзу тәк нечә кәндин
Ичиндән кечиб кедир.

Елә бил бир тәсбеһи
Сејр едирәм дојунча:
Кәндләр мунчуглар кими
Дүзүлүб чај бојунча.

Севинирәм, дөрд јана
Бахырам һәсрәтлә мән.
Дағ чајына гошулуб
Кетмәк кечир гәлбимдән

1987

ЧЭМЭНДЭН АҮРЫЛАН ЧИЧЭК

Чичэкләри саҗрышыр,
Бу нә көзәл җамачды.
Әтирли дүҗмәләрдән
Бири, бирдән дил ачды.

— О җандан бир гыз кәлир,
О гыз мәни көрәчәк.
Һамыныздан көҗчәҗәм,
О гыз мәни дәрәчәк.

...Гыз чатды чичәклиҗә,
Даҗанды, нәфәс дәрди.
Әҗилиб чәмәнликдән
Һәммин ловғаны дәрди.

Чичәк җаман севинди,
Гызынса нә вечинә.
Апарыб гоҗду ону
Евдә суҗун ичинә.

Кечә чичәк ағлады:
— Апар мәни җамача.
Бачыларымдан өтрү
Дарыхмышам җаманча.

Ев истиди, чанымда
Бәс бу нә үшүтмәди?
Анчаг онун сәсини
Гызчыгаз ешитмәди.

Сәһәрәчән ағлады,
Өз-өзүнә данышды.
Көз җашы күлдандакы
Соҗуг суҗа гарышды.

Әриди килә-килә,
Гуру чөпә дөндү о.
Күл габынын ичиндә
Чыраг кими сөндү о.

Гыз чичәҗи туллады,
Суҗу сәпди җамача.
Җағыша һәсрәт отлар
Севиндиләр җаманча.

Бирдән кимсә гышгырды:
— Чох атылыб дүшмәҗин.
Бу, бизим бачымызын
Көз җашыды, ичмәҗин.

Җамач нәнә ваҗсынды,
Чәмән ана ағлады.
Көзләриндән көз җашы
Чичәк-чичәк чағлады.

Күнәш җамача деди:
— Муғажат ол өзүндән.
Ениб өпдү чәмәнин
Долухсунмуш көзүндән.

1987

ПӘҖҖАН БУЛАҒЫ

Бу булағы көрәндә
Һәр шеҗ һушумдан чыхыр;
Мешәнин әтәҗиндән,
Дағын дөшүндән чыхыр.

Дөрд тәрәфи олубдур
Икидләрин оҗлағы.
Өзү дағлар көзәли,
Суҗу шәфа гаҗнағы.

Әзәл күндән ел она
Деҗиб бәҗ-хан булағы.
Адыны һәммин сөздән
Алыб Пәҗһан булағы.

1989

КЕЧӘ JAҒЫШ JAҒАНДА

Чәмәндә кәзмәк үчүн
Мәни чағыр кечәләр.
Күлләрин јухусуна
Jaғыш jaғыр кечәләр.

Jaғыш нәғмә охујур
Лал олмушам һејрәтдән.
Аддым сәсләри кәлир
Елә бил ки, һәјәтдән.

Дамчыларын сәсиндән
Ајна тәк сыныр сүкут.
Jaғыш ајагларыјла
Чөлләри кәзир булуд.

Jaғышын гәдәмини
Чәмән өпүр севинчәк.
Онун кәздији јердә
Тапданмыр ки, күл-чичәк.

1985

ПӘНЧӘРӘДӘН БАХАН БУДАГ

Будаға бах, будаға,
Һеј учалыр, галхыр о.
Бојланыб пәнчәрәдән
Евимизә бахыр о.

Дејирәм ки, утанма,
Кеч ичәри, ај будаг.
Евдә тәк дарыхырам,
Кәл бирликдә ојнајаг.

Јалварырам нә гәдәр,
Бәс нијә бахмыр сөзә?
Јәгин анасы ағач
Ону бурахмыр бизә.

1987

ЧИЧӘЈИН ХАҢИШИ

Үстүнә ары гонду,
Јелләнди зәриф чичәк.
Дејин, һарда көрмүсүз
Белә гәшәнк јелләнчәк?

Ары јаман севинди,
Бахды чөлә, чәмәнә.
Чичәјә сөјләди ки,
Нә арзун вар, де мәнә.

Чичәк јаман утанды,
Чичәк јаман гызарды.
Ондан бир аз аралы
Балача бир күл варды.
Сөјләди ки, арычан,
Чыхма, чыхма сөзүмдән.
Уч, мәним әвәзимдән
Өп о күлүн үзүндән.

1987

БУДАҒА ГОНАН БУЛУД

Быј, бу нечә булудду,
Боју вар бапбалача.
Өзү дә учуб гонуб
Бағымызда ағача.

Елә һеј јағыш сәпир
Чөлә, дүзә — созалмыр.
Јенә һәммин бојдады,
Һеч әримир, азалмыр.

Јағыш төкүр сәһәрдән
Һамы олуб севинчәк.
Јағыр, јағыр үзләрдә
Тәбәссүм ачыр чичәк.

О булуда бахын бир,
Дону нахыш-нахышды.
О булуд — бир бүлбүлдү,
Нәғмәләри јағышды.

1987

КӨТҮК ПИЛЛӘКӘН

Ениб кетдик булаға
Көтүк пилләкән илә.
Јаралары көјнәди,
Кәлди пилләкән дилә:

— Бир һүндүр ағач идим,
Лап узагда битмишдим.
Мешәнин сыхлығында
Көрүнмүрдүм, итмишдим.

Гурудум ајаг үстә,
Доғрандым гарыш-гарыш.
Дәрдими мәни бура
Дүзән оғландан соруш!

Титрәјирәм, сиз кәлиб
Синәм үстән кечәндә.
Бир һәнир ешидәндә
Јарпаг көјнәр ичимдә.

1986

БАЛАЧА ГАРЫШГА ВӘ БУҒДА АЛЛА ДОЛУ ЗӘНБИЛ

Балача гарышга
Һәр оту јол билди.
Һансыјла кетсин о,
Зәмидә јол бирди?!

Күләшин үстүнә
Дырманды күч илә.
Аз кетди, үз кетди,
Јетишди мәнзилә.

Бу нәдир көрәсән? —
Дејәсән сүнбүлдүр.
Ичи дә буғдајла
Допдолу зәнбилдир.

Севинди јаманча,
Нур кәлди көзүнә.
Башынын үстүндә
Допдолу хәзинә.

Елә ки, мей әсди,
Гарышга бәрк горхду.
Нејләсин бәс инди,
Ирәли јол јохду.

Керијә гајытды
Әлибош, чарәсиз.
Јуванын ағзында
Бир ону көрәсиз...

Гопара билмәјиб
Көкүндән сүнбүлү.
Апара билмәјиб
Допдолу зәнбили.

Ағлајыр, һөнкүрүр,
Дәм вериб көзүнә.
Утаныр, бахаммыр
Һеч кәсин үзүнә.

1987

ГАЈАД АН АТЫЛАН СУ

Јухарыда бүллур тәк
Шәффаф олан суја бах.
Шәләләјә чатанда
Рәнки олур ағаппаг.

Һарај салыр, кимисә
Көмәјинә чағырыр.
Гајадан атыланда
Горхусундан ағарыр.

1987

ГЫСРАГ БУЛАҒЫ

Гысраг
Даға гысылыб,
Гысраг
Гысгывраг олуб.
Адамлар көчүб кедиб,
Гысрағын көзү долуб.

Бир јанына кәлән јох,
Ону көтүрүб фикир.
Өпүлмәјә өјрәшән
Нәмли көзләр јол чәкир.

Кимсәсизлик јаманды,
Горху дүшүб чанына.
Өзү ахыр ки, кетсин
Адамларын јанына.

Јонча овулуб кедәр,
Бичәни јохса әкәр.
Бол су нәјә кәрәкди
Ичәни јохса әкәр?

Гысраг јенә дә курду,
Чан атса да ирәли,
Дағдан үзүлә билмир
О булағын бир әли...

1989

КИМДИР ГАПЫНЫН ДӨЖӨН

— Кимдир гапыны дөжөн?
Кимдир бу кечэ вахты?
— Будағындан ажрылмыш
Бир саралмыш жарпагды.
— Нэ истәжирсэн ахы?
— Ач гапыны, аһәстә
Учуб гонум јаздығын
«Пајыз» ше'ринин үстә.
— Кимдир гапыны дөжөн,
Кимдир бу кечэ вахты?
— Өз жарпаг баласындан
Ајры дүшән будагды.
— Нэ истәжирсэн ахы?
— Јуху кетмир көзүмә.
Мәним жарпаг баламы
Гајтар мәним өзүмә!

1987

КӨЗӨРӘН ЈАРПАГЛАР

Күнәшин ишығымы
Саралдыбдыр үзүнү?
Күн алтында галмысан
Сән ахы јај узуну.

Ај гызылы жарпағым,
Јашылдан көзәлмисән?
Јанағындан од дамыр,
Елә бил көзәрмисән.

Ај сәрчә, пајыз кәлиб,
Ағача гонма даһа.
Көзәрмиш жарпаглардан
Ганадын од алар, һа?!

1987

КӨЛӘН БАҔАРА КИМИ

Димдијиндә чөп тутуб
Һавада учурду гуш.
Бир жарпагсыз ағача
Гонуб јува гурду гуш.

Ағач јаман көврәлди,
Гүввәт дүјду дизиндә.
Јаш тумурчуг-тумурчуг
Киләләнди көзүндә.

Севинди, севинчиндән
Үрәји даға дөндү.
Ачылды тумурчуглар,
Јашыл жарпаға дөндү.

О жарпаглар јуваны
Көздән ираг сахлады.
Арадан хејли кечди,
Јува да жарпаглады.

Јазыг ағач аз гала
Севинчиндән учурду.
Јумурта гөнчәләрдән
Ганад жарпаг ачылды.

Бир аздан көрпә гушлар
Ганадланыб учдулар.
Жарпаглар да онларын
Архасынча дүшдүләр.

Јува илә ағачын
Маты-гуту гуруду.
Дәрдли-дәрдли һөнкүрдү
Көврәк пајыз булуду.

Ағач динмәк истәди,
Јува динмәк истәди.
Пешман олан жарпаглар
Кери дөнмәк истәди.

Анчаг бунлар әбәсди,
Пајыз күләји әсди.
Жарпагларын будаға,
Ганадларын јуваја
Дөнән јолуну кәсди.

О ағачла о јува
Мат галыбдыр көр нечә!
Кәлән баһара кими
Сусачаглар беләчә...

1987

ПАРАШУТ

Тәјјарәнин көзүндән
Гопду бир дамла јаш тәк.
Ашағыја ендикчә
Ону шиширтди күләк.

Мави көјдә балача
Адады бу парашүт.
Учушун сонундакы
Нидады бу парашүт.

1987

ТӘК АҒАЧ

Талеји бағланыбдыр
Бу кол-коссуз јамача.
Тәк ағач мешә үчүн
Гәрибсәјиб јаманча.

Елә бил ки, дурнады
Гатарындан ајрылыб.
Бүркү илә дөјүшән
Гылынч кими сыјрылыб.

Күн алтында бишәнләр
Көлкәсиндә үшүјәр.
Јорғун јолчулар ону
Дәјишмәз бир мешәјә.

Јај вахты чәтир кими
Ганадыны кәрәр о.
Бир мешәнин ишини
Тәкбашына кәрәр о.

1987

ОВЧУ ВӘ ТУРАЧ

Аддым сәси ешидиб
Турач хаваја учду.
Овчу әлиндә түфәнк
Овун далынча дүшдү.

Дүз «Гырмызы китаб»ын
Үстүнә гонду турач.
Буну көрәндә, овчу
Кери дөндү наәлач.

1988

ӘТИРЛИ ГЫФ

Дедим: — Нә гәшәнк гыфды,
Достум сөзүмә күлдү.
— Неч белә дә гыф олар?—
Көрмүрсәнми, бу күлдү.

— Дүз дејирсән, анчаг сән
Бу күлә диггәтлә бах.
Санки чөлләр әлиндә
Тутуб нур долу чыраг.

Бу күлүн ләчәкләри
Чәмәнләри бәзәјир.
О, күнәш ишығыны
Сүзән гыфа бәнзәјир.

Ишыг бу «гыф»дан кечиб
Јерин чанына ахыр.
Торпағын синәсиндән
Тәзә чичәкләр галхыр.

1986

А ЛЕЈЛӘЈИМ, ЛЕЈЛӘЈИМ

А лејләјим, лејләјим,
Мән сәнинлә нејләјим?

Рәнкин ағды, бәс нијә
Дүмағ гардан гачырсан?

Гыш гапыны алмамыш
Башга јерә учурсан.

Баһар кәләндә исә
Гајыдырсан јајлаға.

Нә олар, хош кәлмисән
Бизим чаја, чајлаға.

Де, учдуғун јерләрдә
Нәләр, нәләр көрмүсән?

Көчәрисән, билирәм
Чох өлкәләр көрмүсән.

Көзүндә галмајыб ки,
Сәнин арзун, мурадын?

Сөјлә көрүм дүнјада
Ән көзәл јер һарады?

Ганадларыны чырпыб
Белә сөјләди лејләк:

— һарда јашајырамса
Ора көзәлди демәк.

— А лејләјим, лејләјим,
Мән сәнинлә нејләјим?

Сөjlә, дидәркин салыб
Човғун, сојугму сәни?

Көчмәкдән јорулмадын,
Вәтәнин јохму сәнин?

— Дар күндә ганадларым
Көмәјимә јетәнди.

Мән көчәри бир гушам,
Ганадларым — вәтәнди.

КИЛИЗ

Көр нә тапыб кәтириб
Евимизә Күлүзә:
Гушу учмуш јувады,
Килизә бах, килизә.

Ичиндәки гурғушун
һара кедиб? — уј, уј, уј!
Көрәсән һансы гушун
Синәсиндә ујујур?

«Бу јувадан учан гуш»
Ахы кимә кәрәкди?
О килизин ичиндә
Балача бир күл әкдим.

Килиз күлдана дөндү,
Күллә күл олуб битди.
Ушагларын үзүндән
Кәдәр булуду итди.

1986

ТИКАНЛАР

Гызылкүлүн үстүндә
Көр нә гәдәр тикан вар.
Күл чәмәнин көзүдүр,
Кирпикләри тиканлар.

Дәрмәк истәсәк күлү,
Санчылар тикан бизә.
Елә бил ки, кирпикдир,
Кешик чәкир о, көзә.

АЈЛЫ ЧЫҒЫР

Дәнизин гојнунда
Ај чығыр салыб,
Үзүр су үстүндә
Титрәк нахышлар.
О ајлы золагда
Нечә көз галыб,
О ајлы чығырда
Кәзир бахышлар...

КЕЧӘ ЛӨВҲӘСИ

Дағлар ширин јуху көрүр,
Бүллур шеһә бата-бата.
Гојнундакы селләр, сулар
Дәрәләри гојмур јата.

Көзәлликдән хумарланыб,
Бу чәмән дејил өзүндә.
Ај ишығы бардаш гуруб
Чичәјин шеһли көзүндә.

1989

ДУШУБ ГАЛМЫШАМ ЈОЛЛАРДА

Мөммәд Намаза

Гачдым шәһәр һај-күјүндән,
Кетдим, кетдим узаглара.
Сығындым тәнһа ағача,
Дырмандым уча дағлара.

Бу адамлар һарда галыб?
Јол чәкир чөлләрин көзү.
Титрәјир булағын сәси,
Долубду күлләрин көзү.

Тәнһалыг гәлбими сыхды,
Тутулмушам јаман дәрдә;
Гала билмәдим, дарыхдым
Бу өлүб галмалы јердә.

Нә дағы апармаг олур,
Нә досту кәтирмәк олур.
Дүшүб галмышам јолларда,
Пешәм көкс өтүрмәк олуб.

1988

БӨЛҮШМҮШҮК ДҮНЈАНЫ

Бөлмүшүк бу дүнјаны:
Бах бура мәним јерим,
Бах ора сәнин јерин.
Чәкилән сәрһәдләрә
Күлмәји тутур Јерин.

Тиканлы мәфтилләри
Һүнәрин вар кеч инди.
Сәрһәд јер үчүн дејил,
Сәрһәд инсан үчүндү.

1985

ЧЫҒЫРЛАР

Елә бил кәндирдиләр,
Сарыныблар дағлара.
Һеј узаныб кедирләр
Чәмәнләрә, бағлара.

Чешмә үстә енирләр,
Зирвәләрә чыхырлар.
Ајаглардан сүзүлүб
Елә бил ки, чығырлар.

АҒАЧА НӘ БӘЛА КӘЛСӘ

Ағачларын будағында
Һәр мејвә, һәр чичәк ишыг.
Бә'зән гырыб апарырлар
Будағы мејвә гарышыг,
Будағы чичәк гарышыг.

Ағачларын голуна күч
Јағышдан, чисәкдән кәлир.
Ағача нә бәла кәлсә
Мејвәдән, чичәкдән кәлир.

1985

ГЫРМЫЗЫ ЗАНБАГ

Бәнзәсә дә лаләжә,
Занбагдыр, лалә дејил.
О, торпагдан фышгыран
Гызыл гандыр елә бил.

Занбағын тачына бах,
Бәнзәри вар хашхаша.
Дөврәсиндә верибдир
Алты ләчәк баш-баша.

Бу гырмызы занбаглар,
Бири-бириндән гәшәнк.
Сары, гырмызы, гара —
Һәр ләчәк үстдә үч рәнк.

Сары, назик золаға
Нәзәр јетир дәриндән,
Гарајла гырмызыны
Ајырыр бир-бириндән.

Гызыл занбаг торпағын
Үрәјинин одуду.
Ләчәкләри елә бил
Кәпәнәк ганадыды.

КҮЛӘК КИТАБ ОХУЈУР

Дәнизин саһилинә
Ендим атамла биркә.
Далғалар сыра-сыра,
Далғалар чәркә-чәркә.

Дәниз санки китабды,
Һәр далға варағыды.
Ону сәһифәләјән
Күләјин бармағыды.

Күләк јаман тәләсир,
Беләдән-белә өтүр.
Истәјир ки, дәнизи
Охусун сәтир-сәтир.

БАР ӘСКИК ОЛМУР БАҒД АН

Һәр мејвәнин өз јери,
Һәр мејвәнин өз дады.
Бағларын совгатындан
Јахшы ки, һамы дадыр.

Тәбиәт өз сөзүнү
Вахты кәләндә дејир.
Бир мејвә совуланда,
О бири тәзә дәјир.

Киласдан дојан кими
Тут көрүнүр будагда.
Сонра әрик, шафталы,
Алма јетишир баґда.

Армуд суланан заман
Нар дәнә тутур тәзә.
Пајызын сон ајында
Һејва көрүнүр кәзә.

Мејвэләр јетишәндә
Кәл-кәл дејир будагдан.
Баһардан гыша кими
Бар әскик олмур багдан.

1984

БУ ЧИЧӘКЛӘР ҮШҮМҮРМҮ

Дәрәләрдән селләр ахыр,
Јағыш јағыр јамачлара.
Думан һөрүмчәк тору тәк,
Сарыныбдыр ағачлара.

Јашыл мешә хәјалдады,
Уча дағлар дүшүнүрмү?
Бу јағышда, бу чисәкдә
Бу чичәкләр үшүмүрмү?

Өјрәшибдир, бу һавада
Елә билмә, чичәк донур.
Бу күлләрин һамысынын
Әјниндә вар ләчәк дону.

1982

БАШЫ СОЈУГ Д АҒ

Зирвән булуда дәјәр,
Бахан сәнә баш әјәр.

Дик дурмағын нә хејри,
Ишләмирсә баш әкәр?

Сәнинчүн нә гыш, нә јај? —
Зирвән гарды һәмишә.

Гар алтында душтагды
Нәркиз, лалә, бәнөвшә...

Һәр гајғыдан узагсан,
Сән башы сојуг дағсан.

1985

НЕЧӘ ГАЛАЧАҒ

Дәрәдән, дағдан кечиб
Гонаг кәлдик булаға.
Сәрин сујундан ичиб,
Башладыг ојнамаға.

Кәндә гајыдачағыг
Гаранлыг дүшән кими.
Алышачаг көјләрдә
Улдузлар фишәнк кими.

Биз кедәндә булағын
Ала көзү долачаг.
Билмирәм, о мешәдә
Тәкчә нечә галачаг.

1985

ЧӨМӨН ЧИЧӘЈИ БИЛӘР

Әскик олмур гыш-баһар
Отағымдан гохусу —
Дибчәк күлләри үчүн
Пајызын нә горхусу?

Чырпылды шимшәк гамчы,
Көјдә булуд кишнәди.
Чәмән чичәји биләр,
Пајыз нәди, гыш нәди?

1985

БУ ДАҒЫН О ТӘРӘФИНДӘ

Бу дағын һәр јамачында
Нәғмә дејир бир буз булаг.
Узагдан елә билирдим,
Дүнјанын сонуду бу дағ.

Елә ки, зирвәјә галхдым,
Ајағыма дөшәнди гыш.
Бу дағын о тәрәфиндә
Тәзә бир дүнја варымыш.

1984

ЈАХШЫ БУЛАГЛАР

Јурдумда нә чох
Јахшы булаг вар.
Далда јердәди
Јахшы булаглар.

Өз ганунлары
Вар тәбиәтин.
Јахшыны тапмаг
Чәтиндир, чәтин.

ИШЫҒА ДОҒРУ

Чәјирдәјин ичиндә
Јери гаранлыг иди.
Торпаг, күнәш, һава, су
Ләпәјә кәл-кәл деди.

Бирдән елә шишди ки,
Парчаланды чәјирдәк.
Габығы галдырды о
Дүз башынын үстүнә
Ағырлыггалдыран тәк.

Сонра да чырпды јерә
Парчаланмыш габығы.
Дөјүшдән галиб чыхан
Икид шитилә бахын.

ДАҒ САНКИ БИР КӨЗӘЛДИР

Булаг күчүнү дағдан,
Чәј күчүнү булагдан
Алыб ахыр чөлләрә,
Обалара, елләрә.

Онун ширин нәғмәси
Жамачлары бүрүжүб.
Дағ санки бир көзәлдир,
Чайлар онун һөрүжү.

ОДЛУ ЖУМАГ

Санки јун дарағыды
Ағачларын будағы.
Онда јун тәк дараныр
Күнәшин зәр сачағы.

Күнәш күлүмсәјәндә
Ләззәт чәкир үфүгләр.
Күнәш одлу јумагды,
Илмәләри шәфәгләр.

Нә гәдәр чөзәләнсә
Азалмыр һа бу јумаг;
Олар бүтүн дүнјаја
Ондан палтар тохумаг.

ҺӘМӘРСИН КОЛЛАРЫ

Һәмәрсин колларында
Ачылыб ағ чичәкләр.

Елә бил будаглара
Гонуб ағ кәпәнәкләр.

О зәриф кәпәнәкләр
Бирдән ганад ачдылар.

Һәрәси өз јериндә
Мејвә гојуб учдулар.

АҒ БАЈРАГ

Дәнизә бах, дәнизә,
Нәғмә јатыр дилиндә.
Далғалар елә бил ки,
Ағ бајрагдыр әлиндә.

Дәниз јаман һирсләниб,
Нә'рә чәкир, бәс дәмир.
Ағ бајраг галдырса да,
Тәслим олмаг истәмир.

1985

КҮНӘШ ГҮРУБ ЕДӘНДӘ

Күнәш һәр шејдән улуду,
Күнәш һәр јердән учады.

Ағачын, отун, зәминин
Әлиндән тутуб учалдыр.

Күнәш елә мүгәддәсдир,
Һамыја бир көзлә бахар.

Күнәш гүруб едәндә дә
Һеч кәсә чевирмәз арха.

1985

ФЭВВАРЭ ГУРШАҒЫ

Учал,учал бир аз да,
Ај сују кур фэвварэ.
Үрәкләрэ сәринлик,
Көзләрэ нур фэвварэ.

Сујун јухары галхыб
Сәпәләнир ашағы.
Үстүнә шәфәг дүшчәк
Јараныр көј гуршағы.

Мө'чүзәдир, мө'чүзә,
Дамчылар рәнкбәрәнкди.
Елә бил чичәкләрдән
Һөрүлмүш бир чәләнкди.

Сују рәнкбәрәнк едән
Күнәшин ишығыды.
Бу, көј гуршағы дејил,
Фэвварэ гуршағыды.

1985

ДАШЛЫ ДӘРӘ

Башы Сәнкәр дағында,
Ајағы Бәркүшадда.
Гојнунда сел күкрәјир,
Кур јағышда — күршадда.

Елә бил почталјонду,
Јелдән ганад көтүрүр.
Дағын сел совгатыны
Бәркүшада јетирир.

1982

ЧИМӘН АЈ

Бәркүшадын сујунда
Ај бу ахшам јујунур.
Чај нә гәдәр чалышыр,
Апара билмир ону.

1983

ДӘЛӘНИН ГУЈРУҒУ

— Де, бу бојда гујруғу
Нејләјирсән, дәлә, сән?

Дәлә күлдү үзүмә:
— Билмирсәнми һәлә сән?

Ағыллы һејван һеч вахт
Гујруғу вермәз әлә.

Гуш ганадла өјүнәр,
Дәлә гујруғу илә.

Туллананда гујруғум
Дөнүб парашүт олар.

О олмаса, бәдәним
Әзиләр, шил-күт олар.

Сојуг дүшчәк, өзүмү
Мән коғуша дүртәрәм.

Јувамывн гапысыны
Гујруғумла өртәрәм.

ГАҖҖЫКЕШ ГОНШУЛАР

Туфан бәрк силкәләди
Мешәдә бир ағачы.
Ағач аз галды аша,
Ағлады ачы-ачы.

Нә јахшы ки, јазығын
Дөрд јанында ағач вар.
Јыхылмаға гојмады
Ону гоншу ағачлар.

Һәр тәрәфдән кирдиләр
Јаралынын голуна.
О, тәзәдән дирчәлди,
Ишләр дүшдү јолуна.

ЧИЧӘКЛӘРИН НӘҖМӘСИ

— һај-һарај салмагданса
Кәлиб чәмәндә кәзин.
Бурда нәҖмә охујур
Чичәкләр һәзин-һәзин.

— Дајаныб бир тәрәфдә
Динләјирәм сәһәрдән.
Чичәк нәҖмә охујар? —
Һеч нә ешитмирәм мән.

— Онларын нәҖмәсини
Ешитмәк үчүн кәрәк,
Инсанын синәсиндә
Һәһәссас олсун үрәк.

АРАНД А, ДАҖД А

— Торпаг көврәлир
Чимир дағ-дәрә.
Булуддан јағыш
Әләнир јерә.

— Нәдән јараныр
Булудлар, ата?
— Су бухарланыб
Дөнүр булуда.

Булудлар олур
Гара да, ағ да...
— Даһа чох һарда
Бухарланыр су? —
Аранда, даҖда?

— Аранда.
— Нијә?
— Аран истиди.
Јенә дә суал
Вермәк истәди.

Дуруб диггәтлә
Бахды үзүмә.
Јенә суаллар
Јағды үстүмә.

— Јағыш нијә аз
Јағыр арана?
Оғулсан инди
Чаваб вер она.

АЗАРСАН ҺА

— Кетмә көзүмдән ираг,
Булаг сују, аманды.
Бир аз ештијатлы ол,
Азарсан һа, думанды.

— Горхма, достум, јоллара
Мән диггәтлә бахарам.
Лап көзү јумулу да
Кедиб чаја чыхарам.

АҒ КҮНӘ ЧЫХАН АҒАЧЛАР

Јаз кәлди, ана торпағын
Илијинә күн ишләди.
Ағачлар чыхды ағ күнә,
Будаглары күмүшләнди.

Бәлкә мејвә ағачлары
Бу ағлығы гардан алыб?
Чичәкләр санки ноғулду,
Ағач ону һардан алыб?

АҒАЧЛАРЫН ЧИЧӘЈИ

— Киләнарын, алчанын
Чичәји нечә олур?
— Көрмәмисән? — Ағаппаг,
Өзү дә көјчәк олур.
— Бәс зоғалын?
— Сапсары.

— Нарын нечә?
— Гырмызы.
— Доғру дејирсән, гызым.
— Бәс говағын чичәји?
Күлзар бир аз дурухду:
— Ата, мәкәр билмирсән
Онун чичәји јохду.
— Бәс мејвәси нечәдир?
Чалыш дүзкүн чаваб сеч.
— Чичәји олмајанын
Мејвәси дә олмаз һеч.

1985

ГОВАГ

Мајасы гара торпаг,
Көлкәси јарпаг-јарпаг.

Көвдәси санки дирәк,
Будағы назик, көврәк.

Онун да мејвәси вар:
Әзәмәт, дүзлүк, вүгар.

1978

АҒАЧАЈ

Сән нә гәдәр дурусан,
Ағачај, ај Ағачај.
Мәнә бәләдчи олдун
Кедиб чыхдым даға, чај.

Бир булаг паггылдајыр
Бурда нараја бахсан.
Кэндимиздә чај идин,
Дагда кичик булагсан.

ЈОНЧА

Бир дэфә әксән мәни
Битәчәјәм једди ил,
Мән әкилән торпағын
Оту гуртаран дејил,
Аллы-күллү јончајам,
Севмәјән вар неч мәни?
Сујуму вер, бир илдә
Једди дэфә бич мәни.

1974

ТУМУРЧУГ

Дүзүлмүшәм будағын
Үстүнә мунчуг-мунчуг,
Тумурчуғам, тумурчуг.
Јелләр мүждә кәтирәр,
Мәнә әтирли јаздан.
Мән һәлә ағачларын
Јумулу көзләријәм,
Ачыларам бир аздан.

ШАБАЛЫД АҒАЧЫ

Узагдан бахан заман
Уча гоза бәнзәјир.
Јамјашыл јарпаглары
Будаглары бәзәјир.

Кәлирәм лап јахына,
Бахырам диггәт илә.
Јох, мән чашмышам, гозун
Јарпағы олмур белә.

Будагда јашыл гоз јох,
Јашыл-јашыл гоза вар.
Елә бил ки, балача
Кирпиләрди гозалар

Һәрәсинин үстүндә
Көр нә гәдәр тикан вар?
Јетишмәмиш мејвәни
Горујур бу тиканлар.

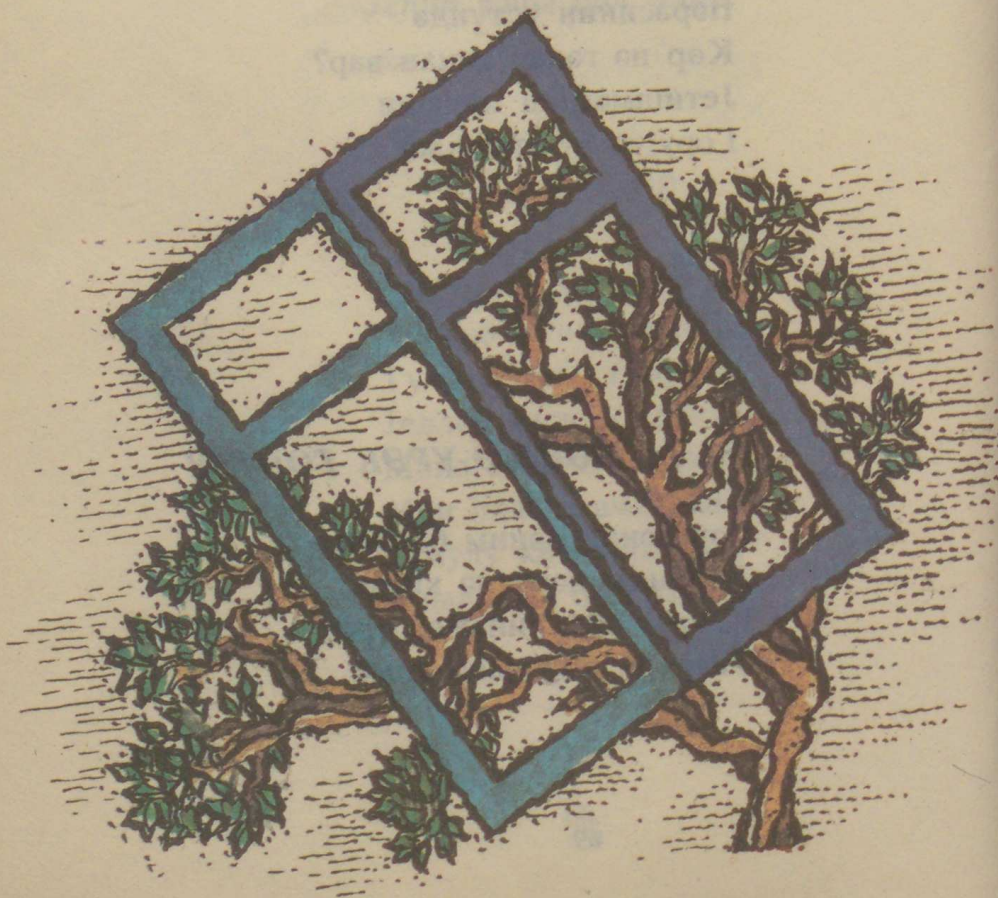
1977

БУ АЈ МӘНД Ә ҮРӘК ГОЈМУР

Һәр гонаг мәним башыма
Доланды пәрванә кими.
Көврәлдим, синәмдә үрәк
Титрәди бир нанә кими.

Ахшам дүшдү, шәр гарышды,
Достларым дөндүләр, кери.
Сон көзлери өлөзиди,
Бумбуз олду очаг јери.

Көјө бахдым, гәлбим әсди,
Бу ај мәндә үрәк гојмур.
Тәкчә о е'тибарлыды
Кечәләр мәни тәк гојмур...

Фәсилләр
вә
нәсилләр

ТӘБИӘТИН

ДӨРД КЕШИКЧИСИ

— Күлләри, чичәкләри
Нијә гәмкин едирсән?
Сәндән ки, дојмамышыг
Баһар, һара кедирсән?

— Кедирәм ки, јәј кәлсин,
Гызлар чыхсын јамача.
Чимәрликләр, јәјлаглар
Гәрибсәјиб јаманча.

Әләнсин чөлә, дүзә
Күнәшин кур ишығы.
Буз бағламыш дағларын
Ачылсын гырышығы.

— Тәзә гызыб чанымыз,
Һара кедирсән, әј јәј?

— Кедирәм, пајыз кәлсин
Әлиндә јүз совгат, пај.

Гызыллансын ағачлар,
Мешә көврәлсин бир аз.
Һәмишә дејиб-күлмәк,
Чалыб-ојнамаг олмаз.

— Саралмыш јарпағлары
Тез јығыб, јығышдырыб,
Пајыз, һара кедирсән?

— Астанада гыш дуруб.

Кедирәм ки, о кәлсин,
Һәр јана гар әләсин.
Тәбиәти ағаппаг
Бир өртүклә бәләсин.

Торпаг јорулуб јаман,
Дирчәлмәкчин кәлән јаз,
Гар јорғанын алтында
Јатыб динчәлсин бир аз.

— Әј гыш, һара кедирсән? —
Сорушуб көкс өтүрдүм.

— Кедирәм баһар кәлсин,
Мән нөвбәми битирдим.

Баһар, јәј, пајыз вә гыш —
Биз дөрд гардаш, дөрд фәсил,
Кешијини чәкирик
Тәбиәтин мүддәсил.

ЈАШЫЛ ИШЫГ

Ағачлара баһарын
Илыг нәфәси дәјчәк,
Будағларда јарпағлар
Јанды јашыл ишыг тәк.

Тез ол, тез ол, әзизим,
Бизи сәсләјир баһар.
Ачылыб мешәләрин
Гојнуна кедән јоллар.

Јашыл отун гојнунда
Гуру отлар итәчәк.

Санки нәсә дејәчәк
Илк баһар үрәкләниб.
Јарпаглар ағачларын
Гулағымы, шәкләниб?

Күләкләрин дилиндә
Бир мейрибан пычылты.
Будагларын үстүндә
Һәсрәт пучур-пучурду.

Индичә Күнәш нәнә
Һәр јана нур сачачаг.
Баһар ота, ағача
Үрәјини ачачаг.

Пахыллыгдан човғунун
Үрәји партлајачаг.
Севинчдән ағачларын
Чичәји чыртлајачаг.

ОРАБАНА ЈАЗ КӘЛИР

Әсир јаз јелләри,
Әријир кәнддә гар.
Чөлләрә, дүзләрә
Тәләсир илк баһар.

Јавашча сивишиб
Гыш чыхыр арадан.
Күл-чичәк әтринә
Гәрг олур Орабан.

Нур сачыр күнәшин
Гәлбинин алову.

Елә бил јарышдыр,
Гыш гачыр, јаз говур.

Она бах, она бах,
Арадан әкилир,
Дејүшә-дејүшә
Гыш даға чәкилир.

1983

АҒАЧЫН ЈАШЫЛ ДОНУ

Онун сары палтарыны
Әјниндән чыхарыр күләк.
Јарпаглары јерә дүшүр
Одлу-одлу көз јашы тәк.

Ағача де, ағламасын,
Дарыхмасын зәррә гәдәр.
Баһар нәнә онун үчүн
Јашыл дон алыб кәтирәр.

1987

ЈАШЫЛ АЛОВ

Јаз кәлир, тумурчуглар
Будаглары бәзәјир.
Онлар кибрит чөпүнүн
Күкүрдүнә бәнзәјир.

Бу чөлләр алышанда
Чох көзәл көрүнәчәк.
Гуру мешә җамҗашыл
Алова бүрүнәчәк.

1987

ПАЈЫЗ — ПАЈ ҮЗ

Фәсилләрин көзәли
Сон баһарды —
Пајызды.
Оғлум кирди бағчаја
Будаглардан
Пај үздү.
Ағачларын будағы
Долудур мејвә илә.
Дејирәм: — Бәлкә пајыз
Пај үз демәкдир елә.

ЈАШЫЛ ҮМИД

Мејвә совулуб,
Ураланыб бағ,
Пајыз отлары
Көз охшајыр, бах!

Будагда әсэн
Гызылы јарпаг,
Јашыл чәмәнә
Бахыб чәкир аһ.

— Ишләр јаманча
Дүшүбдү бәркә.
Баһар тәзәдән
Гајыдыб бәлкә?

Торпаға кәлиб
Икинчи нәфәс.
Нијә будагда
Титрәјирәм бәс?

Өмрүм беш-он күн
Узана бары!
Јашыл үмидди
Пајыз отлары.

1986

КӘЛИБ СӘНИ ДӘ КӘСӘР

Пөһрә деди: — Оғланын
Әлиндә дараға бах.
Инди о кәлиб мәним
Сачымы дарајачаг.

Ағач бәрк ачыгланды:
— Тез елә сәсини кәс.
Дараг нәди, ај јазыг,
Мишар көрмәмисән бәс?

Онун ады кәләндә
Ағачлар тир-тир әсәр.
Сус, мишар ачыгланар,
Кәлиб сәни дә кәсәр.

ЧИЧЭЈИН ИЧИНДЭН КЕЧИР

Баһар кәлиб, чичәкләри
Будаглара әләжибдир.
Ағач көрпә мејвәләри
Ләчәкләрлә бәләжибдир.

Күнәш чылпаг будагларын
Һәрәсинә бир дон бичир.
Мејвәләрин өмүр јолу
Чичәјин ичиндән кечир.

ЈАЈЛАГДА

Инәкләр отлајырды
Јајлагда ширин-ширин.
Онлара бахыб деди
Бизим балача Ширин:

— Ата, дағларын оту
Нә үчүн јумшаг олур.
Инәк јашыл от јејир,
Сүдү нијә ағ олур?

1985

ӨЗ ИЧИНДӘ

— Ағачларын будағыны
Бәзәжибдир јенә баһар.
Әнчир нијә чичәкләмир,
Һеч чичәксиз бармы олар?

— Нијә олмур, мејвәјә бах,
Көзә дәјир орда-бурда.
Будаглара јарпагла бир
Баһар гонуб, јашыл, хырда.

— Чичәксиз бар олмаз ахы,
Јахшы-јахшы дүшүн бары.
— Өз ичиндә чичәкләјир
Јәгин әнчир ағачлары.

БАЛАЧА ӘСКӘР

Нечә папаг алсан
Кәлмәз хошуна.
Әскәр пилотгасы
Гојар башына.

Данышмағы севмәз
Чох вахт сусар о.
Чијниндән ојунчаг
Түфәнк асар о.

Һәлә арзуларын
бешијиндәди,
Һәлә хәјалында
чатар очаг о.
Һәлә күл-чичәјин
кешијиндәди,
Бөјүјүб Вәтәни
горујачаг о.

1983

НЭНЭМ БӨЛҮҮЭНД Э

— Чох јахшыды јаддашы,
Сэн бизим Ајтэнэ бах.
Нэ дејирэм динләјир,
Көзүндә сонсуз мараг.

Тәнбәлләри хошламыр,
Балам зирәкдир јаман.
Ағыллы гыз олачаг
Нэвәм бөјүјән заман.

...Нэнэ нағыл данышыр,
Отурмушуг үз-үзә.
Динләјиб нэнәсини
Ајтән башлајыр сөзә:

— Вердији тапмачаја,
Дедији лајлаја бах.
Бу нэвәм бөјүјәндә
Јаман нэнэ олачаг.

АҒ КӨРПҮ

Сағ ол, сағ ол, гарлы гыш,
Гејдимизә галмысан.
Сэн палчығын үстүндән
Думағ көрпү салмысан.

1984

МЭН НЭНЭМИН КӨЗҮҮЖЭМ

— Мәним көзләрим алмыр,
Оғлум, сыныб көзлүјүм.

Тез кәл ијнәни сапла,
Палтарлары көзәјим.

— Јахшы, инди кәлирәм...
— Сәни чохму көзләјим?

...Нэнәм дејир ки, онун
Очағынын көзүјәм.

Ијнәсини сапладым,
Мән нэнәмин көзүјәм.

1985

ПАЈЫЗ ЛӨВҲӘСИ

Пајыз јенә гонаг кәлир,
Көјләр гаралыб, гаралыб.
Ағачын јарпаг көзүнүн
Көкү саралыб, саралыб.

Бу сарылыг һардан кәлди,
Тутгундур үзү дүнјанын.
Бу сарылыг беш-он күнә
Тутачаг дүзү-дүнјаны.

Елә долуб ки, булуду
Овундуран ким олачаг?
Беш-он күнә бу јарпаглар
Сары-сары сим олачаг.

1985

ДӘНИЗИ ОЈАД АН ГЫЗ

Гызым сәһәрләр дуруб
Сөйләјир ки, ај ата,
Тез ол, кедәк дәнизи
Јухусундан ојадаг.

Гошулуб бизә кедир
Хәзәрин саһилинә.
Балыггулагларыны
Көтүрәрәк әлинә

Атыр сујун ичинә,
Белә дејир Ајбәниз:
— Тез ол, ојан јухудан,
Тез ол, тез ол, ај дәниз.

ЛУХУЈА ҺӘСРӘТ АНА

Бала јатандан сонра
Анаја нөвбә чатыр.
Бәс нијә Күнәш ана
Һамыдан әввәл јатыр?

Јох, Күнәш ананын да
Јуху кетмир көзүнә.
Јатмыр, сәһәр апарыр
Дүнјанын о үзүнә.

1983

ЈАҒЫШ, МӘН ВӘ ЧИЧӘКЛӘР

Чимир јағыш алтында
Дәрә-тәпә, чөл-чәмән.
Чимир күлләр, чичәкләр,
Чимир нәркиз, јасәмән.

Әлимдә бир дәстә күл
Јүјүрдүм алачыға.
Јағыш һәр шеји јуду,
Мәни басды палчыға.

1985

КҮЛӘК

Јолларың үзәриндә
Ганад чалан гара бах.

Әкәр күләк олмаса
Јер олмушду ағаппаг.

Әсир беләдән-белә.
Һај-һарај гопарыр о.

Торпағын гар пајыны
Дәнизә апарыр о.

1982

КЕЧӨ НӘНӨ

— Лайлај, мәним көзэл нәвәм, —
Нәнә динир, сәс учалыр.

— Ај нәнә, бәс нәнәләрә
Јатанда ким лайла чалыр?

— Бөјүкләрин һамысына
Кечә нәнә чалыр лайлај.
Адамларын үзүндәки
Јорғунлуғу јујур лай-лај.

— Кечә нәнә, кечә нәнә,
Сән нәнәләр нәнәсисән.
Бир лайлај чал, нәнәм јатсын,
Бәс сән нә вахт динәсисән?

1984

ДӘНИЗ ЧИЧӘКЛӘЈИБ

Дуруб сејр едир Хәзәри,
Күлүр Јусифин көзләри.
Ағ далғалар чошуб-дашыр,
Суларын јухусу гачыб.

Јусиф дејир: — Дәнизә бах,
Елә бил ки, чичәк ачыб.

1983

ДӘНИЗ ҺАРДА ЧИМИР

Бир дөфә чимәрликдә
Белә сөјләди Самир:
— Биз дәниздә чимирик,
Бәс дәниз һарда чимир?

Фикирләшди атасы,
Нә чаваб версин ахы?
Һава бирдән гаралды,
Јағыш јағды шыдырғы.

— Дәнизә јағыш јағыр,
Оғлум сулара бах бир...
— Аһа, тапдым, дәнизләр
Јағыш јағанда чимир.

ОТЛАР НИЈӘ САРАЛМАЈЫБ

Пајыз кәлибдир јенә,
Долуб гара булудлар.
Јарпаглар саралыбдыр,
Һәлә јашылдыр отлар.

Нәдир бунун сәбәби,
Бурда бир һикмәтми вар?
— Ахы отлар торпаға
Јарпагдан јахындырлар.

НӘ ҮЧҮН ПАЈЫЗДА СОЛУР ЖАРПАГЛАР

— Нә үчүн пајызда
Солур жарпаглар?

— Сојуғун гурбаны
Олур жарпаглар.

Торпағын истиси
Чатмыр будаға.

Жарпаглар будагдан
Енир торпаға.

1984

ПАЈЫЗДАН ХӘБӘРИ ОЛМАЖАН АҒАЧ

Гаршылајырыг
Аз гала гышы,
Бу нә пајыздыр,
Жарпаглар јашыл.

Санки хезандан
Јохдур хәбәри,
Күлүр ағачын
Жарпаг көзләри.

Жарашыр она
Зәриф, јашыл тач.
Корлуг чәкмәјиб
Санки бу ағач.

Торпағын чаны
Истидир демәк.
Јашыл жарпаға
Нејләсин күләк?

1984

МӘНСУРИЈҖ

Диктор әми радиода
Сөјләди: — «Мәнсуријҗә».
Дүнјаны бағышлады
Елә бил Мәнсурәјә

— Ишини гој кәнара,
Бир гулаг ас, ај нәнә.
Ешитдин, бу муғамы
Һәср еләјибләр мәнә.

Зилдән зәнкулә вурду
Елә бу вахт ханәндә.
Муғамын хош сәдасы
Јајылды бүтүн кәндә.

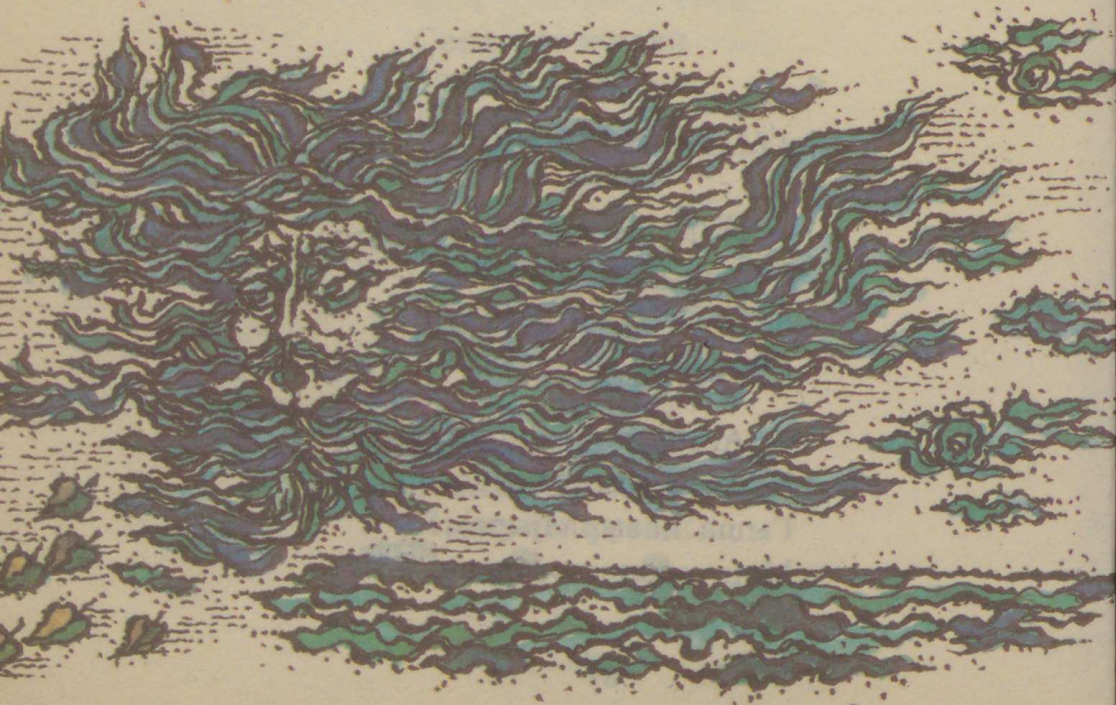
Сәсләр булаг сују тәк,
Шагылдајыб ахырды.
Гыз нәнәјә, нәнәсә
Узаглара бахырды...

ГЫША ҺАЗЫРЛЫГ

— Нијә чылпаг гојурсан
Бу уча будаглары?
Ај пајыз, сән нә үчүн
Төкүрсән жарпаглары?

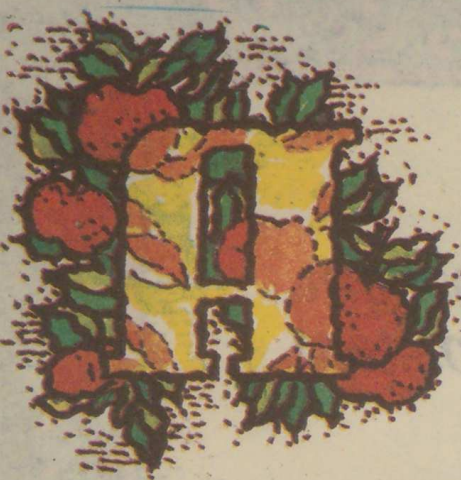
— Ағача хејир кәлмәз
Бу саралмыш хәзәлдән.
Гыша һазырлајырам
Мән онлары әзәлдән.

Жарпаглы ағачларын
Будағына жағса гар,
Ағырлыг едиб бир-бир
Будаглары сындырар.

Сиздән һәрәкәт,
Биздән бәрәкәт

ТЕЗ БОЈ АТ

А көрпәчә ағачым,
Сәни һара апарым?
Кичик будагларыны
Дана-бузов гопарыб.

Горујурам мән сәни,
Гој әмәјим батмасын.
Тез бој ат, инәкләрин
Ағзы сәнә чатмасын.

1985

Д ӘМИР ЈУМАГЛАР

Јолбасан јола чыхыб,
Күчәмиз тәзәләнир.
Тәкәрләри елә бил
Јумагды чезәләнир.

Алдатмырам мән сизи,
Кәлин бахын, ушаглар.
Фырландыгча, ачылыб
Күчә олур јумаглар.

1989

КАКТУС

Кактус санки кирпиди
Јумулуб јумаг кими.
Әл узатсан, охлары
Санчылар санчаг кими.

Она меһрибан олсан
Мүтләг ачачаг чичәк —
Кирпи кими јавашча
Тиканлар арасындан
Бурнуну көстәрәчәк.

1989

ИСТИХАНА

Атам истиханада
Хијар әкиб-бечәрди.
Гышын оғлан чағында
Ләкдә шитил чүчәрди.

Ахы истихананын
Өртүлү олур үстү.
Јери исти оlanda
Тохум битир әлүстү.

Истихана гышда да
Сүфрэләри бәзәјир.
Истихана шүшәси
Бир галхана бәнзәјир.

Нә гәдәр сәрт олса да
Гышын шахта гылынчы
Шүшә галхан үстүндә
Әзилір хынчым-хынчым.

АҒАЧ БОШ ГАЈТАРМАДЫ

Ағачын дибиндәки
Торпаға бах, чат-чатды.
Нә јахшы ки, тез көрдүм,
Онун һајына чатдым.

Бир ведрә су апардым,
Төкдүм, ләззәтлә ичди.
Будағындан алмалар
Гопуб ведрәмә дүшдү.

Нечә көзәлдир әтри,
Нечә ә'ладыр дады.
Пај апардығым габы
Ағач бош гајтармады.

ЈЕРАЛТЫ ӘКИНЧИ

Бизим һәјәтимиздә
Чохлучады, чохлуча.
Ора-бура сохулур,
Ады галыб сохулчан.

Јералты әкинчиди,
Башладымы әкинә
Сығал чәкир торпагда
Ағачларын көкүнә.

Кечдији јер су үчүн,
Һава үчүн јол олур.
Сохулчанлы торпағын
Мермејвәси бол олур.

О, һәм дә синоптикдир,
Торпагдан чыхса чөлә,
Демәк јағачаг, һәр јан
Батачаг суја, селә.

Гојма гурусун, јерә
Су вер, су вер чохлуча.
Гураглыг дүшән кими
Тәләф олур сохулчан...

1989

БУ МАШЫНЫН ЈУКУ ЧИЧӘК

— Ај ушаглар, ахын-ахын,
Машыныма кәлин јахын.

— Бу ки, бир овуч чәмәнди,
Чичәк битән бана бахын.

Бу машынын јүкү чичәк,
Јаваш-јаваш ипини чәк.

Торпаг төкүб күл әкмисән,
Бу кузовду, јохса дибчәк?

1986

БУЛАҒА БАХАН АҒАЧ

Кәнардакы булаға
Ағач көр нечә бахыр?!
О, су һәсрәтиндәди,
Су елә-белә ахыр.

Ағачы булаг үстә
Нечә апарым ахы?!
Арх чәкиб көлкәсинә
Кәтирәрәм булағы.

1986

ЈОЛАЈРЫЧЫ

Әлләримин ичиндә
«Ајаг изләри» болду.
Овчум јолајрычыды,
Һәр бармағым бир јолду.

Бах, бу јол ајрычында
Нечә сәјјаһ көрүшүр.
Һәмин јоллардан кечир
Дүнјанын һәр бир иши.

1986

ЈЕЛЛӘНЧӘК

Кәтир бура сичими,
Мән көстәрим күчүмү.

Бош-бекар отурмушуг,
Бу көлкәдә бајагдан.

96

Чыхыб јелләнчәк асым,
Ән уча бир будагдан.

Көјләр мәни көзләјир,
Тез ол, тез ол ләнкидим.

Ајаг гојдум сичимә,
Сандым ки, үзәнкиди.

Әјилиб галхдым тез-тез,
Өзүмү јырғаладым.

Јелләнчәк көһлән кими
Алтымда јорғалады.

ВЕРТОЛЈОТ

Вертолјота бахын бир,
Чајнағында борулар;
Елә бил ширә јығыб
Бал апарыр арылар.

— Јаман да сөз данышдын,
Бору һара, бал һара?
Вертолјот јүк дашыјыр
Әл чатмајан дағлара.

Инсанлар борулары
Уч-уча бағлајачаг.
Онларын ичи илә
Дағ сују чағлајачаг.

1984

ТӘКӘР

Әкәр тәкәр олмаса
Машынлар нечә кәзәр?
Шини олмажан машын
Ганадсыз гуша бәнзәр.

Тәкәрә бах, елә бил
Бир дәјирман дашыдыр
Анчаг дән үјүтмүр о,
Чијниндә јүк дашыјыр.

Кирдәди гоғал кими,
Јох-јох, ондан ириди.
Фырланмаға башлады,
Машынымыз јериди.

Јоллары гуршаг кими
Ортасына долады.
Бирдән үстүндән кечәр,
Оғлан бир аз дала дур.

Тәкәрләр фырландыгча
Сүр'әтлә кедир машын.
Бүтүн күн һәрләнсә дә,
Кичәлләнмир неч башы...

СУАЛ-ЧАВАБ

— Чичәк нәдир?
— Үзмүшәм,
Күлданлара дүзмүшәм.

— Ағач нәдир?
— Әкмишәм,
Гајғысыны
Чәкмишәм.

— Мејвә нәдир?
— Дәрмишәм,
Достлара
Көндәрмишәм.

АҒАЧЛАРЫН ШӘҺӘРИ

Һәр ағачын гаршысында
Еһтирамла ајаг сахла.
Бурда нә гәдәр ағач вар,
Гуртарармы санамагла?

Гәлбимизә фәрәһ долур
Узандыгча мешә јолу.
Шәһәрин адамы чохду,
Мешәнин ағачы, колу.

Биз мешәјә кедән заман
Бир күнәшли сәһәр иди.
Оғлум деди:
— Јәгин мешә
Ағачларын шәһәриди.

ДУЛУСЧУ НӘҒМӘСИ

Дулус күрәм, көзәр, көзәр,
Кил биширим көзәл-көзәл.

Joғурдуғум һәмин килдән
Һазырлајым кузә, күлдан.

Дулус чархым, һәрлән, һәрлән,
Сахсы габлар дүзәлдим мән.

Бу габлары нахышлајым,
Дост-таныша бағышлајым.

1985

ОЧАГ

Јенә гарлы гыш кәлиб,
Ағ кејиниб дағ-дәрә.
Шахта буз гылынчыны
Сијириб, истәјир ки,
Ағачлара ендирә.

Буза дөндү әл-ајаг,
Тез ол, очаг галајаг.

Ағачлары иситсин
Истиси.
Шахтаны кор еләсин
Түстүсү.

ЈАДИКАР

Нәнәмкилин һәјәти
Елә бил ки, мешәди.
Бу фындыг, бу да әзкил,
Нара бах — күләјшәди.

Бу алма, бу да армуд,
Бу зоғал, бу киләнар.
Бу әнчир, бу шафталы —
Нә ағач истәсэн вар.

Чинар көјә баш чәкир,
Говаг ондан учады.
Палыд — диби көлкәли,
Һәјәт тамам јончады.

Ағачын будағында
Бүлбүлләр вурур чәһ-чәһ.
Биз узаныб көлкәдә
Белә дејирик: — Бәһ-бәһ.

Будагларда нә гәдәр
Һејва, армуд, нар галыб.
Бу бағ Јусиф бабамдан
Бизә јадикар галыб.

1984

БӨЈҮЈӘ САРЫ

Дүнја јаранан күндән
Јағыш јағыр, јел әсир.
Булаглар чаја ахыр.
Чај дәнизә тәләсир.

Бу гајдадыр эзэлдән —
Кәлирик көрә-көрә;
Кичикләр чан атырлар
Бөжүкләр олан јерә...

1990

Газахыстан нагмәләри

ГАЗАХЫСТАН ТОРПАҒЫ

Бу торпаг чох кенишди,
Јох учу, јох бучағы.
Она ана дејәнә
Ачыг олуб гучағы.

Бәрәкәт дәнизиди
Далғаланан зәмиләр.
Үзүр онун гојнунда
Комбајнлар-кәмиләр.

Тәзадлар дијарыды
Әзәл күндән бу торпаг.
Дағы гардан үшүјүр,
Тәндир дәрәсинә бах.

Бир тәрәфиндә дәниз,
Бир тәрәфиндә мешә.
Чәмәнләрдә чичәкләр
Кәл-кәл дејир күнәшә.

Бир тәрәфдә гузулар,
Бир јанда ачкөз гурдлар.
Бир јанда көјдәләнләр,
Бир јанда гәдим јурдлар.

Бир јанда бомбош сәһра,
Бир тәрәфдә чичәклик.
Бир јанда уча зирвә,
Бир тәрәфдә чөкәклик.

Һеч тәәччүб еләмә,
Чајлар күкрәјиб ахса.
Сәһрајла кедән заман
Гаршына көлләр чыхса.

Бу торпаг чох кенишди,
Јох учу, јох бучағы.
Она ана дејәнә
Бешик олуб гучағы.

1989

БАЈЧИЧӘК

Үрәјим һеј атланыр,
Әсир сәрин күләкләр.
Чәмән санки дәниздир,
Ләпәси ағ чичәкләр.

Гачыр гызлар, оғланлағ
Јаман говһагов дүшүб.
Бу дағлара, дүзләрә
Елә бил гыров дүшүб.

Јохса гар әләнибдир
Јол боју саға, сола?!
Адамларчын дарыхыб,
Чичәкләр чыхыб јола.

Бәлкә ноғул сәпибләр
Бу дүзә, о јамача?!

Машындан дүшмөк үчүн
Төлөсирәм жаманча.

Жол боју ишыг сачыр
Чичөклөр чынгы-чынгы
Үрәжимин башында
Бу нә од, бу нә жанғы?

Лөчөкләрин зәрифди,
Нә гәшәнксән, ај чичөк.
Биздә Новрузкүлүсән,
Бурда исә Бајчичөк.

1989

ТӘКӘЛИ

Чунгар Алатаусу —
Чунгар ала дағлары.
Әтәјиндә салыныб
Көзәл алма бағлары.

Бир икид баш гојубдур
О дағын дизләринә.
Севинчиндән та һеч нә
Көрүнмүр көзләринә.

О икид — бир шәһәрди,
Жарашыглы бир шәһәр.
Шахтачылар гојнунда
Ишләјир ахшам, сәһәр.

Тәкәли — дағ шәһәри,
Тәкәли — бир тамаша.
Евләри тәкә кими
Дырманыб даға, даша.

1989

ШУБАТ

Сусамышдым жаманча,
Ондан бир финчан ичдим.
Үрәжим раһатланды,
Елә бил жанғым кечди.

Дедим:

— Жағлы ајранды,
Туршуса да, бабатды.

Күлдүләр:

— Ајран нәди?!
Ичдијиниз шубатды.

Шубат дөвә сүдүдү,
Ајран һара, о һара?!
Биз ону ичирдирик
Ән әзиз гонағлары.

1989

БЕШБАРМАГ

Бизи гонаг чағырыб.
Евинә Бекен дајы.
Үрәји овсунлајыр
Дост совгаты, дост пајы.

Севинчиндән учур о,
Јер дә тапмыр өзүнә.
Гәлби тәк, сүфрәси дә
Ачыгды дост үзүнә.

Хәмир јајылыб, сонра
Доғраныб жарпаг-јарпаг.
Үстүнә әт дөшәниб
Әтринә, дадына бах?!

Неј буғланыр ортада
Сүфрә шаһы — Бешбармаг.
— Чәнкәлә нә еһтијач,
Әкәр варса беш бармаг? —

Дејиб, күлүр достумуз, —
Ди дурмајын, тәләсин!
Бошгабларда тығланыр
Бир анда әт тәпәси.

Күлүр:

— Биздә мәсәл вар,
Гулаг асын диггәтлә:
«Газахла чанавары
Дојдурмаг олмаз әтлә».

Зарафат-зарафата
Гошулур... Үзләр күлүр.
Јан отагдан танбурун
Гәлб ачан сәси кәлир...

1989

АЛАТАУ

Алатау, Алатау,
Ала дағсан, Ала дағсан.
Мүтләг, сәни көрәнләрин
Јаддашында галачагсан.

Башындан гар әскик олмур,
Әтәкләрин күлүр үзә.
Зирвәләрин ијнә-ијнә,
Күкнарларын низә-низә.

Јаған гары памбыг кими
Шиш учун дидир, дағыдыр.
Сәнин диш-диш зирвәләрин,
Елә бил јун дарағыды.

Алатау, мән бојнума
Ағыр бир јүк көтүрмүшәм.
Кәпәзимдән, Гошгарымдан
Сәнә салам кәтирмишәм.

1989

МЕДЕО

Әввәлчә күч вер дизинә,
Пилләләрлә зирвәјә галх.
Сонра ордан Медеонун
Гәлб охшајан һүснүнә бах.

Үрәк дә бир даға дөнүр,
Баханда бу гарлы даға.
Сөз ачизди, дил ачизди
Көз көрәни данышмаға.

Буз мејданча кәл-кәл дејир,
Севинчдән үрәкләр әсир.
Медео шамдыр,
Оғланлар,
Гызлар онун пәрванәси.

1989

АЛМА ЭТИРЛИ ШӘҺӘР

Һеј јол кедир ата, оғул,
Битиб түкәнмир боз чөлләр.
Ајагларда тагәт јохдур,
Дүнјадан үзүлүб әлләр.

Бирдән көзләрә нур кәлир,
Көрүнәндә гарлы дағлар.
Бу дағларын әтәјиндә
Кәл-кәл дејир јашыл бағлар.

Оғул севинчлә гышгырыр:
—Алма, ата! Алма, ата!
О замандан бу јерләрин
Ады галыб Алма-Ата.

Инсанлар ахышыб кәлир,
Өтүр илләр, гәринәләр.
Алма бағлары јанында
Салыныр көзәл бир шәһәр.

Алма-Ата, Алма-Ата,
Мәним ишыглы сәһәрим.
Алма-Ата, Алма-Ата,
Алма әтирли шәһәрим.

1989

ЈЕДДИ ЧАЈ

Једди һөрүк, једди јол,
Једди дамар — једди чај.
Әсрләрлә бу јердән
Ахыб, ахыб кетди чај,
Једди чај.

Танымады дејәсэн,
Јанымыздан өтдү чај.
Гајаларын үстүнү
Јорған кими өртдү чај,
Једди чај.

Ел өјүнәр бојујла,
Су һәјатды, сујујла,
Бол совгаты, пајыјла
Һамыны шад етди чај,
Једди чај.

Дүшдүм кениш чөлләрә,
Салам вердим күлләрә,
Тәшнәјәм бу елләрә,
Көмәјимә јетди чај,
Једди чај.

1989

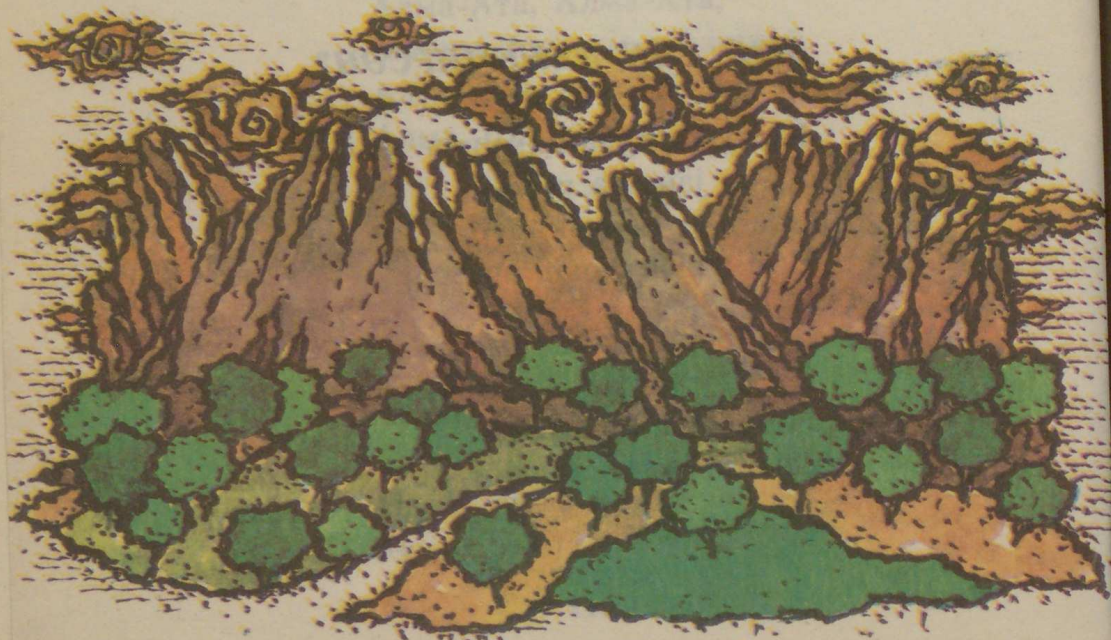
ӘМИ, СӘН НЕЈЛӘЈИРСӘН?

Кетдим гардашымкилә
Ајтән јаныма гачды.
Узагдан мәни көрүб,
Севинчдән ганад ачды.

Бу меһрибан гызчығ аз
Санки гуш олуб кәлди.
Гоншунун ушағы да
Она гошулуб кәлди.

Өпдүм икисини дә,
Ајтән һирслә ачды дил:
— Әми, сән нејләјирсән,
Бу бизим ушаг дејил...

1992

АҒ ЈОЛЛАРЫН ЈОЛЧУСУ

Әлимдә гуш тутмушам,
Она јахшы бахын бир.
Димдијилә дәнләмир,
Димдијилә дән сәпир.

Ким билир әлифбаны
Бу дәнләри «дәнләсин».
Гушум маһны охујур,
Ону һамы динләсин.

Бирдән дөнүр јолчуја,
Јеријир, батмыр гара.
Кедир, дүмағ дүзләрдә
Изи галыр гапгара.

Онун јолу долама,
Онун јолу димдикди.
Ајағына фикир вер,
Елә бил ки, димдикди.

О сәјјаһын далынча
Сән дә кедәсән кәрәк.
О јолчу — карандашды,
Гарлы дүзләр ағ вәрәг.

1987

СЕҲРЛИ ВАҒЗАЛ

Евимизин јанында
Сеһрли бир вағзал вар.
Чәркә-чәркә дүзүлүб
Гучағында гатарлар.

Нечә-нечә мәнзилә
Дүшәр онларын јолу.
Јүкләри бошалса да,
Вагонлар галар долу.

Бу гатарын өнүндә
Јандырсан јашыл ишыг,
О, сәнин һәјатына
Олар бәзәк, јарашыг.

Бура китабханады
Адичә вағзал дејил.
Диггәтлә бах, һәр китаб
Бир вагонду елә бил.

Дајаныбдыр һамысы
Рәфләрдә гатар-гатар.
Бу вагонларын јүкү
Чатар, сәнә дә чатар.

Бу, сеһрли гатарды,
Һамыны инандырын.
Бу гатарын јолунда
Јашыл ишыг јандырын.

1987

БУ КИТАБЫН СƏТИРЛƏРИ

Китаб жазыб инсан оғлу,
Дағлар, дүзләр бојунча.
Сəтирлəри бирчə-бирчə
Чалајыбдыр уч-уча.

Кечир дəрəнин гојнундан,
Ашыр дағын белиндэн.
Бу сəтирлэр бəрк-бəрк тутуб
Бир-биринин элиндэн.

Охујуруг бу китабы
Əjləшэрək машында.
Бир шəһэр вар, бир булаг вар,
Һэр чүмлəнин башында.

Охујуруг, кəз өнүндə
Нечə-нечə мэнзэрə.
Охудугча вурлуруг
Маралкөлə, Хəзэрə...

Һаралара кедиб чыхмыр
Бу мисранын бир учу?
Ону һэр күн əзбэрлəјир
Нечə-нечə сүрүчү.

Чүмлэлэрə көлкə салан
Ағачларды, колларды.
Бу китабын сəтирлəри
Чығырларды, јолларды.

1987

НƏНƏ ГАПЫСЫНА ГОНАН САҒСАҒАН

Дəрс гуртарыб, Курсели
Апарырам кəндə мэн.
Һазырлашыр, бахырам
Дајанараг кəндə мэн.

...Кəлиб чатдыг вағзала,
Ганады јохдур уча.
Ојунчаг да апарыр
Өзү илə бир гучаг.

Гатар јола дүшəндə
Оғлум севинчək динди:
— Нəнəнин гапысына
Сағсаған гонуб инди.

1986

ИЛК ИМТАҒАН

Билетлэрə һазырам,
Нијə горхурам ахы?
Сабаһ илк имтаһандыр,
Көзүмə кетмир јуху.

Јорғанымын алтында
Елəјирəm зүмзүмə.
Билдијим гајдалары
Данышырам өзүмə.

Суаллара чавабы
Верирəm бирчə-бирчə.
Сəһэр нијə ачылмыр,
Нијə узаныр кечə?!

«4» алмагдан горхурам,
«3»—дэн данышма гәти.
Бешинчијә «5» илә
Кечмәдин нә ләззәти?!

1989

ӘМИМКИЛӘ КЕД ӘНД Ә

Мән папағымы
Башыма өртдүм.
Сөзә бахмадым,
Һамыны өтдүм.

Анам ғышгырды:
— Бизи дә көзлә!
Гачдым габагда,
Бахмадым сөзә.

Бирдән күкрәди,
Һај-Һарај салыб,
Мәним башымдан
Папағы алыб,

Анама сары
Гајтарды күләк:
— Адам бөјүјү
Көзләсин кәрәк!

1988

ЈУН ЧУБУҒУ

— Әми, әми, јон чубуғу,
Дүзәлт бизә јун чубуғу.

Гырхдырмышыг шишәкләри,
Галынладаг дөшәкләри.

Јуну јүјүб јерә сәрәк,
Сонра ону чырпаг кәрәк.

Биз дөјдүкчә чубуг илә,
Јун јумшалыб олсун пилә.

Нәнәм салсын јорған-дөшәк,
Ичи јумшаг, үстү гәшәнк.

— Ајсел, кәл сәни дә чырпаг,
Һәм гәшәнк ол, һәм дә јумшаг.

— Әми, мән јахшы ушағам,
Өзүм дә ки, јупјумушағам...

1989

САЧА ТӘЛӘСӘН ХӘМИР

Нәнә хәмир јоғуруб,
Вуруб она ачитма.
Јазыг нәвә нејләсин,
Һеј дејинир, ачыб да!

Нәнә дејир:
— Тәләсмә,
Һәлә кәлмәјиб хәмир.
Тештин үстүнү ачыб
Нәвә бахыр арабир.

Үзүнә севинч гонур,
Гышгырыр гача-гача:
— Ој, хәмир тештдән дашыр,
Јәгин тәләсир сача.

1989

ОҒЛУМЛА ТЕЛЕФОН СӨҮБӘТИ

Зәнк едиб Москвадан
Сумгајытла данышдым.
Бу сәс нечә доғмады,
Бу сәс нечә танышды.

О сәси ешидәндә
Гәлбимдә јаныр ишыг.
— Ата, нечәсән, ата?
Сәнинчүн дарыхмышыг.

— Нијә мәктуб јазмырсан?
— Көндәрмәк дејил асан.
Сәнә мәктуб јазмышам,
Кәләндә охујарсан.

1986

ҺӘР ШЕЈИ БИЗДӘН СОРУШУР

Илк дәфә дәрсә кетсәм дә
Бачарырам охумағы.
Бу «А», бу «Б», бу да «В»ди,
Бурда чәтин нә вар ахы?!

— Бу нә һәрфиди? — Оғландан,
Кан да ки, гыздан сорушур.
Бизим мүәллим һеч нә билмир,
Һәр шеји биздән сорушур.

1986

КИТАБЛАР

Мәним китаб рәфимә
Кәлин бир аз јахын сиз.
Бир-биринә сөјкәнән
Гоншулара бахын сиз.

Сөзлә долу олса да,
Һамысынын синәси,
Сакитчә әјләшибләр,
Чыхмыр биринин сәси.

Дуруб гача билмирләр,
Дүшүб кәзә билмирләр.
Јазыглар бир-биријлә
Кәлмә кәсә билмирләр.

Елә ки, көтүрүрсән
Сән онлары әлинә,
Дил чатдырмаг олмајыр
Һеч биринин дилинә.

1987

ДАЈАНАЧАГ

Күчәнин кәнарында
Гондарыблар көшк кими.
Нә гарда, нә күләкдә
Дарда гојмаз һеч кими.

Истиләрдә көлкәлик,
Јағышда чәтир олар.
Машынлар кәләнәчән
Бизи гојнуна алар.

Әл галдырма, онсуз да
Автобус дајаначаг.
Бапбалача вағзалды
Санки һәр дајаначаг.

1987

ЧЫҒЫРДА ЈАШЫЛ ИШЫГ

Мешә јолу гаранлыг,
Довшан чашды бир анлыг.

Онун јолу үстүндә
Нәдир белә нур сачан?
Ишыгфор гондарыблар
Бу чығырда бәс начан?

Јашыл ишыг јандыса
Демәли, јол ачыгды
Бәс шәләгулаг довшан
Нә үчүн јолдан чыхды?

Дөнүб керијә гачды,
Нејләсин јазыг довшан?!
Чүнки гурд көзләријди
Чығырда парылдајан

1987

КОР КҮЛӘК

Ај күләк, о јандан әс,
Ај күләк, бу јандан кеч.
Һара кәлди кедирсән,
Дејәсән көрмүрсән һеч.

Каһ даша чырпылырсан,
Каһ даға чырпылырсан.
Каһ да ки, гәләмәли
Будаға чырпылырсан.

Көзүн көрсәјди әкәр
Дајаныб бир анлыға,
Јолуну дәјишәрдин,
Кирмәздин тиканлыға.

1987

ТОВУЗ ГУШУ

Индијәчән мән ону
Көрмәмишдим јахындан.
Әлван дону рәнк алыб
Санки көј гуршағындан.

Јүз гуша дәјишмәрәм
Онун бир ләләјини.
Рәнкијлә утандырап
Дағларын чичәјини.

Нә гәдәр јағыр, јағсын,
Нә вар товуз гушуна.
Гүјруғуну галдырыб
Чәтир едәр башына.

1986

САЗ

Көкләди,
Сазы
Сазлады.
Ашығын
Сөзү
Сазлады.
Гулаг асдыг
Телли саза,
Јаддан чыхды
Човғун, сазаг.
Саз динди,
Сазаг әриди,
Гыш чеврилиб
Дөндү јаза.

1988

ЈАШЫЛ ГАЈЫГ

Будаға дырманан заман
Неч билмәдим нечә олду —
Баласы јыхылды суја,
Јазыг ана һарај салды.

— Мәним балача гарышгам,
Көлмәчәдә әсир, көмәк!
Дөнүм көзүнә, ај ағач,
Јарпағыны әсиркәмә!

Ағач јаманча көврәлди,
Тез суја бир јарпаг атды.
О, боғулан гарышганын
Вахтында дадына чатды.

Галхды јарпағын үстүнә,
Гарышга чәлд чыхды судан.
Кичик јарпаг көлмәчәдә
Дөнүб олду јашыл ада.

Ана гарышга инди дә
Јаз мөһини тутду дилә:
— Ағрын алым, о јарпағы
Кәтир јаныма, саһилә.

Јашыл ада гајыг олду,
Јаваш-јаваш үзүб кәлди.
Гарышга өз анасынын
Үрәјини үзүб кәлди.

1987

ЈАЈЛЫМ АТӘШИ

Һаваја атылса да,
Һавајы шеј дејил о.
Динлә мәғрур сәсини,
Бир көр нәләр дејир о.

Дәрдли-дәрдли кишнәјән
Атды јајлым атәши.
Әскәр гәбри үстүндә
Андды јајлым атәши.

Зәфәрләр шәрәфинә
Атылан фишәнкди о.
Гапгара булудлары
Доғрајан шимшәкди о.

1988

АГШИНИН ТОПУ

Атасы топ алмышды
Агшин үчүн тәптәзә.
Истәдик ки, ојнајаг.
О, бәрк тәпинди бизә.

Деди: — Тәк ојнајачам,
Топума әл вурмајын.
Чыхын бизим һәјәтдән,
Гапымызда дурмајын.

Балача достумуза
Чавабымыз сәрт олду.
Һамымыз үз дөндәрдик,
Агшин јаман пәрт олду.

— Зарафат еләјирдим,
Ушаглар, кәлин јахын.
Топла тәк ојнамағын
Нә ләззәти вар ахы?!

1986

ЈӘГИН

Бир күн Арзуну
Нәнәси өпүб,
Деди:— Үстүнә
Ким әтир сәлиб?

— Неч кәс, чәмәндә
Узанмышдым мән.
Јәгин, күл әтри
Кәлир үстүмдән.

1986

ХӘЈЈАМЫН САЛДЫҒЫ ШӘҺӘР

Домино дашларыны
Хәјјам дүздү јан-јана.
Сөјләди ки, мәнә бах,
Шәһәр салырам, ана.

Ахырынчы «бина»ны
Учалданда, — нә ишди?—
Кимсә онун тикдији
Евләри от тәк бичди.

Ештијатлы олсајды
Әкәр Хәјјам бир гәдәр,
Бирчә даш ашмаг илә
Учмазды бүтүн евләр.

1986

САМИР МӘНИ ГОЧАЛТДЫ

— Бу нәди, Курсел, гагаш?
— Көрмүрсән, кәпәнәкди.
— Бәс бу гырмызы нәди?
— Тәзә ачан чичәкди.
— Бәс бу нәди?
— Көбәләк.
— Бәс бу нәди?
— Чијәләк.
— Бәс бу, бәс бу?!
— Олмады, —
Курсел китабы атды.
Һирслә деди:
— Ај биби,
Самир мәни гочалтды.

1989

БУ ҺӘРФИ КЕЧМӘМИШИК

Көзләри ағрыјырды,
Бахыб јохламаг үчүн
Апардылар Бабәки
Көз һәкиминә бир күн.

128

Гапајыб бир көзүнү
Үјүдүб төкүрдү о.
Һәким көстәрән һәрфин
Адыны чәкирди о.

«Ш» һәрфиндә дурухду,
— Сәнә нә олду белә?
Деди:— Һәким, бу һәрфи
Кечмәмишик биз һәлә.

1989

КУНАҲКАР

Бөјүсәм дә нә гәдәр,
Бој атсам да илбәил,
Мәним «кичик» сөзүндән
Јахам гуртаран дејил.

Инанырлар Күндүзә,
Инанырлар Күлзара.
Кимди мәни көндәрән
Ахы, дүкан-базара?

«Кичик» сөзү әнкәл тәк
Һәмишә гаршымдады,
Бөјүкләрә бахын бир,
Өзләрини өјүрләр.

Күнаһларын һамысы
Бөјүк гардашымдады,
Она бахыб, һәмишә
Мәнә кичик дејирләр.

1990

ДӘНИЗ НИЈӘ ДУЗЛУДУР

— Дәниз нијә дузлудур,
Фикирләш јахшы-јахшы?
— Суларына гарышыб
Балыгларын көз јашы.

1986

АҒАНЫН КИЛЕЈИ

Чантамда дәфтәр, китаб,
Ај ана, јаман чохду.
Мәктәбә чөрәк, мејвә
Көтүрмәјә јер јохду...

1986

АЈСЕЛЛӘ ЗАРАФАТ

— Ајсел, Ајсел, инди сәни
Дири-дири јејәчәјәм.
— Әми, боғазын ағрыјар,
Бишмәмишәм, һәлә чижәм.

1989

САМОВАР АШЫРАН ГЫЗ

Самовары ашырды,
Үстүнә су чиләнди.
Никар һарај гопарды,
Көзүндән јаш әләнди.
Гачыб кәлди бибиси,
Гачыб кәлди халасы.
Дүшмәјибмиш гајанара
Нә јахшы ки, һәлә су.
Гәм булуду чөкмүшдү
Гонагларын үзүнә.
Башланды дава-дәрман,
Ушаг кәлди өзүнә.
Бирдән сорушду Никар:
— Сынмады ки, самовар?
Һамы күлдү, үзләрдә
Тәбәссүм чичәк ачды.
Никар галхыб ајаға
Евдән һәјәтә гачды...

1988

АДАМ Д ИШЛӘЈӘН СТУЛ

Бағда көһнә стул вар,
Ора-бура лахлајыр.
Билмирәм ки, һеч атам
Ону нијә сахлајыр?

Чырылдажыр, сәс салыр,
Елә бил ки, кишнәжир.
Әjlәшәндә үстүнә
О, адамы дишләжир.

1988

ДЕМӘ ҺА!

— Кәтирмишәм евә бөчәк,
Билсә, анам һирсләнәчәк.

Бах, гутумун ичиндәди,
Ағ гутумун ичиндәди.

Сәнә көстәрим, ај гаға,
Анчаг һеч кәсә демә, һа!

Елә бу вахт кәлди анам,
Бизә бахыб, күлдү анам.

Гардашыма һим-чим етдим,
Һәдәләдим:— Бах, демә һа!

— Ағ гутуда сахладығын
Бөчәји дејирсән, гаға?!

Горхма, демәрәм һеч кәсә,
Анам тәрс-тәрс бахды бизә.

Сонра деди күлә-күлә:
— Баш тутмады сизин кәләк.

Ачыб мәним ағ гутуму
Бөчәји бурахды чөлә.

1988

БИР КӨЗ, ЈА ИКИ?

— Бир көз јахшы көрүр, ики?
— Оғлум, ајдын шејди бу ки,
Әлбәттә, ики
Разылашмыр бу чавабла
Курсел туршудур үзүнү:
— Овчу нишан аланда бәс
Нијә јумур бир көзүнү?

1986

УШАГ КИ, УШАГ

Самирин нитги,
Сөзү сәлистди.
Бу кичик оғлан
Хорда солистди.

Гуртаран кими
Өз сөзләрини,
Јана кәздирди
О, көзләрини.

Унутду бүтүн
Сәһнәдәдир о.
Һамы күлүшдү
Һара кедир о?

Самир кәнарда
Көрүб ојунчаг,
Гачыб ојнајыр...
Ушаг ки, ушаг.

ЧАНЛЫ ТӘСБЕҢ

Санки тәсбег сапыдыр —
Гапымыздакы мәфтил. —
Үстүндәки сәрчәләр
Мунчуглардыр елә бил.
Бачыма дедим: — Бунлар
Мунчуг дежил, гушдулар.
Инанмады сөзүмә,
Бир даш атдым, учдулар.

СҮД ЛУ АҒАЧ

Әнчир дәрди ағачдан,
Тәәччүбләнди Аслан.
Әнчирин саплағында —
Деди, сүд вар, аначан.
Баш ачмырам доғрусу
Бу ағачын ишиндән.
Санки о да сүд верир
Әнчирләрә дөшүндән.

«С» ҺӘРФИ

Кечә көйләрә бахыр
Вүсал көзүндә мараг.
Ајпараны көстәриб
Дежир: — «С» һәрфинә бах.

Анасы күлүб дежир:
— «С» һәрфи ганад ачыб,
Сәнин адындан чыхыб,
Кизличә көжә гачыб.

1983

ЕЈНӘК

Көзүмдә күн ејнәји вар,
Оғлум мәнә мачал вермир.
Килејләнир өз-өзүнә,
Дежир: — Ата, көзүм көрмүр.
Сорушурам: — Көзүн һаны?
Гәсдән гашыны көстәрир.
Гулағыны сорушурам,
Мәнә башыны көстәрир.
— Јахшы, көтүр ејнәјими, -
Ганад верир она сөзүм.
— Һә, нечәди?
Оғлум күлүр:
— Та һәр шеји көрүр көзүм.

1984

ГЫЗЫМ МАҢНЫ ОХУЈУР

Елә бил кәпәнәкдир
Лентләр онун телиндә.

Бир дәстә күл тутубдур
Чичәк балам әлиндә.

Гөнчә-гөнчә маһнылар
Чичәк ачыр дилиндә.

Күлүр, ахыр кәдәрим
Күлүшүнүн селиндә.

1976

КУНАЈЫН ЧАВАБЫ

Ағачлары көстәриб
Суал вермишәм она:
— Нијә бунлар һамысы
Әжилибдир бир јана?

Фикирләшиб нечә күн,
Фикирләшиб нечә ај.

Ахыр ки, чавабыны
Тапыб балача Күнај.

Үзү күлүр көр нечә,

Данышмаға тәләсир.

Дејир: — Бурда күләкләр
Чох вахт бу јана әсир.

КУРСЕЛИН ТОЈУҒУ

Бир тојуг алыб
Базардан ана.
Ајағы бағлы
Атыб балкона.

Балача Курсел
Бахмыр сојуға,
Балкона чыхыб
Бахыр тојуға.

Дән сәпир, тојуг
Вурмур дилинә.
Курсел журналы
Алыб әлинә,

Дејир: — Ај тојуг,
Гулаг ас мәнә.
Бир јахшы нағыл
Охујум сәнә.

1982

БУҒДА ГОВУРАНДА

Тәрсинә гојуб сачы,
Буғда говурду бачы.

Көрдү ки, иш харабды,
Говрулачаг истидән;

Тулланыб јерә дүшдү
Буғда сачын үстүндән.

ИКИ БАҒЧА

Ушаглар бағчаја кедир,
Бөјүкләр исә ишә.
Гузуну бағчаја өтүр,
Гојунлары өрүшә.

1987

ХӘҖҖАМ

Ит һүрәндә
Дејир Хәјјам:
— Ана, горхма,
Јанындајам.

БАҒЧАД А ГАЛАН КУКЛАЛАР

Аталар, аналар кәлиб
Апарырлар ушаглары.
Мүәллимәләр чыхыб кедир,
Сөндүрүрләр ишыглары.

Сән кәләндә нечә кукла
Һәсрәт-һәсрәт мәнә бахды.
Ана, бәс бу јазыгларың
Атасы, анасы јохду?

Һамы кедир, куклалары
Бағчамызда сахлајырлар.
Јәгин онлар гаранлыгда
Сәһәрәчән ағлајырлар...

КҮНАЈ НИЈӘ АҒЛАЈЫР

Нәнә ишә кедәндә
Күнај јатмышды һәлә.

Нәнә ишдән зәнк едиб
Данышды ана илә.

Ана чағырды:

— Гызым.

Күнај дилләнди:

— Нәди?

— Тез ол кәл дәстәји ал,
Зәнк еләјән нәнәди.

Күнај дәстәји алды,
Үзүнү булуд алды.

Бирдән јанагларына
Көз јашы ахды дән-дән.

Ағлады ки, нәнә, чых,
Телефонун ичиндән.

1983

ЕВӘ ГОНАГ КӘЛӘНДӘ

Севинчими артырыр
Гапынын һәр дөјүшү.

Евә гонаг кәләндә
Бујнузларым кејишир.

Анчаг мэндэн горхмајын,
Кедиб дурмајын кендә.
Бужузум јарпаг ачыр
Евә гонаг кәлэндә.

Намы мәни ахтарыр,
Чәкилсәм дә бир күнчә.
Кејиниб бәзәнирәм
Кәләнләрин зөвгүнчә.

Гонаглар кедән кими
Гәрибсәјирәм јаман.
Дарыхмасын нејләсин
Бомбош галан асылган?

1987

ӘКС — СӘД А

Сач-саггалы ағды бу,
Дағдан ағыр дағды бу.
Адама сөз гәјтарыр,
Елә бил ушагды бу.

КҮНӘШ НИЈӘ БҮТӨВДҮ

— Нијә Ај пара олур,
Күн бүтөвдү һәмишә?
— Хырдаланмаг, кичилмәк
Јарашмыр һа Күнәшә.

Она көрә бүтөвдү,
Она көрә улуду.
Шәфәгләри гылынч тәк
Парчалајыр булуду.

КЕЧӘ ГАТАРЫ

Кечә гатар кечәндә
Евимизин јанындан
Билмир ки, нә еләсин
Адам һәјәчанындан.

Бина санки вагонду,
Купеди мәнзилимиз.
Гатарлара гошулуб
Санки јол кедирик биз.

ИСТИ ГАР

Говағын будағындан
Гопан тозлара бахыр,
Курсел дејир: — Ушаглар,
Ора бахын, гар јағыр.

— Бу истидә гар олар?
Оғлан јенә киримир.
Дејир: — Бу исти гарды,
Она көрә әримир.

ҮЗӘН КӨРПҮ

Бачармырсан
Үзмәји сән,
Истәјирсән
Чај кечәсэн.

Кирпи ләлә,
Кирпи ләлә,
Һардан алаг
Көрпү, ләлә?

Јенә јалвар
Тысбағаја,
Сәни кечирсин
О таја.

Јахшылыг ет
Бу дүнјада.
Разылашды
Тысбаға да.

Нејләјәчәк
Кирпи она?
Олду үзән
Көрпү она.

ЗЫНГЫРОВ

Гулунум һеј гачырды,
Дејирди: — Мән дә атам.
Бир күн онун бојнундан
Зынгыров асды атам.

Зәнк сәсиндән диксинди,
Үркүб гачды гулунум.
Зынгыров зынгылдады,
Ганад ачды гулунум.

Вар күчүлә гачды ки,
Узаглашсын бу сәсдән.
Анчаг сәс кәсилмәди,
О, кәсилди нәфәсдән.

Чәмәнлијә чатанда
Дајанды нәфәс дәрә.
Зынгыровун сәсинә
Нә олду бирдән-бирә?

Анасынын јанына
Гулун гајытды бирбаш.
О, зынгылты сәсинә
Өјрәнди јаваш-јаваш.

Дәрәдән думан галхды,
Бүрүдү дағы, дүзү.
Думан елә галындыр,
Көрә билмир көз көзү.

Гулунум һарда галды?
Һеч белә дә иш олар?
Кечә көвшәндә галыб,
Гурда, гуша туш олар.

Дағлара дүшдү гыров,
Зынгыров, ај зынгыров.
Зынгылда, гулунумун
Јанындан гурдлары гов.

Мән ахтардым көвшәнин
Һеј сағыны, солуну,
Зынгыровун сәсинә,
Кедиб тапдым гулуну.

Гаршыда
дөјүшләр чохду,

Бизим халга
завал јохду

МӘНИМ ХАЛГЫМ

Дили сәнә дост дејәнин әли кизличә
Әсрләрлә ајағынын газыб алтыны.
Сән бу ағыр күнләриндә мәғрурсан, нечә,
Мәним халгым, учә сахла тәмиз адыны.

Башымызын үстүндәдир јенә думан, чән,
Јолумузу сечмәлијик биз бәри башдан.
Үмидин вар, неч билмирәм нә көзләјирсән
«Довшана гач, тазыја тут» дејән гардашдан?

Әдаләтдән һеј дәм вуран достун сәсиндә
Бу күнәчән бир зәррә дә һагг көрмәмишәм.
Сәндән башга, хәјәнәтин мәнкәнәсиндә
Сыхылса да, «уф» демәјән халг көрмәмишәм.

Дост демисән гисмәтини басыб јејәнә,
Бәсдир даһа, һәгигәтин көзләринә бах.
Нејләјәсән, бәс гатыға гара дејәнә
Ачыг-ашкар һагг верирсә күвәндијин дағ?

Чанаварла һәвирләшиб һијләкәр көпәк,
Үздә мәним тәрәфими сахламасын о.
Дәјсин өзчә тәпәсинә етдији көмәк,
Тәки вуран голумузу бағламасын о.

Азадлығы вермәјәчәк сәнә кимсә пај,
Ајаға дур, өз одуна, көзүнә күвән.
Мәним халгым, бир кимсәдән көзләмә һарај,
Ағыр сынаг күнләриндә өзүнә күвән...

1990

ЈАДЫНДА САХЛА

Заман инсанлары сечир, ајырыр,
Дағдан нә апарар һәр әсән күләк?
Әввәл евин ичи, сонра бајыры
Дејән бабалара баш әјәк кәрәк.

Кәнарда кәзирсән һеј писликләри,
Узаг дүшмәнләри һәдәләјирсән.
Сән өз ишиндәки нагисликләри
Вәтән кәлмәсијлә пәрдәләјирсән.

Боғаздан јухары сөзә ујмајыб, -
Бир түк дә јајынмаз елин көзүндән.
Әлин даш үстүнә бир даш гојмајыб,
Дилин габар тутуб вәтән сөзүндән.

Сән өз сәнәтини билмирсән һәлә,
Анчаг данышырсан һеј дүрәк-дүрәк.
Кәсмәкдән савајы һәр шеји билән
Күт балта вәтәнин нәјинә кәрәк?

Дадсан да һәјатын жүз нәш'әсини,
Севки газанмазсан фәғанла, аһла.
Вәтәнин дүшмәни, өз пешәсини
Јарымчыг биләндир, јадында сахла.

ЈУМРУГ КИМИ БИРЛӘШМӘСӘ ЕЛИМИЗ

Көз дағына дөнән улу Кәпәзин
Зирвәсиндә солду нечә күлүмүз.
Торпаг үчүн вурушмадыг, вәтәнин
Гаршысында көдәк олду дилимиз.

Ағбулағын бәхти гара јазылды,
Шамсыз ады хәритәдән позулду.
Гәлбимиздә бир әбәди сызылты -
Көзләмирдик белә фитнә-фели биз.

Гардаш дејиб башымызы гатдылар,
Өмрүмүзү аловлара чатдылар,
Изимизи гашыдылар, атдылар,
Әлдән чыхды көвшәнимиз, чөлүмүз.

Нөкәримиз үзүмүзә ағ олду,
Дағларымыз көзүмүзә дағ олду,
Соналары пәрән-пәрән дағылды,
Гара кејди бизим Гара көлүмүз.

Үрәјимдә ағры, нискил бој атар,
Башымыза дүнја олду нијә дар?
Дағ дөшүндә јетим галыб Нијәдар¹
Бир дә она чәтин јетә элимиз.

Гәләм чәкди јағы доғма адлара,
Торпағымыз гисмәт олду јадлара.
Бу ајрылыг салды бизи одлара,
Тарихләрә сәпәләнди күлүмүз.

Нә вахтачан јурдумда јад кәзәчәк?
Үрәјимиз һагсызлыға дөзәчәк?
Јағы бизи тапдајачаг, әзәчәк
Јумруг кими бирләшмәсә елимиз.

АЗАД ЛЫГ

Гыш кечәси башымыза кәләнләр
Башдан-баша мүәммады, тәзадды.
Унудулмаз ел јолунда өләнләр,
Ган көлүндә битән күлмүш азадлыг.

Тапдананда хош үмидләр, диләкләр,
Тысбағалар чанағына чәкилди.
Үрәкләрдә гөнчәләјән чичәкләр,
Күлләләрин сынағына чәкилди.

Ганымыздан јаранды бир көл, Вәтән,
Нејләмишик, ағ күн биздән күсүбдү?

¹ Булаг ады

Нарынларын нэ вечинэ ел, вэтэн,
Ел гејрәти чәкән касыб-кусубду.

Күчсүзләрә гылынч чәкиб, күчлүјә
Дуруб гујруг булајана нә дејәк?
Бәсдир гојдун сән өзүнү бичлијә,
Түпүрдүјүн јалајана нә дејәк?

Раһат, зәнкин отағында сүсләниб,
Бизә тәлә гуранлары таныдыг.
Ел сөзүнүн архасында кизләниб,
Нала, мыха вуранлары таныдыг.

Гыш кечәси башымыза кәләнләр,
Башдан-баша мүәммады, тәзадды.
Јаддан чыхмаз ел јолунда өләнләр,
Ган көлүндә битән күлмүш азадлыг...

ЈАНВАР РУБАИЛӘРИ

Өлән икид кәнч идими, габојум?
Көз јашларын инчидими, габојум?
Танк кечәндә синәмизин үстүндән
Тыртыллары инчидими, габојум?

Гара кејди дағым, дүзүм, каманча,
Ган пүскүрдү ағлар көзүм, каманча.
Һагг сәсимә килид вурду һаһаглар,
Додағымда јанды сөзүм, каманча.

Пәтәјимдә шан галмады, балабан,
Даһа мәндрә чан галмады, балабан,
Көзләримдә јаш гојмадын, а залым,
Дамарымда ган галмады, балабан.

1990

ГӘРӘНФИЛӘ ДӘЈӘН КҮЛЛӘ

Гачмаға да гојмады,
Намәрд дөрд јаны кәсди.
Вәтәнимин күлләри
Һарајыма тәләсди.

Гәрәнфил, бу мејдана
Чан вермәјәми кәлдин?
Јаралы икидләрә
Ган вермәјәми кәлдин?

Күлләләр «Һагг, әдаләт»
Дејән дилләрә дәјди.
Тәзәчә гөнчәләјән
Гәрәнфилләрә дәјди.

Синәм ашсүзән олду,
Көкс өтүрдүм дәриндән.
Бир гәрәнфил бојланды
Һәр јарамын јериндән...

Эзиз бала, бу очагы јахындан таны,
Бура кэлчэк һәјәчандан әсир дил-додаг.
Ата еви — гарталларын учуш мејданы,
Ата еви — өвладларын күвәндији дағ.

Бу күн варам, сабаһ јохам, өмүр-күн кечир,
Сән бунлары јахшы баша дүшәсэн кәрәк.
Доғмалара, әзизләрә јовушмаг үчүн,
Ахшам-сәһәр бу очагда бишәсэн кәрәк.

Бу һәјәтдән көз көтүрүб өмүр пајыныз,
Нечә нәсил кәлиб бурда көрүшмәлиди.
Унутмајын, һамынызын өмүр чајыныз,
Ахыб, ахыб бу мәнзилдә бирләшмәлиди.

Ата еви — өкејлијин өнүндә сәнкәр.
Сиз бу евин ишығында шад јашарсыныз.
Бу һәјәтдән ајағыныз кәсилсә әкәр,
Бүтүн гоһум-гардаш илә јадлашарсыныз.

Ата еви — бу кәлмәнин мә'насы дәрин,
Ата еви — доғмаларын доғма өлкәси.
Заман-заман нәвәләрин, нәтичәләрин,
Үзәринә дүшәчәкдир онун кәлкәси.

Өмрүм-күнүм, бу очагы јахындан таны,
Бура кэлчэк, һәјәчандан әсир дил-додаг.
Ата еви — гарталларын учуш мејданы,
Ата еви — өвладларын сөјкәндији дағ...

ЈУХАРЫ ГАЛДЫР

Индичә јағачаг пајыз јағышы,
Көјләрдә бир гәриб булуд кишнәди.
Сонра кеч олачаг, атам-гардашым,
Бәсдир башашағы кәздин, ишләдин.

Тез елә, башыны јухары галдыр,
Чичәји чыртлајан будаглара бах.
Јығдығы вар-дөвләт де, кимә галды?
Көјләрә баш чәкән бу дағлара бах.

Дизиндә күч варкән кәз бу јајлағы,
Чәмәнин үзүнә дүшән шеһи көр.
Динлә нәғмәсини шыршыр булағын,
Чичәјин көзүндән өпән меһи көр.

Кет дајан дәнизлә нәфәс-нәфәсә,
Динлә ләпәләрин пычылтысыны.
Мешәнин гојнунда дүшүб һәвәсә,
Ешит хәзәлләрин хышылтысыны.

Бу нечә чығырды, бу нечә јолду? -
Јарыр торанлығы дурнанын дөшү.
Гардаш, бир башыны јухары галдыр,
Ајын данышдығы нағылы ешит.

Гохла бу чичәјин көзәл ијини,
Ону сев, үрәјин галансын ода.
Бәдбәхтди, һәјатын көзәллијини,
Дујмаја-дујмаја јашајан адам.

ҮШҮҮЖАН ДАШЛАР

Әсәр дә галмајыб һүнәримиздән,
Талеми гарғыды о чағымызы?
Һәрарәт аларды һәниримиздән,
Көзү гуртармазды очағымызын.

Бизсиз јетим галан улу јурд јери
Көрәсән бизими дүшүнүр инди?
Јағышын алтында, гарын алтында
Очаг дашларымыз үшүјүр инди.

ҺӘСРӘТ КӨЗҮ

Оғлум Күндүзә

Әкәр нәфәс дәјсә, ачыла биләр,
Јол чәкир көсөвүн мүркүлү көзү.
Бир тәзә очағын тәмәл дашыды,
Сөнмәјә гојмајын сонунчу көзү.
Анырам кечмиши, көзүм јашарыр,
Үрәјим мәләјир бир гузу кими.
Гәлбимдә сонунчу һәсрәт ишарыр,
Сонунчу очағын сон көзү кими.

Өмүр ағачымын будагларында
Титрәјән сонунчу јарпагдыр о көз.
Сәнин јолларыны нура гәрг едән
Бир көзәкөрүнмәз чырагдыр о көз.

Нәнәнин, бабанын тәмиз ешгинин
Һалал мајасындан јоғрулмушам мән.
Бир әманәт кими верилән көзү,
Оғлум, сәнин үчүн горумушам мән.

Бығ јерин тәрләјиб, јол чәкир көзүн,
Көксүмүн алтында чырпыныр үрәк.
Көтүр гәлбимдәки әманәт көзү,
Сәнин очаг өмрүн башлајыр демәк.

1988

ҮРӘЈИМ АТЛАНЫР ДАҒЛАРА САРЫ

Үрәјим атланыр дағлара сары,
Дејәсән, дејәсән јухум чин олуб.
Кедирәм, кедирәм үзү јухары,
Бир көрпә дағ чајы бәләдчим олуб.

Арабир үзүлүр јердән ајағым,
Галхырам коллардан мән тута-тута.
Кедиб зирвәсиндә о уча дағын,
Дөнмәк истәјирәм бир топ булуда.

Бојланыб бахырлар үркәк мараллар,
Бағрымын башында дәрд гөнчәләјиб.
Бу чајын сујунда јанғы вар, аллаһ,
Бу чајын ичиндә ај кечәләјиб.

Сыхын көзүнүзү булудлар кими,
Аманды, гојмајын созалсын бу чај.
Сиз онун ичиндә газын гәбрими,
Синәмин үстүндә саз олсун бу чај.

Үрәјим атланыр дағлара сары,
Дејәсэн, дејәсэн јухум чин олуб.
Кедирәм, кедирәм үзү јухары,
Бир көрпә дағ чајы бәләдчим олуб...

**БОШАЛМЫШ КӘНДДӘ
ТӘК ГАЛАН КӨПӘЈИН
НӘҒМӘСИ**

«Башымыз елә гарышды ки, тәләсик көчөн-
дә итин зәнчирини ачмағы да унутдум».

Бир дидәркинин сөзләриндән

Бош евләр көз дағы олду,
Дост чеврилиб јағы олду.
Улартым бу улу кәндә
Лајла олду, ағы олду.

Итирмишәм досту, јары,
Зәнчирсиз олајдым бары.
Чаггаллар диш гычадылар,
Дартындым онлара сары.

Булудам, јаға билмирәм,
Ејвана баха билмирәм.
Зәнчирими дартыб гырдым,
Һәјәтдән чыха билмирәм.

Ев сојујуб, очаг сөнүб,
Дурмушам бир күнчә синиб.
Бу һәјәтә сәдагәтим,
Бојнумда зәнчирә дөнүб.

ЈОХДУ

Инана билмирәм дујуму олсун,
Кимин ки, гәлбиндә бир ағры јохду.
Нә гәдәр дәрд верир һәјат инсана,
Гүрбәтә дүшмәкдән ағыры јохду.

Гардаш, севинәрсән рүтбәјә чатсам,
Бир күн тәнбәллијин дашыны атсам,
Чамаат јол салыб, сән нараһатсан,
Һәлә гардашынын чығыры јохду.

Бу гоча дүнјада көрпәјик һәлә,
Кәрәк бир иш көрәк биз индән белә,
Ким арха чевирсә обаја, елә,
Һәјәтда сыначаг, уғуру јохду.

Инсан мин эзабла рузи гопардыр,
Бејнимдә ағрылар габар-габарды.
Бир дә көрәрсән ки, чошду, габарды,
Хәмир јејәнләрин фағыры јохду.

Гарышма, гарышма ишимә, гардаш,
Чох досту вурмушам дишимә, гардаш,
Башыны сындырыб дүшүнмә, гардаш,
Дүнјанын әввәли, ахыры јохду...

БИЗИ

Ағлымыз кәсәндән улу бабалар
Өжрәдиб достлуға, үлфәтә бизи.
Јағы ат ојнадыр мејданымызда,
Көкләјир гәзәбә, нифрәтә бизи.

Дәрјалардан чыхан атлар көрмүшүк,
Доғмалар көрмүшүк, јадлар көрмүшүк,
Аловлар көрмүшүк, одлар көрмүшүк,
Та һеч нә кәтирмир һејрәтә бизи.

Бир иши һеч ики иш еләмәздик,
Оланы, кечәни ешәләмәздик,
Өзкә тојуғуна киш еләмәздик,
Гоншулар кәтириб гејрәтә бизи.

Һәр гарыш торпағым јатар — хәзинә,
Јирәр бәдхаһларын пахыл көзүнә.
Бәдбәхт гәбир газар өзү-өзүнә
Салмаг истәдикчә зилләтә бизи.

Һалалдыр сујумуз, чөрәјимиз дә,
Тәмиздир арзумуз, диләјимиз дә,
Мәһәббәт гајнајыр үрәјимиздә
Аллаһ чох көрмәсин милләтә бизи.

КӨРӘЧӘКЛИ КҮНЛӘРИМИЗ

Нәјимиз вар биздән сонра
Кәләнләрә пај галасы?
Инсан оғлу тәбиәти
Бармағына аз доласын.

Ачылмамыш солур гөнчә,
Гәләмәләр олуб хәнчәл,
Кичиткәнә дөнүб јонча,
Истәјир бизи даласын.

Көзәл-көзәл кушәләри,
Зүмрүд-зүмрүд мешәләри,
Бу инсафсыз нәш'әләниб
Истәјир чапыб таласын.

Намәрдә вермишик газы,
Доланырыг газы-газы.
Үшүјүр атам баласы,
Одун јох, очаг галасын.

Күн јери јандырыб, јахыб,
Көј курлајыб, шимшәк чахыб,
Јағышын јадындан чыхыб,
Јағыб чөлләри суласын.

Һеч кәс кәзмир итијини,
Чобан чалмыр түтәјини,
Ит итириб итлијини,
Мәгам кәзир ки, уласын.

Мал бәјәнмир ахуруну,
Су ахтармыр чухуруну,
Бу ишләрин ахырыны
Аллаһ хејирә чаласын.

БЭСДИР, ТӘРИФЛӘДИК

БУ БОЗ СӘРЧӘНИ

«Алмыр да вечинә човгуну, чәни,
Вәтәндә кечирир о, бүтүн гышы». -
Бәсдир, тә'рифләдик бу боз сәрчәни,
Бәсдир, гојдуг ону дурнаја гаршы.

Кәзиб долашса да гарын ичиндә,
Сығынмаг јери вар, севинсин кәрәк.
Кедәрди, галмазды боран ичиндә,
Нисс етсә баһара јетә биләчәк.

Билир: «шаһин-шонгар» долудур, долу,
Бу јол јүз гырғынын ичиндән кечир.
Дурнанын кетдији баһарын јолу,
Өлүмүн, гырғынын ичиндән кечир.

Бачарса кедәрди баһар далынча,
Демәјин сәрчәнин һәвәси јохду.
Кәзир, ешәләнир гарны долунча,
Нејләсин, бир ажры чарәси јохду.

Пејинин ичиндә ахтарырса дән,
Јем үчүн дөзүрсә өмрүн гышына,
Әкәр јараныбса әфәллијиндән,
Онун «Вәтән ешги» дәјсин башына.

Сөнмәз баһар ешги, ахса да ганы -
Онун зәһмәтини зај еләмәјин.
Дөшү булудлары јаран дурнаны,
Сиз аллаһ сәрчәјә тај еләмәјин.

ҲАГГЫН ЈОЛУ

Бу чәтин јолла кетмәјә
Аз адамын һәвәси вар.
Ҳаггын јолунун үстүндә
Наһаггын јүз тәләси вар.

Әсрләрлә јалан, һижлә
Һәгигәтә зәфәр чалыб.
Ҳаггын јолу һагг кәзәнин
Гәбринә дирәниб галыб.

Гәлбимиздә сонсуз үмид,
Башымызда мөһнәт, ағры,
Ағлымыз сөз кәсән күндән
Чан атырыг һагга доғру.

Јетәммирик анчаг она,
Илләр өтүр, өмүр битир.
Ҳаггын јолу дүјүн-дүјүн,
Ҳаггын јолу кәлә-көтүр...

КӘЗИРӘМ

Бир гачгынын дилиндән

Әлчатмаз олубдур сүсәнли дағлар,
Ај оғул, сәһрада чичәк кәзирәм.
Әјиб сындырдылар һаггы наһаглар,
Ичимдә фыртына, шимшәк кәзирәм.

Јанырам, үрәјим галаныр ода,
Өз евим, ешијим дүшәндә јада.

Тығланыб учалан жүк галды жада,
Үстүндө жатмаға дөшөк кәзирәм.

Имдад диләжирик биз һәр јетәндән,
Дидәркин дүшмүшүк доғма вәтәндән,
Тәзә бир јурд јери ахтарырам мән,
Дәвә итирмишәм, көшөк кәзирәм.

МЕДАЛДАН МӘЪРУМ ЕДИЛӘН

ГЫЗЫМА

Хәбәрин јох фырылдагдан, һижләдән,
Хош тәбәссүм гәрар тутуб үзүндә.
Үрчаһына пис адамлар чыхмајыб,
Тәртәмизди дүнја сәнин көзүндә.

Чичәк саныб бојландығын гар имиш,
Тале чиби долулара јар имиш,
Бир медалын ики үзү вар имиш,
Чәмчәтутан мөһкәм дурду сөзүндә.

Паклыг мәнә һәр не'мәтдән әзизди,
Арзуларым күкрәјән бир дәнизди,
Адым кими чибләрим дә тәмизди,
Гызым, буну сән билирсән өзүн дә.

Галстуклу диләнчиләр пај диләр,
Үрәјими күндә кими јайдылар,
Һагг арадыг, бизи һагсыз сајдылар,
Дүзлүк кәздик, галдыг чөлүн дүзүндә.

ДОҒМА ДАҒЛАРЫН ЬҮЗУРУНДА

Сач-саггалы дүмағ кәлдим,
Үрәјимдә бир дағ кәлдим.
Гыш гапыны алан заман
Дағлар, сизә гонаг кәлдим.

Түфәнкими алыб галхдым,
Гарлы зирвәләрә бахдым,
Кәлдим сизә јижә дурам
Дағларын јижәсиз вахты.

Гәлбим ачылды көј кими,
Үрәјим динди неј кими,
Гарыныз кәфәним олсун,
Сизә бахсам өкеј кими.

ГОРУЈУР

Тәпә кәриб синәсини
Күләкдән дүзү горујур.
Һәјат ешги гарлы күндә,
Човғунда бизи горујур.

Алов јери хал-хал едиб,
Елат көчүб, илхы кедиб.
Күл өзүнү галхан едиб,
Очагда көзү горујур.

Һеј сулајыр дибчәкләри,
Јада салыр чичәкләри,
Јујур дәли бәбәкләри,
Көз јашы көз горујур.

Даг сели тэк даша-даша,
Неј чырпылыр дага, даша,
Гојмур дилдә учузлаша,
Шаирләр сөзү горујур.

ИЛАН

Өмүр пайлананда, чан вериләндә
Сәнин талејинә сүрүнмәк дүшүб.
Анчаг титрәмишик адын кәләндә,
Өнүндә пәләнкләр, филләр бүзүшүб.

Агрыдан, эзабдан көјнәјиб ичин,
Бу намәрд дүнјада чәкмисән зилләт.
О зәриф көркәмлә јашамаг үчүн
Зәһәр бәхш еләјиб сәнә тәбиәт.

Өз доғма јурдунда гәрибсән, гәриб,
Гачыб далда јердә галан олмусан,
Јалмана-јалмана јаманлыг көрүб,
Гыврыла-гыврыла илан олмусан.

ӨЗҮНҮ ГОРУ

Саламат чыхсам да аловдан, оддан,
Даһа әзәлки тәк дејиләм дуру.
Јүз тә'нә дадмышам гоһумдан, јаддан,
Күнбәкүн азалыб көзүмүн нуру,
Сән исә дејирсән: өзүнү гору.

Дүшмәним ишиндә устадыр, уста,
Е'тибар галмајыб таныша, доста.
Нечә һирсләнмәјим бу башабасда,
Арзулар әлчатмаз, өмүр-күн јары.
Сән исә дејирсән: өзүнү гору.

Дағларын башында јелә дөнмүшәм,
Дәрәнин гојнунда селә дөнмүшәм,
Алыша-алыша күлә дөнмүшәм,
Өмүр очағымын азалыб гору,
Сән исә дејирсән: өзүнү гору.

Ахыр үрәјимә көзүмүн јашы,
Күл сандым үстүмә атылан дашы,
Бизә ағыл гојмаг истәјән нашы,
Ајыра билмәјир «һырынан зыры»,
Сән исә дејирсән: өзүнү гору.

Үстүмә әссә дә јүз гара күләк,
Јалгызам, кимсәдән көрмүрәм көмәк.
Адәтдир, гурд басар архалы көпәк,
Көрүрәм халгыма гурулан тору,
Сән исә дејирсән: өзүнү гору.

Намәрдләр мәрдләрин позур изини,
Көрдүк аналарын ағлар көзүнү,
Наһағлар гатлајыр һаггын дизини,
Оғрулар дәрјадан чыхырлар гуру,
Сән исә дејирсән: өзүнү гору.

ДОҒМА ЈЕРЛӘРДӘ

Достум Ихтијара

Һара кедир баш алыб бу булудлар? -
Көз дикмишәм гарасына, ағына.
Гәлбим кими бошалыбды булудлар,
Јер һәсрәтдир, һеч охшамыр јағана.

Бура кәлән торпаг јоллар дидилиб,
Дағ дөшүндә гәрибсәјиб Гәдили.
Бу дашларын нә ағзы вар, нә дили,
Бош обалар чеврилиб көз дағына.

Әзәл күндән бу дағлара сөјкәндим,
Арзуларым нә битди, нә түкәнди.
Корус јолу елә бил ки, өркәнди,
Дәликдашса бир әбәди доғанаг.

Булудларын бәбәјиндә донуб јаш,
Дағ ағласа, көзләриндән јағар даш,
Гәм еләмә, завал јохду, а гардаш,
Нәбиләрин, һәчәрләри доғана...

Чәмән
чичәји илә,
Инсан
әмәји илә...

БИЗИМ ДАҒЛАР

Зирвэләри ағаппаг,
Жамачлары чичәкли.
Думанлары түл кими,
Булудлары шимшәкли.

Бәнөвшәси утанчаг,
Лаләси «әлиганлы».
Чешмәләри нәғмәли,
Чајлары дәлиганлы.

Гојну гартал јувалы,
Мешәләри фыстыглы.
Үстү күнәш јорғанлы,
Башы булуд јастыглы.

ЈАШЫЛ КӨРПҮ

Туфанда јаны үстә
Бир ағач јыхылыбдыр.
Пөһрәләрин үстүндән
Көлкәси јох олубдур.

Дамары үзүлмәјиб,
Јарпаглајыб јердә о.
Чәтин ки, галха билсин,
Ајаг үстә бир дә о.

Көз јашы јарпаг-јарпаг,
Булуд кими долубдур.
Јыхылыб, чајын үстдә
Јашыл көрпү олубдур.

ШИРИН ЈАҒЫШ

Ағачын гулағында
Көр нә гәдәр сырға вар.
Бир гара булуд кими
Долуб уча будаглар.

Ағачын көз јашлары
Санки шәкәрди, гәндди.
Әл вурсан тут јағачаг,
Будаглар һимә бәндди.

КҮНӘШ НӘНӘ

Дүздән уча тәпә вар,
Тәпәдән уча дағ вар,

Дағдан уча булуд вар,
Булуддан уча күнәш.

Каинаты башына
Топлајыб гоча күнәш.

•
Әзизди, меһрибанды,
Нур чиләјир һәр јана.

•
Күнәш ана ишыгды,
Планетләр пәрванә.

ПӘНЧӘРӘДӘН БАХАН КҮЛЛӘР

Евин һавасы писди,
Сусур фағыр чичәкләр.
Сөјкәјәрәк башыны
Пәнчәрә шүшәсинә
Јола бахыр чичәкләр.

•
Хатырлајыр чөлләри,
Хатырлајыр дүзләри.
Елә бил ки, јол чәкир
Бу күлләрин көзләри.

•
Күнәш өпүр онлары
Шүшәнин о үзүндән.
Силир көз јашларыны
Чичәкләрин көзүндән.

•
Јахшы ки, инсафлыды,
Гәлби көврәкди шүшә.
Чичәкләри өпәндә
Мане олмур күнәшә.

ТАЈА

Јајда таја вурмајан
Гышда галар авара.
Нә гәдәр ки, таја вар
Завал јох мал-давара.

Дашы күләшдән, отдан,
Үст-үстә јығ, дағ олсун.
Инәкләрин үзүндән
Гәм булуду дағылсын.

Көјә дирәнән о «дағ»
Әрисин гыш узуну.
Баһара сағ чыхарсын
О, гојуну, гузуну.

1986

ОВДАН

Бир пајыз күнү
Кәлирдим овдан,
Гаршыма чыхды
Көзәл бир овдан.

Пилләләр илә
Ендим ашағы,
Үзүмә дүшдү
Сујун ишығы.

Парчы долдуруб
Чәкдим башыма.

Нә јахшы, овдан
Чыхды гаршыма.

Ел арасында
Һөрмәт газаныб,
Әли вар олсун
Овдан газанын.

1986

АРАЗ ҮСТҮНДӘ КӨРПҮ

Әлимин зәһмәтинә
Деди Худа: — Афәрин!
Көзәл бир көрпү салдым
Ады да Худафәрин.

Араз үстүндә нечә
Кәдәрли дуруб көр бир.
Үстүндән кечән јохду,
Көз дағыды бу көрпү.

О тајдан бәри бахыб
Сән чәкирсән һәр күн аһ.
Нә аһ-уф еләјирсән,
Сәндә, мәндәдир күнаһ.

БӘСИТЧАЈ САҢИЛИНДӘ

Һүндүрбој ағачлары
Көрәнин күлүр көзү.
Бу чинар мешәсини
Салыб тәбиәт өзү.

Сују Кур дејил дејә,
Данламајын Бәсити.
Саһилиндә бу гәдәр
Чинар битиб, бәсиди.

АРЫЛАРЫН ИШ ЈЕРИ

— Күлләрин сајы гәдәр
Бу чәмәндә ары вар.
Пәтәкдән бура учуб
Нә иш көрүр арылар?

— Бәс билмирсән, бал јығыр
Гонуб чичәјә, ота.
— Бу јамач арыларын
Иш јериди, ај ата?

1986

ГАРА КҮНӘШ

Сәһәрдән бәри
Көзәрир очаг.
Очағын үстдә
Сача бах, сача.

Үстүндә бишир
Нәпназик јуха.
Галмышыг сача
Биз баха-баха.

Онун шәфәги
Үзләрә дүшдү.
Сач елә бил ки,
Гара күнәшди...

БИР ЧҮТ ТУМУРЧУГ

Елә бил ки, бир чүт көздү,
Тумурчуға бах.
Бириндә чичәк кизләниб,
Бириндә јарпаг.

Де, һансы тез ачылачаг:
Јарпаг, ја чичәк?
Оғлум алча ағачына
Бахды севинчәк.

Деди: — Ата, үч-дөрд күнә
Гызачаг торпаг,
Әввәл чичәк ачылачаг,
Сонра да јарпаг.

1986

ГАР ҮСТҮНДӘ ЈАЗЫЛАР

Думаг гарын үстүндә
Һејванларын рәдди вар.
Бир-биринә бәнзәмир,
Һәр кәсин өз хәтти вар.

Оху көр нә јазыблар-
Һүнәрин чатыр, бујур.
Камил овчу онлары
Асанлыгла охујур.

АНТЕНА

Һеј дартырам, узаныр
Көр нечә узунсовду.
Антинаја бахын бир,
Елә бил ки, тиловду.

Ачырам радиону,
Һәр тәрәфә сәс дүшүр.
Тиловума балыг јох,
Маһны дүшүр, рәгс дүшүр.

ИКИ БИБӘР

Дәрмишәм ејни колдан,
Елә бил чүт бачыды.
Балача бибәр ширин,
Бөјүксә апачыды.

Ирисини жемишәм
Көзләрим јашла долуб.
Вахтында дәрмәмишик
Һирсиндән ачы олуб.

БУ ДАШ МӘНӘ ТАНЫШ КӘЛИР

Саһилдәки бир гајанын
Јанында чај һачаланыр.
Јухарыдан кәлән сулар
Она дәјиб парчаланыр.

Гаја динмир, гаја сусур,
Көј кишнәјир, јағыш кәлир.
Дилә кәлир елә бил су:
Бу даш мәнә таныш кәлир.

АТЫМЫН ЈЕРИШИ ЈОРҒА

Атымын јериши јорға,
Минирәм, ахыр чај кими.

Кәһәримин алнына бах,
Гашгасы јаныр ај кими.

Атымын јалы булудду,
Атымын јолу үмидди.

Атымын ајағы сәкил,
Алтымда гуш кими сәкир.

БӘРКУШАД ДАШАНДА

Јағыш јағыр шыдырғы,
Ара вермир бир һовур.
Чај елә бил көһләнди,
Көрпү онун чилову.

Булудларың әлиндә
Јағыш санки гамчыды.
Көһләң чилов кәмирир,
Сәбри бирчә дамчыды.

ШӘҺӘР ЧИЧӘКЛӘЈӘНДӘ

Һәр ишығын башына
Нечә адам јығышыр.
Гаранлығы әридир
Гызыл чичәк јағышы.

Лампалары сајмагла
Гуртармаг мүмкүн дејил.
Кечәләр шәһәримиз
Чичәкләјир елә бил.

АДЫНЫ БИЛМӘЈӘН КҮЛЛӘР

Бу нечә олан ишди
Лалә мәнә бахмады?
Ағкиприји сәсләдим
Киприји дә галхмады.

НӘҖӘНК КАРУСЕЛ

Күнәш көрүнән кими
Дәрә-тәпә нурланыр.
Јер-Күнәшин телиндән
Асылан каруселди,
Фырландыгча фырланыр.

Чағырырам, үзүмә
Бирчәји дә күлмүр һеч.
Бу күлләрин чоһусу
Өз адыны билмир һеч.

1986

ОТ БИЧИНИ

Бичәнәк санки дәнизди,
Јашыл отлар далғаларды.
Бичинчиләрин әлиндә
Һәр кәрәнти бир аварды.

Дәрјазлар ишә дүшән тәк,
Елә бил гајыглар үздү.
От лајлары катерләрин
Архасында галан изди.

АРАБА

Гызынырыг гышда биз
Ағачларын одуна.
Ај араба, араба,
Кет мешәјә одуна.

Тез елә, ушагларын
Јерә салма сөзүнү.
Әкәр әлибош дәнсән,
Јандыraryг өзүнү.

ӘТИРЛИ ДҮЈМӘЛӘР

Үстүм-башым шеһ олду,
Кечәндә бичәнәкдән.
Чөлләр јашыл дон кејиб,
Дүјмәләри чичәкдән.

ГОЧА АҒАЧ

Чичәкләрдән, јарпаглардан
Тез-тез гојар башына тач.
Һәр ил, һәр ил јаз кәләндә
Чаванлашар гоча ағач.

Будағында көрпә-көрпә
Тумурчуглар сырғаланар.
Жел әсәндә хошбәхт-хошбәхт,
Мәғрур-мәғрур ырғаланар.

КОҒА

Коғаја бах, коғаја,
Елә бил ки, чәликди.

Ким мәнә көмәк етсә,
Паж бөләндә шәрикди.

Көтүр коғаны әлә,
Баға кедәк, ај Елчин.

— Коға нәјә кәрәкди?

— Будағы әјмәк үчүн.

— Нијә әјәк будағы?

— Инди бахыб көрәрсән.

Мән будағы әјәрәм,

Сән киләнар дәрәрсән.

СУГОВУШАН

Бир чај о јандан кәлди,

Бир чај бу јандан кәлди.

Бири үрәји дәрдли,

Бири бағры ган кәлди.

Торпағын да, дашын да
Севинчи ашды-дашды.
Ики һәсрәтли кими
Ики чај гучаглашды.

Күр көврәлиб сөјләди
Көзләриндә ганлы јаш:
— Өпүм Чүлфадан кечән
Бојуну, Араз гардаш!

Елә сармашдылар ки,
Бир-биринә Күр-Араз...
Бу чајларын сујуну
Даһа ајырмаг олмаз.

ГЫШЫН СОВГАТЫ

Гышам, гар әләјирәм,
Диггәтлә бах бир көјә.
Мән кәләндә ағачлар,
Јоллар кедир мүркүјә.

Јухуламыш торпағын
Нәјинә кәрәкди су?—
Булудларын зәһмәти
Нијә һавајы олсун?

Она көрә јағышы
Дөндәрирәм мән гара.
Үст-үстә галаглајыб
Сахлајырам баһара.

ДЭЛЭ ГАЧЫР

Дэлэ гачыр, дэлэ гачыр,
Бахыб севинир ушаглар.
Дэлэ гачыр, көзләринә
Көрүнүр уча будаглар.

Дәмир гәфәс һеј фырланыр,
Дәләсә дүшмүр һәвәсдән.
Гачыр, узаглаша билмир
Фырланан дәмир гәфәсдән.

Гәлбиндәки һәјат ешги
Ону дөндәриб ағ јелә.
Бу да гачмаг азадлығы:
Гачыр, гачыр, гачыр дәлә...

АШЫГ

Үрәјими овсунлады
Бу ашығын хош авазы.
Синәсинә сыхан кими
Јарпаглады телли сазы.

Симләр санки шәләләди,
Пәрдәләрдән ахыр ишыг.
Шәфәгләниб үзү, көзү,
Санки чичәкләјиб ашыг...

ГӘФӘСДӘ ТӘК ГАЛАН БҮЛБҮЛ

Кениш дүнја санырды
Сары бүлбүл гәфәси.
Јанында досту варды,
Учалырды нәғмәси.

Елә ки, досту өлдү,
Гәфәсдә галды тәнһа.
Унутду нәғмәсини
Чәһ-чәһ вурмады даһа.

Мән бүлбүлүн өнүнә
Кичик бир күзкү тутдум.
О, өз әксинә бахыб
Тәклијини унутду.

КЕЧӘ КӨЧҮ

— Ганадлар ишә дүшүб,
Гушлар дүзүлүб сәфә.
Тәләсирләр, онлары
Көзләјир узаг сәфәр.

— Ахы көчәри гушлар
Нијә кечә көчүрләр?
Гаранлыгда көрәсән
Јолу нечә сечирләр?

— Күндүз көчсөлөр экер
Дүшөр нәсил гырғыны.
Әлиндән гачмаг олмаз
Чалағанын, гырғынын.

Кечә сәһәрә кими
Дурналар ојаг олур.
Онларын јолу үстдә
Улдузлар мајак олур.

ЈУРДУМА БАҢАР КӘЛИБ

Јурдума баһар кәлиб,
Сејр едирәм чәмәни.
Санки јерә гојублар
Чәмән бојда сәмәни.

Чичәкләри көрәнин
Де, кәлмәзми һәвәси?—
Санки јашыл хончада
Јанан шамды һәрәси.

1986

КИМИНДИ

— От киминди?
— Бичәнин.

— Сүд киминди?
— Ичәнин.

— Ад киминди?
— Динәнин.

— Ат киминди?
— Минәнин.

Көз киминди?
— Јананын.

— Сөз киминди?
— Гананын.

ХОШ ҢАЛЫНА

Гаранлыгда мүркүләјәр,
Јухуја кедәр чичәкләр.
Ләчәк бармаглар јумулар,
Овчунда галар бөчәкләр.

Сәһәрәчән зәриф күлләр
Дөнәр сәһрли бешијә.
Кечәләр назик ләчәкләр
Чевриләр јорған-дөшәјә.

Көжләрдә алышыб јанан
Һәр улдуз бир нағыл олар.
Бөчәкләрин бал јухусу
Шипширин бир нағыл олар.

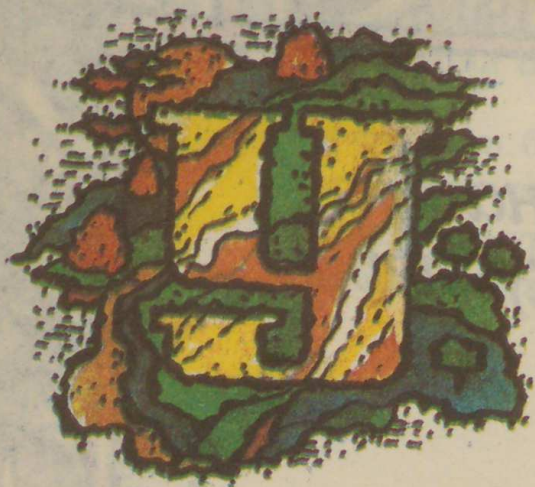
Чичәкләрин бәбәјиндә
Јатанларын хош һалына.
Арзусуна, мурадына
Чатанларын хош һалына...

1992

Украјнада кечән күнләр

УКРАЇНА СӘФӘРИ

Українаја кәлмәк үчүн
Тәјјарәјә минди Курсел.
Черкасыја чатан кими
Днепрдә чимди Курсел.

Сөз титрәјир додағында,
Ган галмајыб јанағында.
Әсир ахшам сазағында,
Елә бил ки, симди Курсел.

Јол кәлмисән, бир аз динч.
Ешидирми һеч бу дәчәл?!
Бир саатын ичиндәчә
Һамы билди кимди Курсел.

СОКРИНОДА КҮЛӘК

Көрмүсәнми Украинада
Сән күләјин галхдығыны?
Јалныз онда һисс едирсән
Днеприн ахдығыны.

Отурмајын отагда сиз,
Бу мешәдә чыхыб кәзин.
Һәр күкнар бир јашыл симди,
Күләк чалыр һәзин-һәзин.

СОКИРНОДА СӘҺӘР

Думана бах, думана,
Јүксәлир көјә судан.
Һава ки исти дејил,
Буғ галхыр нијә судан?

Күнәш чыхыб тәзәчә,
Адамлар һәлә јатыб.
Санки кимсә Днеприн
Алтында очаг чатыб.

КҮКНАР МЕШӘСИ

Ағача бах, ағача,
Көвдәси дүмдүз, уча.

Боја вериб күкнарлар,
Инанмырсан јахын кәл.
Будаглары доғрајыб
Санки сәһрли бир әл.

Билирсинизми нијә
Белә олур, ушаглар?
Гурујуб јерә дүшүр
Күн көрмәјән будаглар.

КУКНАР МЕШӘСИНДӘ ЈАҒЫШ

Ағача бах, ағача,
Бој атмаға зирәкди.
Голу јох, ганады јох,
Елә бил ки, дирәкди.

Һәрәсинин башында
Беш-алты кичик будаг.
Чәтинди бу мешәдә
Јағышдан далдаланмаг.

КАТЕР НӘЈӘ БӘНЗӘЈИР

Мешәдән чыхан кими
Көзәл бир чај көрсәнди.
Днепр санки шүшә,
Катер шүшәкәсәнди.

Нә'рә чәкиб гачыр о,
Елә бил ки, пәләнкди.
Јох-јох, ипи гырылмыш
Бөјүк бир чәрпәләнкди.

Архасында из гојур,
Диггәтлә бах, сән дә бир.
Ләпәләри јонур о,
Елә бил ки, рәндәдир.

МАВИ КҮЧӘ

Дајаныб бир тәрәфдә
Оғлум Днепрә бахыр.
Дејир ки, билмәк олмур,
Бу чај һајана ахыр.

Үзү күзкү тәк һамар,
Көр нечәди Днепр?
Санки асфалт салынмыш
Бир күчәди Днепр.

Белә чај көрмәмишдим
Енли имиш нечә дә.
Бах, кәмиләр, катерләр
Шүтүјүр бу күчәдә.

ҺЕЈКӘЛ ОЛУМ

Днеприн саһилиндә
Ора-бура гачыр оғлум.
Дејир: — Ата, ајағымы
Јер басдыр, һејкәл олум,..

КУКНАРЫН НӘ ВЕЧИНӘ

Күкнарын нә вечинә
Пајыз олду, гыш олду? —
Илин бүтүн фәслиндә
Будаглары јашылды.

ШӘҺИД , ШАҺИД

Сәнин талејинә
Ачыјырам мән;
Һәр чүрә оғлун вар,
Гызын вар, Вәтән.

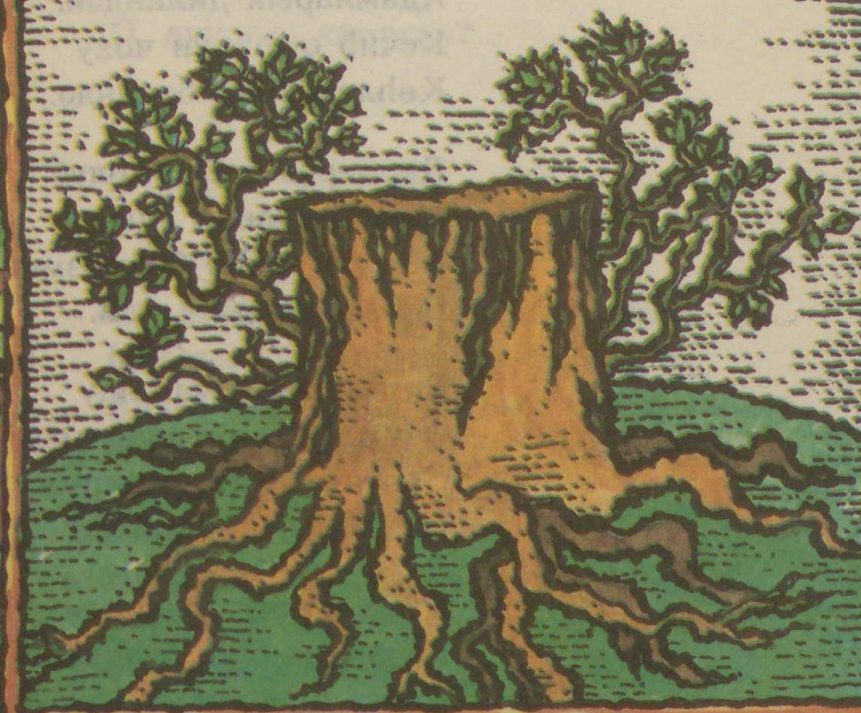
Бириси һазырды
Шәһид олмаға,
О бири чәкинир
Шәһид олмаға...

1991

*Ағачын көкү
торпагда,*

*Инсананын көкү
елдәди...*

БАБАМЫН МИНДИЈИ АТ

Еһ, күнләрлә кәзмишәм
Өз кәндими, обамы.
Атамла чох кетмишәм
Гәбри үстә бабамын.

Галыр хош хатирәси
Көчүб кетсә дә инсан.
Өз әслини, көкүнү
Кәрәк унутмајасан.

Бабамын ады дүшмүр
Адамларын дилиндән.
Кечиб өмрүнүн чоху
Көһләнләрин белиндә.

Дилләрдә дастан олуб
Сары үркәнин ады.
Һеч кәс минә билмәзмиш
Бабам миндији аты.

Билмирәм нечә олду
Өзүм дә галмышам мат.
Сорушдум ки, дурурму
Бабамын миндији ат?

Атам күлдү, утандым
Вердијим бош суалдан.
Анчаг ајрылмамышам
Дүшүнчәдән, хәјалдан.

Нијә әбәди дејил
Чанлыларын һәјаты?
Гәбри олсајды әкәр
Бабам миндији атын,

Апарардым үстүнә
Бир дәстә чичәк дәриб.
Сары үркә јоллара
Бахмазды гәриб-гәриб.

Атам бахыр үзүмә,
Утаныб пөртмүшәм мән.
Үрәјимдән кечәни
О, дудуму көрәсэн?

КӨТҮК

Елә дүшүнмә ки, гочадыр көтүк,
Истәсэн, сән ондан дәјанәт истә,
Алчаг бојујла да учадыр көтүк,
Нечә шив доғранар бир көтүк үстә.

Өмрүнүн о өтән, итән чағыны
Нечә ки, лазымдыр, јашајыбдыр о.
Бир ағач өмрүнүн ағырлығыны
Бир заман чиијиндә дашыјыбдыр о.

Кичик зоғлар чыхыб һәр тәрәфиндән,
Бүрүжүб әтрафы јашыл бир өртүк.
Елә бил бабадыр, нәвәләрини
Топлајыб башына гочаман кәтүк.

ЈАДИКАР НАҒЫЛ

Бу нәвә ширин нәвә,
Бу нағыл ширин нағыл.

Нәнә хәјала кедиб,
Данышыр Ширин нағыл.

Бу хәјал ширин хәјал,
Бу нәнә гоча нәнә.

Севинчиндән аз галыр
Гуш олуб уча нәнә.

Бу нәнә бир булагды
Сөз ахыр синәсиндән.

Бу нағыл јадикардыр
Нәнәјә нәнәсиндән.

Бу нәнә оғрун-оғрун
Гојур көз нәвәсинә.

Бу нәвә бу нәнәнин
Балы, гәнди, ноғулу.

Бу нәвә данышачаг
Сабаһ өз нәвәсинә

Нәнәдән өјрәндији
Бу јадикар нағылы.

АРХЕОЛОГ

Узаг јери јахын елә,
Бабалардан сораг кәтир.
Газаг јери, үзә чыхсын
Тарихимиз сәтир-сәтир.

Дүшүнәндә ајыг олаг,
Ојаг олаг, археолог.
Ишимизлә елимизә
Дајаг олаг, арха олаг.

МӘҺӘББӘТ АҒАЧЫ

Дәмирағач чанлыды;
Нә дәмирди, нә дашды.
Үрәјиндә севки вар,
О, сәһрли ағачды.
Көвдәси чох мөһкәмди,
Будагларыса уча.
Мәһәббәт ағачы да
Дејирләр бу ағача.

Јанашы битәнләрә
Сиз диггәтлә бахын бир;
Бу ағачын будағы
О ағача әл верир.

«Әл әлдән» јапышдымы
Даһа ајрылан дејил.
Бу будаг о будаға
Гајнаг олур елә бил.

ДЭЛЭДЭН ИНЧИМЭ, МАРАЛ

Гулаглары жарпаг марал,
Бужузулары будаг марал.
Сэн кэл инчимэ дэлэдэн,
Гачыб кетмэ узаг, марал.

Валлах, онда күнаһ жохду,
Мешэлэрэ пајыз кэлиб.
Башына һоппанан дэлэ
Бужузуну будаг билиб...

ТӘКИ АҒАЧ САҒ ОЛСУН

Һава јаман сојујуб,
Көчүр көчәри гушлар.
Бир күн гара дөнәчәк
Јаған сојуг јағышлар.

Мәчнун күләкләр кәзир
Дәрәләри, дүзләри.
Елә бил ки, јол чәкир
Ағачларын көзләри.

Ганадлары олсајды
Учарды бу ағачлар.
Ајаглары олсајды
Гачарды бу ағачлар.

Анчаг әбәсди, гардан,
Јағышдан гачмаг олмаз.
Нә амансыз пајыздан,
Нә гышдан гачмаг олмаз.

Јарпагсыз ағач һечди,
Пајызын нә вечинә.
Јарпағы гурбан вериб
Чәкилир өз ичинә.

Диниб — данышмыр ағач,
Бирә долмур күркүнә.
Сојуглар дүшән кими
Сығыныр өз көкүнә.

Ширә гајыдыр кери,
Ахыб зоғлара долур.
Күләкләрин әлиндә
Гуруча будаг галыр.

Горхмасын бу хәзәлдән,
Гој мешә тохтаг олсун.
Јарпаг иши асанды,
Тәки ағач сағ олсун.

ШӘКИЛ

— Ата, бу шәкил кимди?
— Оғул, мәним атамды.

Оғлум санки вердији
Бу суалдан утанды.

Билмәдим ки, бу сөзләр
Ағлына кәлди һардан:

— Каш баба шәкил олуб
Бахмајајды дивардан.

АНА-БАЛА СӨҮБӘТИ

Анасыны көрөндө
Көрпә гушчугаз динди:
— Ана, нечә гајтарым
Сәнин борчуну инди?

— Нараһат олма, бала,
Белә гурулуб һәјат.
Борчуну вермәк үчүн
Јува гур, бала чыхарт.

ЗИРВӘДӘ ӨЛӘН ЧҮЧӘ

Дедиләр ки, зирвәдә
Бир чүчәнин түкү вар.
Гонуму- эграбасы
Өјүнүрдү о ки вар.

Дејирдиләр: — Мин әһсэн,
Бу һүнәрә, бу күчә.
...Гарталын чајнағында
Даға галхмышды чүчә.

САРМАШЫГЛЫ АҒАЧ

Бу гурумүш ағача
Сармашыбдыр сармашыг.
Бир бахын, көрүн һара
Дырмашыбдыр сармашыг?!

Көкү јердә олса да
Чан атыр узаглара.
Јашыл бир тәнзиф кими
Сарыныб будаглара.

Сиз бу гәшәнк ағачын
Көлкәсинә кәлин бир.
Үстү сармашыглыды,
Гурумағы билинмир.

Санки бу гуру ағач
Бир ишыг дирәјиди.
Үстүндәки лампалар
Сармашыг чичәјиди.

1986

ЈАҒЫШ

Јенә дамчы әлләријлә
Гапымы дөјүрдү јағыш.
Үрәјинин истәјини
Астача дејирди јағыш.

Күлләрә, јасәмәнләрә,
Нур селиндә чимәнләрә,
Зәмиләрә, чәмәнләрә,
Чөлләрә хејирди јағыш.

Ағачларын будағында,
Чичәкләрин гулағында,
Булудларын додағында
Нәғмәди, ше'рди јағыш...

ҮЗӘН ЈУВА

Ангут јаман севинир,
Саламат чыхыб гышдан.
Јува гуруб өзүнә
Су отундан, гамышдан.

О јуваны тап көрүм,
Тәләсмә, дүшүн бир аз.
Ангут колда, ағачда,
Торпагда јува гурмаз.

Ахтарырам, кәзирәм
Мән ону бир һәфтәди.
Јувасы бу күн бурда,
Сабаһ о тәрәфдәди.

Кәзәјәнди бу јува,
Гошулур әсән јелә.
Үзүр беләдән елә,
Үзүр еләдән белә.

СӘХАВӘТЛИ АҒАЧ

Чәпәрин дибиндәдир
Бизим алма ағачы.
Көр үстүндә нә гәдәр
Мејвәси вар, ај бачы?

Барыјла, бәһәријлә
Дүшүб дилә бизим бағ.
Ашыб, кечиб чәпәрдән
Үч-дөрд мејвәли будаг.

Ағач үчүн нә фәрғи,
Ја о тај, ја да бу тај.
Онун будаг әлләри
Гоншуја узадыб пај.

ГАРҒАКӨЗҮ

Зәһәрли бир биткијәм
Адымса гарҒакөзү.
Мәни димдикләмәкдән
Чәкинир гарҒа өзү.

— Нә үчүн зәһәрлисән?
— Белә олмасам әкәр,
Һејванларын һамысы
Мәни отлајар, јејәр.

ЧАРДАХЛЫНЫН БУЛАГЛАРЫ

Булагларын төзүндә
Санки јаш киләләниб.
Чам булағын даш овчу
Нәғмәјлә силәләниб.

Јашыл бир абидәдир
Чешмә үстдә һәр ағач.
Бир булағы Пәјһанды,
Бир булағы Гарағач.

Бир булағы Ағсуду,
Бир булағы Гысрагды...
Чардахлынын сујундан
Ким ичибсә, гыврагды.

АҒАЧЫН НӘҒМӘСИ

Будағымы титрэдән
Күләк кәлди-кедәрди.
Јарпаг кәлди-кедәрди,
Чичәк кәлди-кедәрди.

•
Бу торпаға садигсә
Көвдәм, будағым, көкүм,
Һәр кедәнин далынча
Нә үчүн ган-јаш төкүм?!

•
О јарпаглар, чичәкләр
Јаз үзә күлән кими —
Кәләчәкләр,
Баһарда
Гәрангуш кәлән кими...

ХИЈАР ТАҒЫ

Бир хијар тағы көрдүм
Бостана кирчәк дүнән.
Хијарлар балачајды,
Гыјмадым ки, дәрим мән.

Тағ елә бил тојугдур,
Кәл сән дә бах, ај ана.
Јығыб чүчәләрини
Ганадынын алтына.

САЗЫН НӘБЗИ

Елә бил ки, дамарды
Телли сазын һәр сими.

•
Онларын ичи илә
Нәғмә ахыр ган кими.

•
Биләјиндән јапышдын,
Охујур, гулаг асын.

•
Бармағымын алтында
Нәбзи дөјүнүр сазын.

ГАЛХАН КИМИ

Шахта ат ојнаданда
Сојугдан буз бағлар су.
Донан сујун үзүдү,
Буз алтында чағлар су.

•
Балығын нә вечинә
Гышын шахтасы, гары?
Сујун үзү өзүнү

Шахтаја галхан едиб
Горујар балыглары.

АЛАГ ВӘ БАЛАГ

Бостанын ортасына
Бурахмышам балағы —
Мәнә көмәк еләсин,
Кедиб јесин алағы.

Бабам дејир:— Ај дәчәл,
Корламысан аләми.
Алаг галыб кәнарда,
Балаг јејиб кәләми.

ЈАРПАГ ДҮШӘСИ ИДИ

Хәзан кәлди бағлара,
Солду јарпаглар, күлләр.
Дәриндән көкс өтүрүб
Нәғмә охуду јелләр.

Тиканын нә вечинә,
Нә олду, күлә олду.
Јарпаг дүшәси иди,
Бәһанә күләк олду.

ҲАРДАН БИЛИР?

— Ата, нијә саралыб
Ағачларын јарпағы?
— Нә вар буну билмәјә,
Оғлум, пајыздыр ахы?

Кејиб сары донуну
Јенә дүзләр, јамачлар.
— Пајызын кәлдијини
Һардан билир ағачлар?

ЧИЧӘК АЧЫЛЫБСА

Чичәк ачылыбса
Демәк баһарды.

Мәһәббәт чичәкди,
Өвладса барды.

Отлар бој атармы
Чисәкләмәсә?

Ағач бар верәрми
Чичәкләмәсә?

Һеч јағыш јағармы
Булуд долмаса?

Јашамаг олармы
Үмид олмаса?

НАБРАН

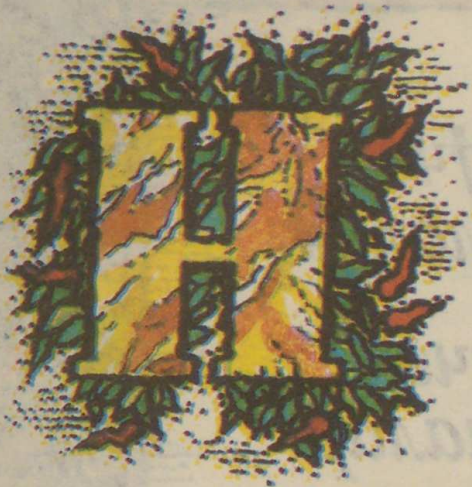
Мешәси вар,
дәнизи вар,
булағы вар.

Она көрә
ил узуну
гонағы вар...

Һамысы көјчәк
балалар,
Кәлмәси чичәк
балалар

БИБӘР

Нә вахтса бибәр жежиб,
Ағзында галыб дады.
Она бибәр көстәриб
Сорушдум:
— Бунун ады
Нәдир? —
Билирсәнми сән?
Деди:— Билирәм, анчаг
Демәрәм...
— Нијә?
— Десәм,
Ағзым ачы олачаг.

НАЗИМ ШӘКИЛ ЧӘКИР

Чәкдијим шәкилләр
Нечә гәшәнкди.
— Бу нәдир?
— Гәфәсди.
— Бәс бу?
— Пәләнкди.
.
Санки гәзәбләниб,
Ајтән, бах она.
Сәни парчалајар,
Кәлмә јахына.

Әкәр горхурсанса,
Фырчаны алым,
Бу саат пәләнки
Гәфәсә салым.

АХШАМДАН

— Кирпикләрин ачылмыр
Бу нә ишди, ај Сәһәр?
Дејәсән һеч үзүнү
Јумамысан бу сәһәр.
.
— Дүнән дәрсә кечикдим,
Данладылар үзүмү.
Она көрә ахшамдан
Јумушам әл-үзүмү.

СӘН МӘН БОЈДА ОЛАНДА

— Сөјлә көрүм, атачан,
Доғулмусан сән һачан?
.
— Оғлум, мән доғуланда
Чөлләр, дүзләр гар иди.
.
— Мән һачан доғулмушам?
— Онда илк баһар иди.

Курсел кетди хәјала,
Сакит олду, кириди.

Бирдән сорушду:— Ата,
Сән мән бојда оlanda
Нечә јашын вар иди?

ГУЛАГЛЫ ПАПАГ

— Әјнини галын елә,
Һава јаман сојугду.
— Гулаглы папағым вар,
Сојугдан горхум јохду.

Вечимә дә алмырам
Нә гары, нә сазағы.
Гулағымын үстүнү
Өртүр онун гулағы.

АТАНЫН КӨЗЛӘРИНДӘ

Күлзар ағ кејинибдир,
Бәнзәјир көјәрчинә.
Гызым диггәтлә бахыр,
Көзләримин ичинә.

Бирдән дилләнир Күлзар,
Ону охшајанда мән.

— Ата, сәнин көзүндә
Күлзар вар е, көрүрсән?

ТРОЛЛЕЈБУС

Көрдүм бахыр тәәччүблә,
Суала тутдум оғланы:
— Сөјлә көрүм троллејбус
Нијә бу хәттә бағланыб?

О бахды үзүмә тәрс-тәрс,
Сонра күлдү хысын-хысын:
— Бағлајыблар, јолдан чыхыб
Адамлары тапдамасын.

КҮСӘН ҺӘРФЛӘР, НАД ИНЧ ҺӘРИФЛӘР

Мәктәбдән гајыданда
Гузу дөнүб шир олуб.
Дивар јазы тахтасы,
Шүшә табашир олуб.

Ев тикән, суваг чәкән
Әлләр инчијиб, күсүб.
Өз надинч өвладындан
Елләр инчијиб, күсүб.

Әлифба пешиманды:
— Көр кимлә дост олмушам?!
Аз галырам һөнкүрүм,
Булуд кими долмушам.

Биналар нә көкдәди,
Суваглар чызыг-чызыг.
Һәрфләр дөрд тәрәфдән
Бојланыр јазыг-јазыг.

Көр нә көкә дүшүбләр?—
Һамысы әјиш-үјүш.
Диварларда јазылыб
Әдәбсиз қәлмә, сөјүш.

Бөјүк-кичик көрәндә
Алышырлар, јанырлар.
Јазанын әвәзинә
Һәрфләр утанырлар.

ӘВӘЗ-ӘВӘЗ

Атымы чапдым, чапдым,
Ондан тәр дамчылады.
Көрдүм гачыр јавашча,
Атымы гамчыладым.

Дөнүб кирди пөһрәјә,
Шәкләнди гулаглары.
Гамчы тәк дәјди мәнә.
Колларын будаглары.

НӘ ТАПДЫН?

Ајсел гачыб јыхылды,
Ајсел дизини чапды.
Гојмадыг ағламаға,
Дедик:— Бачы, нә тапдын?

Уфулдады јаманча,
Сөјләди ки, даш тапдым.
Дизимдә мөһкәм ағры,
Көзләримдә јаш тапдым.

СӘС

— Гаранлыг дүшән кими
Сөјлә көрүм, ај Әвәз:
Нәјә көрә узагдан
Ешидилир аста сәс?

— Кечәләр горхусундан
Сәс јүјүрүр узаға.
Ағыздан чыхан кими
Гачыб кирир гулаға.

ЈЕНӘ ДИШЛӘ

Мән Ајсели охшајырам,
Ајсел ширни һәвәсиндә.
Дишләјиб бир гулағыны
Конфет вердим әвәзиндә.

Көзләри галыб чибимдә,
Ширәләниб инчи дишләр.
Јахын кәлиб дејир:— Әми,
Гулағымы јенә дишлә.

Армуд дәрмишәм ики чиб.
 Бабам мөндән бәрк инчижиб.
 Бир-бир дишлэжиб атырам,
 Дејирәм:— Армудлар писди.
 Киши минир чин атына,
 Белә дејир хирсли-хирсли:
 — Гулағыны чәкәчәјәм,
 Бир дә мејвәни кал јолсан.
 Дәјмиши сечә билмирсән,
 Сән өзүн дә һәлә калсан.

БАҒДА МЕЈВӘ ДӘРӘН ГЫЗ

Бағда мејвә дәрән гыз
 Охујур һезин-һезин.
 Јарпаглар һеј титрәјир,
 Долуб күлләрин көзү.

Алмалар сырға кими
 Ашағыја салланыб.
 Мејвә долу будаглар
 Нәғмәдән хошалланыб.

Елә бил ағачларын
 Нур чиләниб үзүнә.
 Гопуб дүшмәк истәјир
 Мејвәләр өз-өзүнә.

Бағда мејвә дәрән гыз
 Һеј охујур бајагдан.
 Нары јығыр сәбәтә
 Бир-бир дәриб будагдан.

Нарлыгдан узаглашды,
 Алмалыға дөндү о.
 Нәғмә кәсилди, јәгин
 Алма јејир инди о.

Јамјашыл будагларын
 Арасына јахшы бах.
 Илин бу вәдәсиндә
 Нәдир бу сары јарпаг?

Өзү дә јарпагларын
 Намысындан гәшәнкди.
 — Һеч белә јарпаг олар?—
 Дост, бу, сарыкөјнәкди.

БАЛЫҒА ДЕ...

Атыб чәкир гармағыны,
 Оғлум јаманча тәләсир.
 Бир аз дуруб көзләмәјә
 Кәлмир онун һөвсәләси.

Мән балыг тутдугча дејир
 Әл-голуну ата-ата:
 — Сән балыға де, мәним дә
 Гармағыма дүшсүн, ата!

АКВАРИУМ

Бир телевизорум вар,
Бир чүт көз кэрэк баха.
Ештијач јохдур ону
Чэрэјана гошмаға.

Елә-белә ишләјир,
Күндүз олсун, ја кечә.
Экрандакы балыглар
Көрүн көзәлдир нечә?!

Дөрд тәрәфдән көрүнүр,
Һардан бахырсанса, бах.
Тәкчә балыг көстәрир
Бу телевизор анчаг.

ТУЛКУ БАҢАРЫ НИЈӘ СЕВМИР

— Билирсәнми нә үчүн
Түлкү севмир баһары?
— Чүнки баһар кәләндә
Күнәш әридир гары.
— Гар әријир әрисин,
Түлкүнүн нә вечинә?
— Ахы онда су дамыр
Јувасынын ичинә...
Порсуғун, сичанын да
Үзүнү бүрүјүр гәм.
Онларын евләри дә
Јаз кәләндә олур нәм.

Јер алтында јерләшән
Јувалар дәрин олур.
Гышда исти, јазда нәм,
Јајда сәпсәрин олур.

ГУБАДЛЫ

Өмүр јолум үстә јаныр,
Талејимин үлкәриди.
Губдлы сазды, симләри
Бәркүшадла һәкәриди.

О сазын сәси алтында
Јеримишик ајаг тутуб.
О чајларын лајласындан
Хәмиримиз маја тутуб.

Торпағымын арзулары
Чичәк олуб, ота дөнүб.
Чајлаг дашынын һәрәси
Бир сәһрли нота дөнүб.

Нәби, һәчәр гејрәти вар
Адамларын үрәјиндә.
Сатгын олмаз, ким дадыбса
Бу торпағын чөрәјиндән.

Диш көјнөдөн булаглары
Дизимиздә тәпәр олуб.
Дағлары дүшмән өнүндә
Кечилмәз бир сипәр олуб.

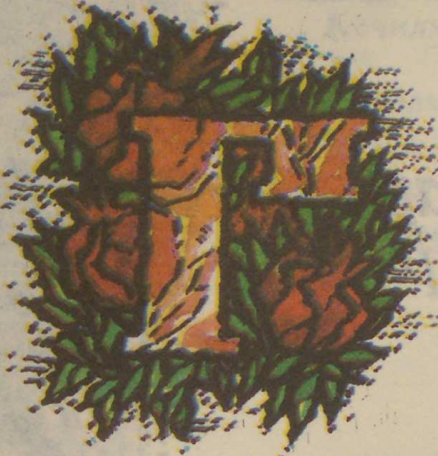

Чәкилмәз јағы өнүндән
Бурда һамы инадлды.
Гартал тәк зирвәјә гонуб,
Дашлары да ганадлды...

1991

Поемалар- нагыллар

ГЫРХЫНЧЫ ГАПЫ

Афәрим нәнәмин әзиз хатирәсинә

Гапыларын әлчатмазы,
Гапыларын үнјетмәзи.
Сәнә доғру јол кәлдикчә
Ачылды бәхтимин үзү.

Нәнәм нағыл данышдыгча
Гар јағарды нарын-нарын.
Сөјләдији нағылларда
Сөз ачдығы гапыларын

Отуз доғтузу бир јана,
Гырхынчысы бир јәнајды.
Хош көрдүк, гырхынчы отаг,
Хош көрдүк сәни, күнајдын.

Сәнин гапын ачылмаса
Мүәммалар ачылмазды.
Сәнин гапын ачылмаса
Өмрүмә нур сачылмазды.

Ај доланды, ил доланды,
Узанды арзумун әли.
Дөндү гырхынчы гапыја
Өмрүмүн гырхынчы или.

«Ачма гырхынчы отағы» —
Гулағыма бир сәс кәлди.
Голларыма кизли гүввәт,
Үрәјимә һәвәс кәлди.

Дурдум гапыјла үз-үзә,
Көзләримдән чај ачылды.
Һөнкүрдүм, гырхынчы гапы
Бирдән тајбатај ачылды.

Кирдим нағыл дүнјасына,
Бир аз ирәли јеридим.
Өмрүм дә бир нағыл олду,
Нағыл ичиндә әридим.

Әһмәдә бах, Әһмәдә бах,
Оххајын көзүндән гачыб.
Өзүнү вериб ирәли,
Гырхынчы гапыны ачыб.

Гара пәрдәјә тутулуб
Башдан-баша евин ичи.
Отагда бир гыз ағлајыр,
Үзү гујлу, ичин-ичин.

— Ај көзәл, кимсән, нәчисән?
Нијә көнүл дағлајырсан?
Нәдән өтрү гара кејиб
Кечә-күндүз ағлајырсан?

— Оглан, сәнә акаһ олсун,
Мән сеһрбазын гызыјам.
Атам олса да, Оххајын
Ишләриндән наразыјам.

Нечә-нечә башлар кәсиб,
Ганлар төкүб мәним атам.
Һәлә гуртула билмәјиб
Тәләсиндән бирчә адам.

Гырыр, чатыр, көзү дојмур,
Даһа киши ағ еләјиб.
Е'тираз етдијим үчүн
Мәни дә душтаг еләјиб.

Сән икидсән, етмисәнсә
Гырхынчы отаға сәфәр.
Бәни-инсана ачырам
Сиррими биринчи дәфә.

Чохлу чаду өјрәнсән дә,
Адичә палтар кејәрсән.
Атам сәндән нә сорушса,
Јадымдан чыхыб, — дејәрсән.

Билсә сеһрбаз олмусан,
Көзләрини овар атам.
Әкәр сәни әфәл санса,
Мәмләкәтдән говар атам.

«Билдим» дејә ловғаланыб,
Өләнләрин сајы чохду.
Өзүнү вур әфәллијә,
Башга чыхыш јолу јохду.

Гочаг Әһмәд гулаг асды
Дејиләнин һамысына.
Гырхынчы отаг онунчүн
Дөндү ничат гапысына.

Өлдүрдү горхунч Оххајы,
Гызыны арвад еләди.
Даша, гуша дөнәнләри
Тилсимдән азад еләди...

Јенә нәнәм дилә кәлди,
«Ах-вах» нағылы башланды.
Јенә мәним һәсрәт көзүм
Узаг јоллара тушланды.

Сәлим гырхынчы отагда
Бу дүнјаны дәрк еләди.
Чаван кетди, гоча кими
О гапыны тәрк еләди.

Гырхынчы гапыдан чыхан
Аһ еләди, ваһ еләди.
Гырхынчы гапы, дүнјанын
Сиррини акаһ еләди.

Гырхынчы гапыдан һеч вахт,
Әскик олмајыб гада, ган.
Чан атмышыг она доғру,
Ачмаг олса да гадаған.

Нағыл динләдијим анлар
Ән мүгәддәс аным олду.
Сирдашым гырх кечә папаг,
Гырх инчәбел ханым олду.

Дост сандығым гәһрәманлар
Ән ағыр јоллары сечди.
Сәадәтин чәтин јолу
Гырхынчы гапыдан кечди.
.
Заман миниб өз атыны,
Һеј говур, дәрднала чапыр.
Мән дә онун тәркиндәјәм,
Јол үстдә гырхынчы гапы.
.
Ушағлығын, чаванлығын
Дизини гатлајыб кәлдим.
Гырх аршынлығ һасар кими
Гырх јашы адлајыб кәлдим.
.
Дост-танышын үзү күлүр,
Һамынын ејни ачығды.
Ачылды гырхынчы гапы,
Ичиндән бир ајна чыхды.
.
Дуруб онунла үз-үзә
Өз-өзүмә салам вердим.
О ајнанын гаршысында
Гырх иллик өмрүмү көрдүм.
.
Илләр өтдү, ајлар өтдү
Арзуларым јаша долду.
Ахыр ки, гырхынчы гапы
Өмрүмүн үнваны олду.
.
Гырхынчы гапы — дүңјада
Танынан, сечилән гапы.
Гырхынчы гапы — нағылдан
Һәјата ачылан гапы.

АҒЫЛ ДӨҮШҮ

Нағыл — поэма

.
Дүшмән гошуну
Һај-һарај салыб,
Үзүк гашы тәк
Дөврәјә алыб
.
Бизим дағлары,
Бизим дүзләри.
Долуб гызларын
Ала көзләри.
.
Аталар мәнзун,
Аналар гәмли.
Көлләримиздә
Соналар гәмли.
.
Гырылсағ белә
Сон нәфәрәдәк,
Дүшмән өнүндә
Сынмајағ кәрәк.
.
Бир һимә бәндди
Бизим сәбримиз.
«Вәтән торпағы
Олсун гәбримиз»—
.
Дејиб, дартыныр
Икидләримиз.
Кәрәк динләјәк
Ағсағгалы биз.

Вурушмаг үчүн
Огул кэрәкди.
Гәләбә үчүн
Ағыл кэрәкди.

Аҗсаггал дејәр
Сонунчу сөзү.
Узагкөрәндир
Аҗсаггал көзү.

Пешиман олмаз,
Иши олар һагг,
Бөјүк сөзүнә
Гулаг асан халг.

Өн пландадыр
Ағыл дөјүшү.
Сонракы ишдир
Огул дөјүшү.

Дүшмән елчиси
Истеһза илә
Сүзәрәк бизи
Сөјләјир белә:

— Суалымыза
Биличиләр тәк,
Ја чаваб верин,
Ја да дөјүшәк.

Ја да ки, сусун
Јохса бир әлач.
Бизим гошуна
Верин бач-хәрач.

Икидләр илә
Долубдур мејдан.
Бир лал сүкута
Далыбдыр мејдан.

Исланмышларын
Ахы јағышдан
Нәдир горхусу?
Һавадан кәлир
Туфан гохусу.

Һөвсәләмизә
Дүшмән бәләдди.
Әсәбләримиз
Бир һимә бәндди.

Анчаг сусуруг,
Динән үрәкди.
Һавајы гырғын
Кимә кэрәкди?

Чыхмамалыјыг
Бөјүк сөзүндән.
Јохса дүшәрикә
Елин көзүндән.

Дүшмән елчиси
Гошуна бахыр.
Гырх дәлиганлы
Мејдана чыхыр.

Елчи данышыр:
— Бир кәлин јахын.

Бу икидләрә
Диггәтлә бахын.

•
Оғланы гыздан
Сечә билсәниз,
Бојун әјәрик
Гаршынызда биз...

•
Чашыб адамлар:
Бурда гыз ханы?
Инди онлары
Оғулсан таны.

•
Бәрәлә галыб
Бизим көзүмүз.
Ағсаггал күлүр:
— Сөздү сөзүмүз.

•
Узаг јоллардан
Кәлиб гонаглар.
Әввәл бирликдә
Едәрик наһар.

•
Сонра сечәрик
Гызы, оғланы...
Ај ушаг, мәним
Шакирдим ханы?

•
Бир көзәл оғлан
Ирәли чыхды.
Мүәллиминин
Үзүнә бахды.

Дәрһал анлады
Дејилән сөзү.
Гочанын исә
Күлүрдү көзү.

•
— Оғлум, арифсән,
Нә дејим даһа?
Кет су һазырла
Әл-үз јумаға.

•
Баш әјиб кетди
Әдәблә ордан,
Бир аздан јенә
Гајытды оғлан.

•
Деди:—Мүәллим,
Јахына кәлин.
Су төкүм, јусун
Гонаглар әлин.

•
Әввәл јујунду
Һәммин ағсаггал,
Ишин сәһрини
Анлады дәрһал.

•
Сонра да нөвбә
Чатды елчијә.
Оғлан билди ки,
О, сусур нијә.

•
Су исти иди,
Әли јанырды.
«Јандым» демәјә
О, утанырды.

Бу су дежил ки,
Аловду, көздү.
Бүтүн оғланлар
Биртәһәр дөздү.

Су төкүлөндө
Ким ки, эл чөкди,
Оғлан аҗырыб
Бир јана чөкди.

Деди елчијә:
— Бунлар гызларды.
Һамы мат галды,
Елчи гызарды.

Ағсаггалынса
Күлүрдү үзү.
Даһа елчинин
Галмады сөзү.

Гајыдыб кетди
Дүшмән чар-начар.
Әријиб итди
Гара булудлар.

Анчаг кечмәмиш
Арадан бир аз,
Јенә гајытды
Һәмин јарамаз.

Деди:— Бу дәфә
Ишиниз писди.
Сујунуз олсун
Сојуг, ја исти,

Вечимә дејил.
Верин бач-хәрач.
Чөрәк јемәрик,
Дејилик ки, ач?!

Даһа јумарыг
Әлләримизи,
Хар еләмәрик
Елләримизи.

Күлдү ағсаггал:
— Суалын нәдир?
Елчи әмр етди
Өз мөһтәринә:
— Атлары кәтир!

Мејдаһа үч ат
Кәтирди онлар.
Елчи сөјләди:
— Јаш фәргләри вар

Бир бој-бухунда
Олан атларын.
Көзләри көјдә
Галан атларын.

Әкәр онларын
Билсәз јашыны,
Кери чөкәрик
Биз дә гошуну.

Һамы галды мат,
Һамы галды чаш.

Женә көзлөрдө
Киләләнди јаш.
•
Шаһә галхараг
Кишнәди атлар.
Көјдә сыхлашды
Гара булудлар.
•
Бир чаван оғлан
Чыхды ирәли.
Дүшмәнин көзү
Галды бәрәли.
•
Оғлан мејданда
Нә етди көрүн?
Әмр етди:— Мәнә
Бир габ сүд верин.
•
Бир габ да арпа
Кәтирин,— деди.
Бир бағ јаш јонча
Јетирин,— деди.
•
Һазыр олан тәк
Сүд, арпа, јонча,
Атлар дартынды
Мејдан бојунча.
•
Сонра да оғлан
Онлары ачды.
Үчјашар көһлән
Арпаја гачды.

Ики јашлынын
Јемәји јонча.
Бир јашлы ичди
Сүддән дојунча.
•
Оғлан атларын
Јашыны деди.
Чәкин керијә
Гошуну,— деди.
Чох инчитмәјин
Гоншуну,— деди.
•
Достлар севинди,
Дүшмән хар олду.
Туфан чәкилди,
Илк баһар олду.
•
Дүшмән гајытды
Сују сүзүлмүш.
Бачдан, хәрачдан
Әли үзүлмүш.
•
Доланды илләр,
Доланды ајлар.
Женә буланды
Јурдумда чајлар.
•
Дүшмән елчиси
Кәлди јенидән
Сачларымыза
Дүшдү јени дән.
•
Сакит күнләрин
Сәфи дағылды.

Чошду икидләр:
— Бу, лап ағ олду!
. .
Женә ағсаггал
Жетди хараја.
Деди: — Кедирсиз
Ахы, хараја?
. .
Бир сакит олун,
Бир гулаг асын.
Үзү бәридир
Чичәкли јазын.
. .
Башымыздајкән
Ағлымыз һәлә,
Нијә вуршаг
Топ-түфәнк илә?
. .
Сакитләшдиләр
Дәлиганлылар.
Елчи сөјләди:
— Суалымыз вар
. .
Женә дә сизә,
Бир кәлин јахын.
Бу үч алмаја
Диггәтлә бахын.
. .
Ејни бојдадыр,
Ејни рәнkdәдир
Бунларын үчү.
Һүнәриниз вар
Кәлиб онлары
Ајырын, сечин...

Бир ајры икид
Чыхды мејдана.
Һамы диггәтлә
Көз гојду она.
. .
Оғлан дүшүндү,
Дашынды бир аз.
Сөјләди: — Гыфыл
Ачарсыз олмаз.
. .
Әмр етди: — Мәнә
Су верин үч габ.
Верим дүшмәнә
Лајигли чаваб.
. .
Үч ведрә долу
Су кәтирдиләр.
Адамлар бахыб
Көкс өтүрдүләр.
. .
Кәнч, алмалары
Тез суја атды.
Бир алма үздү,
О бири батды.
. .
Каһ батды, каһ да
Чыхды үчүнчү.
Каһ енди, каһ да
Галхды үчүнчү.
. .
Оғлан сөјләди:
— Һөрмәтли чәнаб,
Ведрәләрә бах,
Һазырдыр чаваб.

Мәним сөзүмдән
Пәришан олма.
Инишилкиди
Батмажан алма.

Ағыр шеј сујун
Үзүндә галмаз,
Онунчүн батды
Бу илки алма.

Билдирки исә
Батыб-чыханды...
Елчи һирсиндән
Алышды, јанды.

Деди: — Та мәним
Суалым јохду.
Һәр бир кәлмәниз
Гылынчды, охду.

Ағылда имиш
Әсил күч-гүввәт.
Гәлбимдә сизә
Јаранды һөрмәт.

Бурда зәкалы
Икид чох имиш.
Биликли халга
Завал јох имиш.

Дүшмән елчиси
Гајыдыб кетди.
Гәләбәсини
Ел бајрам етди.

Һамы севинди,
Күлдү үрәкләр.
Гөнчәләдиләр
Күлләр, чичәкләр.

Әсәр галмады
Даһа гошундан.
Гада совушду
Елин башындан.

Килид вурулмуш
Дилләр ачылды.
Күлләләр сусду,
Күлләр ачылды...

1990

КУЛ ВӘ БУЛБУЛ ӘФСАНӘСИ

Бир шаһ варды, гәзәбли шаһ,
Көзүнүн ағы, гарасы,
Бирчә дәнә гызы варды,
Гыз да нә гыз, ај парасы.

Тәбәссүмү дөрд тәрәфә
Нур сачырды чыраг кими.
Данышанда динләјәнләр
Титрәјирди јарпаг кими.

Бахышыјла чалынарды
Үрәкләрин сары сими.
Ај булудда кизләнәрди
О көзәли көрән кими.

Ган дамарды јанағындан,
Нур јағарды күлүшүндән.
Чығырлар мәст олардылар
Бу көзәлин јеришиндән.

Онун күмүш топуғуну
Чәмән өпәрди ләззәтлә.
Бағбан оғлу бу көзәлә
Көз гојарды мәнәббәтлә.

Кечәләр ај ишығында
Дилә кәләрди түтәји.
Ешидәндә неј сәсини
Әсәрди гызын үрәји.

Арадакы кечилмәз сәдд
Әријәрди, пуч оларды.
Гәлбиндәки арзуларын
Гәнчәләри ачыларды.

...О јаныглы түтәк сәси
Гәзәбли шаһа да чатды.
Дујду кәнчин нијјәтини,
Гәзәби даһа да артды.

Титрәди әли, ајағы,
Аловланды, алышды о.
Чағырыб бағбан оғлуну
Һирсли-һирсли сорушду о:

— Кечә-күндүз неј чалырсан,
Нәдир бу јаныглы һава?
— Шаһ сағ олсун, мәнәббәтдән
Башыма кәлибдир һава.

Сөзләринә ара вериб
Оғлан дәриндән аһ чәкди.
— Мәним бурда нә тәгсирим,
Күнаһкар севән үрәкди.

Шаһ бир аз да гәзәбләнди,
Алов төкүлдү көзүндән.
Деди: — Јарын, үрәјини
Чыхарын бунун көксүндән.

Чәллад чәкди гылынчыны,
Тез иши салды јолуна.
Шаһын гызы бир аһ чәкди,
Дөндү гызылкүл колуна.

О чаванын гызыл ганы
Чиләнди бу колун үстә.
Чан вермәк дә сәадәтдир,
Севдијинин голу үстә.

Һардаса, лап узағларда
Инләјирди јетим түтәк.
Чәлладын ганлы овчунда
Чырпынырды севән үрәк.

Бирдән мө'чүзә јаранды,
Әл узатчағ падшаһ она.
Үрәк бүлбүлә чеврилди,
Учуб гонду күл шахына.

Онун јаныглы нәғмәси
Көтүрдү дәрәни, дүзү.
Охшадыгча гызылкүлү
Адамларын долду көзү.

Заман чапды өз атыны,
Иллэр дөндү бир ағ желә.
О замандан сирдаш олуб
Күл бүлбүлә, бүлбүл күлә...

1988

БАЧАДАН ЈАҒАН ГЫЗЫЛ

Бир киши отарырды
Елатын гојунуну.
Безмишди чобанлыгдан,
Јормушду гојун ону.

Елә һеј дејинирди:
— Евдән чыхыб обашдан,
Кечәјары кәлирәм, —
Чөрәјим чыхыр дашдан.

Бу нә ишдир, сүрүдән
Күндә бир гојун итир.
Итириб сајыглығы
Дејәсэн гојун ити.

Бир күнорта сүрүдән
Бир шишәк чыхыб тәзди.
Чобан онун далынча
Дәрәни, дағы кәзди.

Көрдү ки, гојун гачыб
Кирди бир мағараја.
Санки она дедиләр:
— Сән дә кир мағараја.

Бир кор гурд јашајырмыш
Бу зағада, ишә бах.
Дуруб һејрәтлә бахды
Чобан чијниндә чомаг.

Өзү өз ајағыјла
Өлүмә кәлиб давар.
Кәлиб ки, ач галмасын,
Бу гоча, кор чанавар.

Чобан бахыб көрдү ки,
Хејли сүмүк вар бурда.
Демә күндә бир гојун,
Јем олурмуш кор гурда.

Бахды гурда, гојуна,
Инанмады көзүнә.
Чобан кетди хәјала,
Дүшүндү өз-өзүнә.

Бу сүрүнүн әлиндән
Нә вахт гуртарар јахам?
Рузусу һагдан кәлән
Кор чанаварчан јохам?

Аллаһ јерә салмасын
Гој мәним дә арзуму.
Бачамыздан көндәрсин
Азугәми, рузуму.

Чобан гајытды кәндә,
Пәнаһ умду аллаһдан.
Деди ки, өзүнүзә
Чобан тапын сабаһдан.

Адамлар сөjlәдиләр:
— Бир дүшүн јахшы-јахшы.
Тәрслик етмә, јерә төк
Әтәјиндән бу дашы.

Арвады да јалварды,
Јох дејиб, дурду чобан.
Һәјетә дә чыхмады,
Евдә отурду чобан.

Күнләр дөндү һәфтәјә,
Һәфтә өтдү, ај кәлди.
Нә чобан пешман олду,
Нә аллаһдан пај кәлди...

Голдан күч, көздән ишыг,
Тәкнәдән ун түкәнди.
Бир галамлыг одун јох,
Буза дөнүбдүр тәндир.

Чобан сусду, арвады
Од көтүрдү, алышды.
Даһа дөзә билмәди,
Дилә кәлди, данышды.

Деди ки, һеч олмаса
Кет бир аз одун кәтир.
Тәндири алышдырым,
Биширим үч-дөрд фәтир.

Разылашды чар-начар,
Чобан јола дүзәлди.
Гушлар вериб сәс-сәсә,
Мешә һечә көзәлди.

Балтасыны тәзәчә
Ендирәндә ағача,
Көрдү көвдәнин үстдә
Бир дешик вар балача.

Көзүнә инанмады;
Коғуш долу гызылды.
Тез онлары көтүрдү,
Анчаг кефи позулду.

Деди: — Кор чанаварча
Һөрмәтим јохдур јә'ни?
Аллаһ дөвләт далынча
Чөлләрә салыб мәни.

Гајтарыб гызыллары
Чобан јығды јеринә.
«Бачамдан төкүлмәсә
Әл вурмарам биринә»,-

Дејиб, гајытды кәндә,
Көрдүјүнү данышды.
Арвад јанды, јахылды,
Аловланды, алышды.

Онларын сөһбәтини
Ешитди бир тамаһкар:
— Аһа, филан ағачын
Коғушунда гызыл вар.

Јола дүшдү о саат,
Миниб атыны чапды.
Чобан дејән ағачы
Ахыр ки, кәлиб тапды.

Көрдү бир гызыл илан
Кирди һәммин дешијә.
Алдадылмағы јаман
Јер еләди кишијә.

— Бир көр нәләр кәтирди
О надүрүст башыма?
Кедиб зәһәр гатарам
Мән дә онун ашына.

Тез бир будағы кәсди,
Һарај дүшдү мешәјә.
Чив дүзәлдиб тамаһкар,
Чалды һәммин дешијә.

Үч гарыш ашағыдан,
Үч гарыш јухарыдан
Өлчүб, ағачы кәсди.
Гучағына көтүрүб
Ону, кәндә тәләсди.

Кәлиб чыхды чобанын
Евинин дамы үстә.
Ағачын дешијиндән
Чиви чәкиб аһәстә
Силкәләди ки, илан
Бачадан дүшүб јерә
Кедиб чобаны чалсын.
Истәди ки, бу јолла
Ондан интигам алсын.

Гызыллар төкүлдүләр,
Илан коғушда галды.
Гәфләтән чыхыб, һәммин
Пахыл кишини чалды.

Бу вахт чобан арвады
Гышгырырды учадан:
— Ај киши, көзүн ајдын,
Гызыл јағыр бачадан.

Чобан јаман севинди,
Гызыллары көтүрдү.
«Аллаһ, сәнә мин шүкүр», —
Дејиб, көксүн өтүрдү.

Ахыр ки, көндәрдин сән,
Мәнә дөвләти, вары.
Севинчдән көзләринә
Сүртдү о, гызыллары.

Арвады гәһәрләнди
Әринин сөзләриндән.
Бирдән, дүнја гаралды
Чобанын көзләриндә.

Онун бәбәкләринә
Санки гор долдурдулар.
Демә, зәһәрли имиш
Коғушдакы гызыллар.

Башдан ашды вар-дөвләт,
Чобан олмады хошбәхт.

Гызыллар кәтирсә дә,
Шөһрәт, јарашыг она,
Чобан һәсрәт јашады
Дүнјанын ишығына.

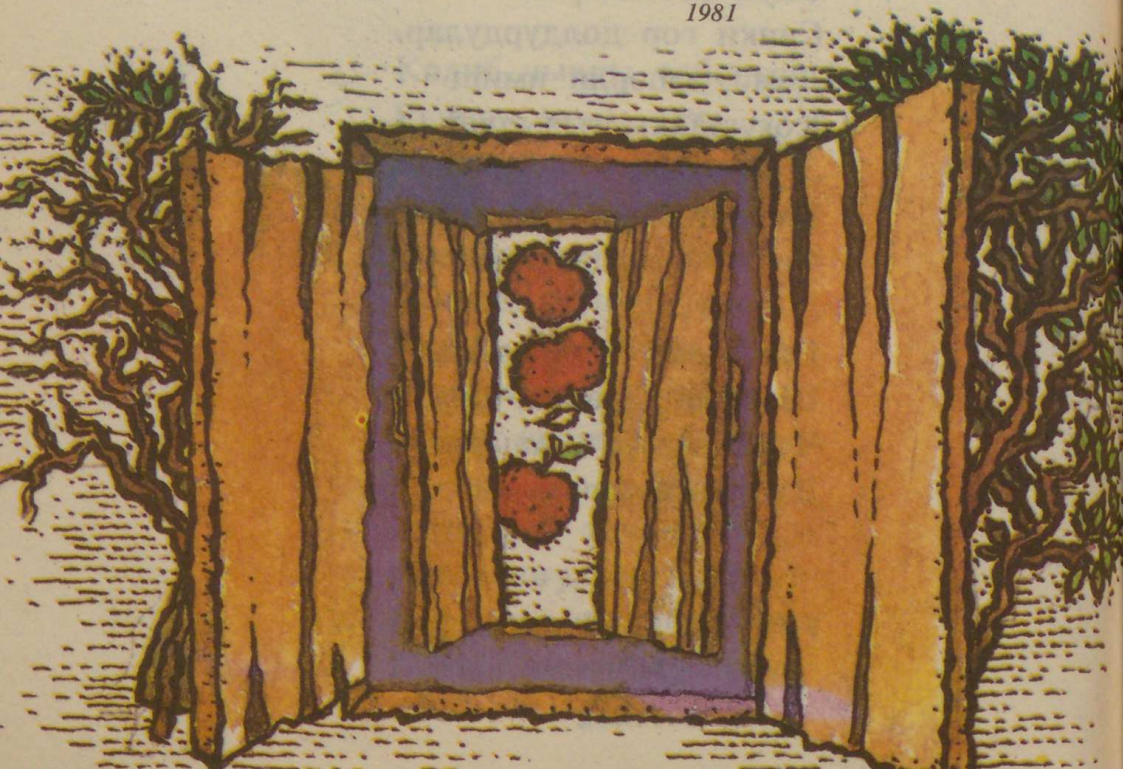
Јајлаглар, бичәнәкләр
 Хәјалындан өтүшдү.
 Бир вахт һәсәд чәкдији
 О гоча, кор чанавар
 Кәлиб јадына дүшдү.

Eh, нечә хош, гајғысыз,
 Көзәл күнләр вар иди...
 Сүрүнү отаранда
 Нечә бәхтијар иди.

Шөһрәтдән, вар-дөвләтдән
 Ијрәниб, безиб даһа.
 Кечә-күндүз аһ чәкиб,
 О, јалварыр аллаһа:

Дејир ки, пәрвәрдикар,
 Гајтар, о сүрүнү вер.
 Гызылларыны апар,
 Көзүмүн нуруну вер...

1981

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

ТАРИХДӘН КӘЛӘН СӘСЛӘР, МӘНӘ ДОҒМА ОЛАН КӘСЛӘР

Јанардағ.	6
Бу гобу, дашлы гобу.	7
Лајлај, Гәбәләм, лајлај.	8
Өрәнгала.	10
Кәмигаја.	10
Хочамсахлы галасы.	11
Узагдан кәлән нәғмә.	12
Дәдә-баба торпағындан дидәркин дүшәнләрә.	13
Даш һасар.	13
Горгуд баба.	14
Фајтон.	15
Бу јоллар, тәзә јоллар.	15
Тутар.	16

ШУША НӘҒМӘЛӘРИ

Бу саз.	17
Вурулмушам Шушаја.	20
Зәнкулә.	21
Бурда сәс-сәсә сөјкәнир.	22
Хары бүлбүл.	22
Шушада битән чичәк.	23
Чыдыр дүзү.	23
Готур су.	24
Бу дәрәдән бахыб көрдүм.	25
Натәван бағында.	25
Мешәјә гајыдан ағачлар.	26
Чөпү галан шир.	27
Тәрәкәмә.	27

ҲАВАМ, СУЈУМ, ТОРПАҒЫМ, ОТУМ, КҮЛҮМ, ЈАРПАҒЫМ...

Бир Ај, бир дә чај.	30
Булағын еви.	31
Хочамсахлы шәләләси.	32
Дәјирманын нәғмәси.	32
Гара қөл.	33
Мешәдә јарыш.	33
Бәркүшад.	34
Дағ чајынын нәғмәләри.	34
Чај ашағы.	35
Чәмәндән ајрылан чичәк.	36
Пәјһан булағы.	37
Кечә јағыш јағанда.	38
Пәнчәрәдән бахан будағ.	38
Чичәјин хаһиши.	39
Будаға гонан булуд.	40
Көтүк пилләкән.	40
Балача гарышга вә буғдајла долу зәнбил.	41
Гајадан атылан су.	42
Гысрағ булағы.	43
Кимдир гапыны дөјән.	44
Көзәрән јарпағлар.	44

Кәлән баһара кими.	45
Парашүт.	46
Тәк ағач.	47
Овчу вә турач.	48
Әтирли гыф.	48
А лејләјим, лејләјим.	49
Килиз.	50
Тиканлар.	51
Ајлы чығыр.	51
Кечә лөвһәси.	51
Дүшүб галмышам јолларда.	52
Бөлмүшүк дүнјаны.	52
Чығырлар.	53
Ағача нә бәла кәлсә.	53
Гырмызы занбаг.	54
Күләк китаб охујур.	54
Бар әскик олмур бағдан.	55
Бу чичәкләр үшүмүрмү	56
Башы сојуг дағ.	56
Нечә галачаг.	57
Чәмән чичәји биләр.	58
Бу дағын о тәрәфиндә.	58
Јахшы булаглар.	58
Ишыға доғру.	59
Дағ санки бир көзәлдир.	59
Одлу јумаг.	60
Һәмәрсин коллары.	60
Ағ бајраг.	61
Күнәш гүруб едәндә.	61
Фәвварә гуршағы.	62
Дашлы дәрә.	62
Чимән Ај.	63
Дәләнин гүјруғу.	63
Гајғыкеш гоншулар.	64
Чичәкләрин нәғмәси.	64
Аранда, дағда.	65
Азарсан, һа.	66
Ағ күнә чыхан ағачлар.	66
Ағачларын чичәји.	66
Говаг.	67
Ағачај.	67
Јонча.	68
Тумурчуг.	68
Шабалыд ағачы.	69
Бу ај мәнәдә үрәк гојмур.	69
Тәбиәтин дөрд кешикчиси.	72
Јашыл ишыг.	73
Зоғал чичәкләјәндә.	74
Сәһрли газан.	75
Беш-он күнә.	75
Орабана јаз кәлир.	76
Ағачын јашыл дону.	77
Јашыл алов.	77
Пајыз-пај үз.	78
Јашыл үмид.	78
Кәлиб сәни дә кәсәр.	79
Чичәјин ичиндән кечир.	80
Јајлагда.	80
Өз ичиндә.	80

Балача Әскәр.	81
Нәнәм бөјүјәндә.	82
Ағ көрпү.	83
Мән нәнәмин көзүјәм.	83
Пајыз лөвһәси.	84
Дәнизи ојадан гыз.	84
Јухуја һәсрәт ана.	85
Јағыш, мән вә чичәкләр.	85
Күләк.	86
Кечә нәнә.	86
Дәниз чичәкләјиб.	87
Дәниз һарда чимир.	87
Отлар нијә саралмајыб.	88
Нә үчүн пајызда солур јарпаглар.	88
Пајыздан хәбәри олмајан ағач.	89
Мәнсуријә.	89
Гыша һазырлыг.	89

СИЗДӘН БӘРӘКӘТ,
ВИЗДӘН БӘРӘКӘТ

Тез бој ат.	92
Дәмир јумаглар.	92
Кактус.	93
Истихана.	93
Ағач бош гајтармады.	94
Јералгы әкинчи.	94
Бу машинын јүкү чичәк.	95
Булаға бахан ағач.	96
Јолајрычы.	96
Јелләнчәк.	96
Вертолјот.	97
Тәкәр.	98
Суал-чаваб.	98
Ағачларын шәһәри.	99
Дулусчу нәғмәси.	99
Очаг.	100
Јадикар.	101
Бөјүјә сары.	101

ГАЗАХЫСТАН НӘҒМӘЛӘРИ

Газахыстан торпағы.	104
Бајчичәк.	105
Тәкәли.	106
Шубат.	107
Бешбармаг.	107
Алатау.	108
Медео.	109
Алма әтирли шәһәр.	110
Једди чај.	110

СҒҒРЛИ АЛӘМ

Ағ јолларын јолчусу.	114
Сәһрли вағзал.	115
Бу китабларын сәтирләри.	116
Нәнә гапысына гонан сәхсаған.	117
Илк имтиһан.	117
Әмимкилә кедәндә.	118
Јун чубуғу.	119

Сача тэлэсэн хэмир.	119
Оғлумла телефон сөһбәти.	120
Һәр шеји биздән сорушур.	120
Китаблар.	121
Дајанаһаг.	122
Чығырда јашыл ишыг.	122
Кор күләк.	123
Товуз гушу.	123
Саз.	124
Јашыл гајыг.	125
Јајлым атәши.	126
Агшинин топу.	126
Јәгин.	127
Хәјјамын салдыгы шәһәр.	127
Самир мәни гочалтды.	128
Бу һәрфи кечмәмишик.	128
Күнаһкар.	129
Дәниз нијә дузлудур.	130
Ағанын килеји.	130
Ајселлә зарафат.	130
Самовар ашыран гыз.	131
Адам дишләјән стол.	131
Демә һа.	132
Бир көз, ја ики.	133
Ушаг ки, ушаг.	133
Чанлы тәсбәһ.	134
Сүдлү ағач.	134
«С» һәрфи.	134
Ејнәк.	135
Гызым маһны охујур.	135
Күнајын чавабы.	136
Курселин тојуғу.	137
Буғда говруланда.	137
Ики бағча.	138
Хәјјам.	138
Бағчада галан куклалар.	138
Күнај нијә аглајыр.	139
Евә гонаг кәләндә.	139
Әкс-сәда.	140
Күнәш нијә бүтөвдү.	140
Кечә гатары.	141
Исти гар.	141
Үзән көрпү.	142
Зынгыров.	143

ГАРШЫДА ДӨЈҮШЛӘР ЧОХДУ,
БИЗИМ ХАЛГА ЗАВАЛ ЈОХДУ

Мәним халгым.	146
Јадында сахла.	147
Јумруг кими бирләшмәсә елимиз.	148
Азадлыг.	149
Јанвар рүбаиләри.	150
Гәрәнфилә дәјән күллә.	151
Ата еви.	152
Гардаш, бир башыны јухары галдыр.	153
Үшүјән дашлар.	154
Һәсрәт көзү.	154
Үрәјим атланыр дағлара сары.	155
Бошалан кәнддә тәк галан көпәјин нәғмәси.	156
Јохду.	157

Бизи.	158
Көрәчәкли күнләримиз.	158
Бәсдир тә'рифләдик бу боз сәрчәни.	160
Һатгын јолу.	161
Кәзирәм.	161
Медалдан мәһрум едилән гызыма.	162
Доғма дағларын һүзурунда.	163
Горујур.	163
Илан.	164
Өзүнү гору.	164
Доғма јерләрдә.	166

ЧӘМӘН ЧИЧӘЛИ ИЛӘ,
ИНСАН ӘМӘЈИ ИЛӘ...

Бизим дағлар.	168
Јашыл көрпү.	168
Ширин јағыш.	169
Күнәш нәнә.	169
Пәнчәрәдән бахан күлләр.	170
Таја.	171
Овдан.	171
Араз үстүндә көрпү.	172
Бәситчај саһилиндә.	173
Арыларын иш јери.	173
Гара күнәш.	174
Бир чүт тумурчуг.	174
Гар үстүндә јазылар.	175
Антина.	175
Ики бибәр.	176
Бу даш мәнә таныш кәлир.	176
Атымын јериши јорға.	176
Бәркүшад дашанда.	177
Шәһәр чичәкләјәндә.	177
Адыны билмәјән күлләр.	178
От бичини.	178
Нәһәнк карусел.	178
Араба.	179
Әтирли дүјмәләр.	179
Гоча ағач.	179
Коға.	180
Суговушан.	180
Гышын совгаты.	181
Дәлә гачыр.	182
Ашыг.	182
Гәфәсдә тәк галан бүлбүл.	183
Кечә көчү.	183
Јурдума баһар кәлиб.	184
Киминди.	184

УКРАЈНАДА КЕЧӘН КҮНЛӘР

Украјна сәфәри.	188
Сокирнода күләк.	188
Сокирнода сәһәр.	189
Күкнар мешәси.	189
Күкнар мешәсиндә јағыш.	190
Катер нәјә бәнзәјир.	190
Мави күчә.	191
Һејкәл олум.	191
Күкнарын нә вечинә.	191
Шәһид, Шаһид.	192

АҒАЧЫН КӨКҮ ТОРПАГДА,
ИНСАНЫН КӨКҮ ЕЛДӘДИ...

Бабамын миндији ат.	194
Көтүк.	195
Жадикар нағыл.	196
Археолог.	197
Мәһәббәт ағачы.	197
Дәләдән инчимә, марал.	198
Тәки ағач сағ олсун.	198
Шәкил.	199
Ана-бала сөһбәти.	200
Зирвәдә өлән чүчә.	200
Сармашыглы ағач.	200
Җағыш.	201
Үзән јува.	202
Сәхавәтли ағач.	202
Гарҗакөзү.	203
Чардахлынын булаглары.	203
Ағачын нәғмәси.	204
Хиҗар тағы.	204
Сазын нәбзи.	205
Галхан кими.	205
Алаг вә балаг.	206
Јарпаг дүшәси иди.	206
Һардан билир.	207
Чичәк ачылыбса.	208
Набран.	208

НАМЫСЫ КӨЛЧӘК БАЛАЛАР,
КӨЛМӘСИ ЧИЧӘК БАЛАЛАР

Бибәр.	210
Назим шәкил чәкир.	210
Ахшамдан.	211
Сән мән бојда оlanda.	211
Гулаглы папаг.	212
Атанын көзләриндә.	212
Троллејбус.	213
Күсән һәрфләр, ичигән һәрифләр. <i>Наҗидат</i>	213
Өвәз-өвәз.	214
Нә тапдын.	214
Сәс.	215
Јенә дишлә.	215
Кал.	216
Бағда мејвә дәрән гыз.	216
Јәгин.	217
Балыға де.	217
Аквариум.	218
Түлкү баһары нијә севмир.	218
Губадлы.	219

ПОЕМАЛАР-НАҒЫЛЛАР

Гырхынчы гапы.	222
Ағыл дөјүшү.	227
Күл вә бүлбүл әфсанәси.	239
Бачадан јаған гызыл.	242

Нәшријат директору Ш. Т. Әлијев.
Мәтбәәнин директору Ш. М. Чәфәров

Рәсәсамы А. Һүсәјнов. Бәдии редактору Р. Мәммәдова.
Техники редактору л. Гарајева.

ИБ № 3017

Фотојығма верилмиш 27.11.91. Чапа имзаланмыш 23.09.92 Қағыз
форматы 60×90 / 16 офсет қағызы. Офсет үсулу илә шәрти ч/в
16,0. Рәнкли шәрти ч/в 65,0. Учот нәшр в. 10,3 Тиражы
4.000 Сифариш № 2752

Гимәти ~~3017~~
Азәрбајҗан Республикасы Дөвләт Мәтбуат Комитәси.
«Көнчлик» нәшријаты, Бақы, Һүсү һачыјев күчәси, 4.
Азәрбајҗан нәшријатынын мәтбәәси. Бақы, Мәтбуат
проспекти, 529.

Kiflik yasli məktəblilər ufun

Əliyev Rafiq Yusif oğlu

(Rafiq Yusif oğlu)

AYLI SIGIR
Bakı, Gənclik, 1992.

11